Maurice Bardèche

Nürnberg

Dictat ideologic pentru stăpânirea lumii

Morala internațională nu este decât instrumentul unei domnii.

Există un interes evident al propagandei britanice, americane şi al propagandei sovietice, să susțină teza crimelor germane.

MAURICE BARDÈCHE

NÜRNBERG
sau
PĂMÂNTUL FĂGĂDUINȚEI

Traducerea:
Adina Drag

SAMIZDAT

71 832375.

© Les Sept Couleurs, Paris.
© SAMIZDAT pentru prezenta versiune în limba română.

Redactor: Laurențiu Tăun
Tehnoredactare computerizată: Adina Drag
Coperta: Antonia Cristescu

ISBN: 973-99625-8-0

Tiparul a fost executat de tipografia
ANTET XX PRESS
Filipeștii de Târg, Prahova
Str. Max Heberlin, nr. 677

EPIGRAF

Solomon a numărat pe toți străinii care se aflau atunci în pământul lui Israel, afară de numărătoarea pe care o făcuse David, tatăl său, și a găsit o sută cincizeci și trei de mii șase sute inși. Din aceștia a făcut șaptezeci de mii cărători cu spatele și optzeci de mii tăietori de piatră în munte, iar trei mii șase sute, supraveghetori, ca să îndemne pe oameni la lucru.

Cartea a doua a Cronicilor, cap. 2, versetele 17-18.

Eu nu iau apărarea Germaniei. Iau apărarea adevărului. Nu știu dacă adevărul există, și chiar există mulți oameni care fac raționamente pentru a-mi demonstra că adevărul nu există. Dar știu că minciuna există, știu că deformarea sistematică a faptelor există. Francezii trăiesc de trei ani de zile într-o falsificare a istoriei. Această falsificare este abilă: ea antrenează imaginația, și apoi se bazează pe conspirația imaginară. S-a început prin a spune: iată tot ceea ce ați suferit, apoi se spune: amintiți-vă de ceea ce ați suferit. S-a inventat chiar o filosofie a acestei falsificări. Ea constă în a ne explica faptul că ceea ce suntem în realitate nu are nici o importanță, ci contează doar *imaginea* pe care ceilalți și-o formează despre noi. S-ar părea că această transpunere este *singura realitate*. Grupul Rothschild este astfel promovat la existența metafizică.

Eu personal cred ca prostul în adevăr. Cred chiar că adevărul va ajunge să învingă totul, până și imaginea pe care *ceilalți* o au despre noi. Destinul precar al falsificării inventate de Rezistență ne-a dovedit deja acest lucru. Astăzi, blocul s-a spart, culorile s-au estompat: aceste panouri publicitare nu durează decât câțiva ani. Dar atunci, dacă propaganda democrațiilor a mințit timp de trei ani în legătură cu noi, dacă a travestit ceea ce am făcut noi, mai trebuie să o credem atunci când ne vorbește despre Germania? Nu a falsificat această propagandă istoria ocupației germane, exact cum a prezentat în mod fals acțiunile guvernului francez? Opinia publică începe să-și schimbe părerea despre epurare. Nu trebuie să ne întrebăm dacă însăși această revizie ar trebui să se facă și în legătură cu condamnarea dată de aceiași judecători la Nürnberg? Nu ar fi cinstit, sau cel puțin necesar, să ne punem această întrebare? Dacă acțiunea judiciară care a lovit mii de francezi este o impostură, oare ce ne dovedește că cea care a condamnat mii de germani nu este tot o impostură? Avem dreptul să nu ne interesăm?

Vom accepta oare ca mii de oameni să sufere și să se revolte, între timp, în fața refuzului nostru de a depune mărturie, în fața lașității noastre, în fața falsei noastre compătimiri? Ei resping această cămașă de forță pe care vrem să o impunem peste vocile

lor și peste trecutul lor; ei știu că ziarele noastre mint, că filmele noastre mint, că scriitorii noștri mint, ei știu aceste lucruri și nu le vor uita: vom accepta oare aceste priviri disprețuitoare pe care ni le adresează pe bună dreptate? Toată istoria acestui război trebuie refăcută, noi știm asta. Vom refuza oare să deschidem ușa adevărului?

Am văzut acești oameni instalați în casele noastre și în orașele noastre; ei au fost dușmanii noștri și, ceea ce este mai crud, ei au fost stăpâni în țara noastră. Asta nu le neagă dreptul pe care îl are orice om la adevăr și la dreptate, dreptul lor la onestitatea altor oameni. Ei au luptat cu curaj; au suferit acest destin al războiului pe care l-au acceptat; astăzi, orașele lor sunt distruse, locuiesc vizuini, în mijlocul ruinelor, nu mai au nimic, trăiesc ca niște cerșetori care acceptă ceea ce le oferă cei care i-au învins, copiii lor mor și fiicele lor sunt prada străinilor, mizeria lor depășește orice ar putea concepe vreodată imaginația umană. Le vom refuza oare pâinea și sarea? Și dacă acești oameni pe care i-am transformat în proscriți sunt doar oameni ca și noi? Și dacă mâinile noastre sunt la fel de pure ca ale lor, dacă conștiința noastră este la fel de ușoară ca a lor? Dacă ne-am înșelat? Dacă am fost mințiți?

Și totuși, învingătorii ne cer să ne fondăm dialogul cu Germania pe această sentință fără drept de apel, sau mai degrabă, ni se cere să refuzăm acest dialog. Ei și-au însușit sabia lui Iehova și au alungat nemții din pământurile oamenilor. Prăbușirea Germaniei nu a fost suficientă pentru învingători. Germanii nu erau doar învinși, ei nu erau niște învinși obișnuiți. Răul a fost înfrânt odată cu ei: trebuia să li se arate că sunt barbari, că au fost *Barbarii*. Ceea ce li s-a întâmplat, mizeria în cea mai cruntă formă a ei, pustiul ca în ziua potopului, țara lor înghițită ca Gomora și ei, singurii rătăcitori uimiți în mijlocul ruinelor; ca în a doua zi după prăbușirea lumii, ei trebuiau să învețe că *așa le trebuie*, cum spun copiii. Era o pedeapsă dreaptă venită din cer. Trebuiau să se așeze, ei, germanii, în mijlocul ruinelor și să-și dea cu pumnii în cap. Căci *ei fuseseră monștri*. Și este drept ca orașele monștrilor să fie distruse, la fel ca femeile monștrilor și copiii lor. Și radioul tuturor popoarelor din lume, și presa tuturor popoarelor din lume, și milioane de voci din toate colțurile lumii, fără excepție, toate în cor, au început să îi explice omului așezat pe ruine de ce a fost un monstru.

Această carte este adresată acestor condamnați. Căci ei trebuie să știe că nu toată lumea a acceptat cu ochii închiși verdictul învingătorilor. Într-o bună zi va sosi și vremea apelului. Tribunalele născute din victoria armelor nu dau decât sentințe efemere. Oportunismul politic și teama revocă deja aceste procese. Părerea noastră despre Germania și despre regimul național-socialist nu depinde de această conjunctură. Singura noastră ambiție, atunci când am scris această carte, a fost ca ea să poată fi recitită fără a ne fi rușine de ea și peste cincisprezece ani. Când vom putea dovedi că armata germană sau partidul național-socialist au comis crime, vom pomeni, desigur, aceste crime. Dar atunci când vom considera că nemții sunt acuzați prin intermediul unor sofisme sau al unor minciuni, vom denunța aceste sofisme și aceste minciuni. Căci toate acestea seamănă prea mult cu o piesă de teatru în care proiectoarele sunt stinse și nu este luminată decât o scenă, toate celelalte elemente rămânând în umbră. A venit vremea să aprindem luminile și să îi privim puțin pe spectatori.

* * *

Să observăm mai întâi, în mod preliminar, că acest proces intentat Germaniei sau, mai exact, național-socialismului, are o bază solidă, o bază mult mai solidă decât se consideră în general. Atâta doar că această bază nu este cea declarată. Și lucrurile, într-adevăr, sunt mult mai dramatice decât ni se spune, fondarea acuzațiilor, obiectul acuzației este mult mai neliniștitor pentru învingători.

Opinia publică și procurorii puterilor victorioase afirmă că s-au erijat în judecători pentru că ei reprezintă civilizația. Aceasta este explicația oficială. Dar aici avem de-a face cu un sofism oficial. Căci asta înseamnă că au luat drept principiu și bază sigură exact ceea ce se punea în discuție. Doar la sfârșitul procesului deschis între Germania și Puterile Aliate se va putea spune care dintre tabere reprezintă civilizația. Și acest lucru nu se poate afirma la începutul procesului, mai ales dacă este afirmat de una dintre părțile implicate. Statele Unite, Anglia și U.R.S.S.-ul și-au trimis juriștii cei mai savanți pentru a susține acest raționament de copii: „Acum patru ani, radioul nostru a spus în mod repetat că voi sunteți niște barbari; ați fost înfrânți, deci sunteți barbari". Căci este clar că domnul Shawcross, domnul Jackson și domnul Rudenko nu spun altceva la pupitrul de la Nürnberg, atunci când reclamă

indignarea unanimă a lumii civilizate, indignare provocată de propaganda lor, susținută, condusă și care poate fi dirijată, la bunul lor plac, ca un nor de lăcuste, asupra oricărei forme de viață politică, dacă aceasta nu le convine. Or, aici nu ne înșelăm, această indignare prefabricată a fost foarte mult timp, și, ca să o spunem pe șleau, mai este încă, principala fundație a acuzațiilor contra regimului german. Indignarea lumii civilizate a impus acest proces și tot ea susține derularea lui, în fine, această indignare este totul: judecătorii de la Nürnberg nu sunt decât secretarii, scribii acestei unanimități. Ni se pun cu forța ochelari roșii și apoi suntem invitați să declarăm că totul este roșu. Aici este un program de viitor ale cărui merite filosofice nu au fost încă enumerate în totalitate.

Dar adevărul este cu totul altul. Adevăratul fundament al procesului de la Nürnberg, cel pe care nu a îndrăznit nimeni să-l arate, mă tem că este frica: este spectacolul ruinelor, este panica învingătorilor. *Trebuie ca ceilalți să se teamă.* Trebuie, căci dacă, din întâmplare, nemții nu ar fi fost niște monștri, ce valoare ar mai fi avut aceste orașe distruse și aceste mii de bombe cu fosfor? Groaza, disperarea învingătorilor sunt adevăratele motive ale procesului. Ei și-au acoperit fața gândindu-se la ce au fost obligați să facă și, pentru a-și face singuri curaj, au transformat aceste masacre într-o cruciadă. Au inventat *a posteriori* un drept la masacru în numele omenirii. Fiind ucigași, ei s-au promovat în funcția de jandarmi. Începând cu un anumit număr de morți, știm că orice război devine, în mod obligatoriu, un război al Dreptății. Victoria nu este deci completă decât dacă, după ce a fost forțată citadela, este forțată, de asemenea, conștiința. Din acest punct de vedere, procesul de la Nürnberg este un aparat de război modern, care merită să fie descris ca un bombardier.

Am încercat deja să facem același lucru în 1918. Dar atunci, războiul nefiind decât o operațiune militară costisitoare, ne-am mulțumit să le pasăm nemților cartea agresiunii. Nimeni nu vroia să fie responsabil de victimele războiului. Au fost acuzați învinșii, obligând negociatorii acestora să semneze că țara lor a fost responsabilă de acest război. De această dată, întrucât războiul devenise o masacrare a inocenților pentru ambele tabere, nu era suficient ca învinșii să-și recunoască agresiunile. Pentru a scuza crimele comise în desfășurarea războiului, era *absolut necesar* ca cele mai grave atrocități să fie puse pe seama taberei adverse. Trebuia neapărat ca bombardierele engleze și americane să pară sabia lui Dumnezeu. Aliații nu aveau de ales. Dacă nu afirmau solemn, dacă nu dovedeau prin orice metodă că ei fuseseră salvatorii omenirii, ei nu erau nimic altceva decât niște asasini. Dacă, într-o zi, oamenii ar fi încetat să creadă în *monstruozitatea germană*, nu ar fi cerut socoteală pentru orașele distruse?

Există deci un interes evident al propagandei britanice și americane și, în mai mică măsură, al propagandei sovietice, să susțină teza *crimelor germane*. Acest lucru va deveni mai evident dacă ne dăm seama că această teză, în pofida interesului său publicitar, nu s-a stabilit decât tardiv în forma sa definitivă.

La început, nimeni nu a crezut în această teză. Radiourile se străduiau să justifice intrarea în război. Opinia publică se temea, într-adevăr, de o hegemonie germană, dar nu credea în *monstruozitatea germană*. „Nu ne vom referi la atrocitățile germane", spuneau ofițerii în primele luni de ocupație. Bombardamentele de la Coventry și Londra, primele bombardamente aeriene asupra populației civile, au deteriorat această prudență. Și, puțin mai târziu, războiul submarin. Apoi ocupația, ostaticii, represaliile. Și radiourile au îndeplinit atunci prima etapă de intoxicare a opiniei publice. Germanii erau monștri pentru că erau adversari necinstiți, pentru că nu credeau în legea celui mai puternic. În fața lor se aflau națiunile corecte, care au fost întotdeauna învinse pentru că se comportaseră cu loialitate. Dar oamenii nu au crezut că germanii erau niște monștri, ei au recunoscut doar tezele propagandistice ale Kaiserului și ale marii Bertha.

Ocuparea teritoriilor din Est și, în același timp, lupta declanșată în întreaga Europă împotriva terorismului și împotriva sabotajului au furnizat argumente noi. Germanii erau monștri pentru că erau urmăriți peste tot de ucigașii lor; s-a creat mitul Gestapoului: în toată Europa, armatele germane instaurau teroarea, nopțile erau bântuite de zgomotul bocancilor militari, închisorile erau pline, iar odată cu zorii, izbucneau salvele de tun. Sensul acestui război devenea din ce în ce mai clar: milioane de oameni, de la un capăt al continentului până la celălalt, luptau pentru eliberarea noilor sclavi, bombardierele se numeau „Eliberatoarele". Aceasta a fost perioada în care America a intrat în război. Oamenii nu credeau nici acum că germanii erau monștri, dar acceptau deja acest război ca pe o cruciadă pentru libertate. Acesta a fost cel de-al doilea stadiu al intoxicării opiniei publice.

Dar aceste imagini nu ajunseseră încă la nivelul propagandei actuale. Retragerea forțelor armate germane din Est a permis în cele din urmă lansarea cuvântului. Era momentul mult așteptat: căci refluxul german a lăsat în urmă epave. Se vorbea despre crimele de război și o declarație din 30 octombrie 1943 a permis, spre satisfacția generală, semnalarea acestor crime în fața opiniei publice și prevestea deja pedeapsa. De această dată, germanii erau într-adevăr niște *monștri*, ei tăiau mâinile copiilor, așa cum se afirmase dintotdeauna. Aceasta nu mai era forță, era o barbarie. Începând cu acel moment, lumea civilizată *avea dreptul de a acționa împotriva lor*: căci, în cele din urmă, există conștiințe delicate, care nu admit pedepsirea necinstei prin bombardamente aeriene, și nici tratarea unui regim autoritar ca un delict de drept comun, în timp ce toată lumea este gata să-i pedepsească pe călăii copiilor, plasându-i în afara legii războiului. Nemții erau deci prinși în flagrant. Acesta a fost difuzat, exploatat. Oamenii au început să creadă că germanii puteau fi, într-adevăr, niște monștri, și s-a ajuns la cel de-al treilea stadiu al intoxicării opiniei publice, care consta în a uita ceea ce se întâmpla în fiecare noapte în timpul raidurilor aeriene, și în a analiza cu furie ceea ce se întâmpla în fiecare zi în închisori.

Aceasta era dispoziția militară dorită, încă de la început, la care trebuia să ajungă conștiința opiniei publice. Era starea în care trebuia să se mențină. Trebuia, în plus, ca la puțin timp de la această dată, în decembrie 1943, metodele de bombardament să se schimbe: în loc să vizeze obiective militare, aviatorii aliați au primit ordinul de a aplica tactica ploii de bombe, care a distrus orașe întregi. Și pentru a justifica aceste distrugeri apocaliptice era nevoie, evident, de monstruozități similare. Această nevoie era atât de puternică, încât, începând din acel moment, s-a pus pe picioare un organism puternic de detectare a crimelor germane, care avea misiunea de a se instala în coada primelor valuri de ocupație, destul de asemănător cu formarea polițiilor care urmăreau, în Rusia, avansarea trupelor blindate. Această apropiere este sugestivă: germanii curățau, americanii acuzau, fiecare încerca să fie mai rapid. Aceste cercetări au fost, cum se spune, încununate de succes. Au avut norocul să descopere, în ianuarie 1945, aceste lagăre de concentrare despre care nimeni nu auzise vorbindu-se până atunci, și care au devenit exact dovada de care era nevoie, flagrantul delict în starea sa cea mai pură, *crima împotriva umanității* care justifica totul. S-au făcut fotografii, s-a filmat, s-au publicat fotografiile, toate descoperirile au fost aduse la cunoștința oamenilor printr-o publicitate gigantică, ca și cum ar fi fost vorba despre o marcă de stilou. Războiul moral era câștigat. *Monstruozitatea* germană era dovedită prin aceste documente prețioase. Poporul care inventase *așa ceva* nu avea dreptul să se plângă de nimic. Iar tăcerea, cortina, a fost dată la o parte atât de abil și atât de brusc, încât nimeni nu a îndrăznit să spună că toate acestea erau prea frumoase pentru a fi adevărate în întregime.

Astfel s-a afirmat culpabilitatea germană, prin motive extrem de diferite în timp: și nu s-a observat decât că această culpabilitate creștea pe măsură ce bombardamentele asupra populației civile se înmulțeau. Această sincronizare este suspectă prin ea însăși, și este prea clară pentru a putea accepta fără precauții acuzațiile guvernelor care au nevoie în mod atât de evident de o monedă de schimb.

Nu este inutil, poate, să apelăm la acest montaj tehnic admirabil. După ce ne-am prezentat felicitările noastre cele mai sincere tehnicienilor, în marea lor majoritate evrei, care au orchestrat acest program, avem ambiția de a vedea clar și de a ne recunoaște în această piesă, în care acuzațiile sosesc în momentul oportun, exact ca în loviturile de teatru din melodrame.

Deci aceasta este sarcina pe care ne-o asumăm. Și, desigur, această cărticică nu poate fi decât o primă piatră de temelie. Ea va conține mai mult interogații decât afirmații, mai mult analizări ale faptelor decât documente. Dar nu înseamnă ceva ordonarea unei materii prezentate confuz în mod intenționat? Munca a fost atât de bine făcută, încât astăzi nimeni nu mai îndrăznește să spună lucrurilor pe nume. Au fost numite monstruoase, laolaltă, actele, oamenii, ideile. Toate gândurile sunt acum lovite de stupoare, ele sunt amorțite, inerte, tatonează o mare de minciuni. Și, câteodată, atunci când întâlnesc niște adevăruri, ele se feresc îngrozite, căci aceste adevăruri sunt proscrise. Primul obiect al acestor meditații va fi, deci, un fel de restaurare a evidenței. Dar această muncă de rectificare nu trebuie să se limiteze la fapte. Tribunalul de la Nürnberg a judecat în numele anumitor principii, în numele unei anumite morale politice. Toate aceste acuzații au și o altă fațetă. Ni se propune un viitor, el este *impus* prin condamnarea trecutului. În acest viitor vrem și noi să vedem clar. Aceste principii sunt cele pe care vrem să le vedem în față. Căci întrezărim deja că a-

ceastă etică nouă se referă la un univers straniu, un univers similar cu un univers bolnav, un univers elastic pe care privirile noastre nu îl mai recunosc: dar un univers care aparține *altora*, exact cel pe care îl prezenta Bernanos atunci când se temea de ziua în care se vor împlini visele din creierul viclean al unui mic lustrangiu negru din ghetourile new-yorkeze. Aici ne aflăm și noi. Conștiințele sunt drogate. Ni s-a administrat lovitura lui Circe. Am devenit cu toții evrei.

* * *

Să începem așadar prin descrierea acestui proces de la Nürnberg, în vârful căruia se înalță acropola acestei noi cetăți. Acolo încep acuzațiile și acolo începe lumea viitoare.

Secretariatul Tribunalului militar internațional a început de anul trecut să publice stenogramele procesului de la Nürnberg. Această publicare trebuie să cuprindă douăzeci și patru de volume, fiecare de câte 500-700 de pagini. Ediția franceză cuprinde până în prezent douăsprezece volume, care corespund în principal documentelor acuzării. Această parte ne este suficientă. Căci acuzarea se judecă ea însăși prin ceea ce spune. Ni se pare inutil să mai ascultăm ce are de spus apărarea.

Să reamintim mai întâi câteva elemente de arhitectură. *Tribunalul militar internațional* a fost înființat prin acordul de la Londra, din 8 august 1945, încheiat între Franța, Statele Unite, Marea Britanie și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste. Acestui acord i s-a anexat un *Statut al tribunalului*, care stabilea atât alcătuirea, funcționarea și jurisprudența tribunalului, cât și *lista acțiunilor care trebuie considerate criminale*. Aflam deci pentru prima dată, prin acest statut publicat la 8 august 1945, că anumite acțiuni, care nu fuseseră menționate până atunci în textele dreptului internațional, erau considerate criminale, și că persoanele acuzate trebuiau să răspundă acestor acuzații ca atare, deși înainte nu scria nicăieri că ele erau criminale. Aflam, în plus, că imunitatea executanților care acționau conform ordinelor primite nu va fi luată în considerare și că, pe de altă parte, tribunalul va putea declara că organizația politică „x" sau „y" care va apărea în fața lui nu este o organizație politică, ci o asociație de răufăcători adunați pentru a comite premeditat un complot sau o crimă și că, prin urmare, toți membrii acesteia pot fi tratați ca niște conspiratori sau criminali.

Procesul s-a desfășurat timp de un an, din octombrie 1945 până în octombrie 1946. Tribunalul era alcătuit din trei judecători, unul american, unul francez și celălalt rus, și prezidat de un înalt magistrat britanic, Lord Justice Lawrence. Acuzația a fost susținută de patru procurori generali, asistați de patruzeci și nouă de magistrați în uniformă. Un secretariat important a fost însărcinat cu colectarea și îndosarierea documentelor. Șefii acuzării erau în număr de patru: unul pentru *complot* (adică acțiunea politică a partidului național-socialist încă de la începuturile sale, care este privită ca un complot), unul pentru *crimă împotriva țării* (adică acuzația că a provocat războiul), unul pentru *crime de război* și unul pentru *crime împotriva umanității*. Acuzația a fost susținută printr-o serie de expozeuri ale Ministerului public, fiecare dintre acestea fiind susținut prin producerea de documente care au fost publicate la sfârșitul procesului. Toată lumea știe, pentru că presa a explicat îndelung acest lucru, că aceste expozeuri aveau loc în fața unui microfon; ele trebuiau pronunțate încet, fiecare frază fiind separată de următoarea printr-o pauză. Traducătorii traduceau pe loc. Acuzații, avocații lor și membrii Ministerului public aveau dispozitive de ascultare care le permiteau să audă dezbaterile în limba lor, conectându-se pe lungimea de undă corespunzătoare traducătorului lor. Această virtuozitate tehnică a fost șocantă pentru imaginație. Și totuși, dacă stăm să ne gândim, nu asta a fost cea mai surprinzătoare parte a procesului.

Aceste aparențe de justiție au fost păzite perfect. Apărarea avea puține drepturi, dar aceste drepturi au fost respectate. Câțiva auxiliari zeloși ai Ministerului public au fost puși la punct pentru că și-au permis să califice prematur actele la care făceau referire. Tribunalul a întrerupt discursul Ministerului public francez din cauza caracterului său neloial și difuz, și a refuzat să asculte continuarea. Mai mulți acuzați au fost achitați. În fine, formalitățile au fost perfecte și justiția nu a acționat niciodată atât de corect.

Căci această mașinărie modernă, după cum știm, a avut ca rezultat resuscitarea jurisprudenței triburilor negroide. Regele învingător se instalează pe tron și își cheamă vrăjitorii: și, în prezența războinicilor așezați pe vine, sunt decapitați șefii învinși. Începem să bănuim că tot ce va urma este de domeniul comediei și că publicul, după optsprezece luni, nu se mai lasă păcălit de această înscenare. Sunt decapitați pentru că au fost înfrânți. Atrocitățile care li se reproșează pot fi reproșate, în aceeași măsură,

după cum își poate da seama orice om corect, și comandanților armatelor aliate: bombele cu fosfor sunt echivalente cu lagărele de concentrare. Un tribunal american care îl condamnă pe Göring la moarte nu are mai multă autoritate, în ochii oamenilor, decât un tribunal german care ar fi încercat să-l condamne pe Roosevelt. Un tribunal care fabrică legea după ce și-a ocupat locul ne aduce la începuturile istoriei. În vremea lui Chilperic, nimeni nu îndrăznea să judece în acest mod. Legea celui mai puternic este un act mai corect. Atunci când galul strigă *Vae victis*, cel puțin nu pretinde că ar fi Solomon. Dar acest tribunal a reușit să fie o adunare de negri cu peruci: acesta este programul civilizației noastre viitoare. Este o mascaradă, un coșmar: sunt îmbrăcați în robe de judecători, sunt gravi, sunt ahtiați după audiență, au fețe de patriarhi, citesc hârtiile cu voce dulce, în patru limbi deodată, și în realitate nu sunt decât regi negri, aceasta este o deghizare a regilor negri, iar în sala înghețată și respectuoasă, se poate auzi, în surdină, toba războinicilor din triburi. Aceștia sunt negri foarte curați și perfect modernizați. Și au obținut fără să știe, în naivitatea lor de negri, în inconștiența lor de negri, acest rezultat pe care nici unul dintre ei, fără îndoială, nu îl prevăzuse: i-au reabilitat, prin falsa lor credință, pe cei a căror apărare era aproape imposibilă, și au dat milioanelor de germani refugiați în dezastrul lor, înnobilați prin înfrângerea lor și prin condiția lor de învinși, dreptul de a-i disprețui. Göring, ironic, știa bine că indiferent ce ar face, cu panoplia lor de judecători, se va da dreptate legii celui mai puternic, din care își făcuse și el legea lui. Și Göring, râzând, îl privea pe Göring deghizat în judecător cum îl judecă pe Göring deghizat în ocnaș.

În rest, aspectul inferior și exterior al acestei comedii judiciare nu ne interesează. Că judecarea șefilor germani de către șefii americani a fost o eroare politică, este un punct asupra căruia majoritatea opiniei publice este de acord în zilele noastre, inclusiv o parte a presei americane. Dar aceasta nu este decât o eroare politică printre multe altele. Că tribunalul de la Nürnberg a fost, în fond, o formă de justiție sumară, nu are prea multă importanță. Dar, din contra, ceea ce contează mult mai mult, ceea ce reproșăm mult mai mult judecătorilor de la Nürnberg, este faptul că nu s-au mulțumit să fie o formă sumară de justiție: pretenția lor că ar fi într-adevăr judecători este ceea ce contestăm, ceea ce apără apărătorii lor atacăm noi. Vom examina deci pretenția lor că

sunt judecători. Apelăm la tribunalul adevărului, nu la cel al oamenilor din statul american, care au comis greșeala de a-l condamna pe omul de stat german care a semnat cu ei acordul de capitulare. Atâta timp cât acești oameni pretind că ei reprezintă înțelepciunea, vom încerca într-adevăr să-i considerăm înțelepți; atâta timp cât pretind că reprezintă legea, îi vom accepta o clipă ca legiuitori: să intrăm deci după domnii Shawcross, Justice Jackson și Rudenko în grădina noii legislații: pe aceste tărâmuri se întâmplă miracole.

* * *

Să începem prin a observa că nu ne este permis să le ignorăm. Călătoria de explorare pe care o vom face are ceva emoționant, din moment ce acest univers nu poate fi ignorat. Este universul în care vom trăi de-acum înainte. Germanii sunt acuzații, dar toată lumea și, în fine, noi, suntem cei constrânși: căci tot ceea ce vom face împotriva jurisprudenței de la Nürnberg este de acum înainte o crimă și ne poate fi imputat ca o crimă. Acest proces a hotărât legea națiunilor, pe care nimeni nu are dreptul să o ignore. Opt sute de mii de chinezi vor fi poate spânzurați în următorii zece ani în numele statutului de la Nürnberg, din moment ce două sute de mii de germani se află în lagăre de concentrare în cinstea pactului Briand-Kellog de care poate că nu au auzit niciodată.

Prima terasă pe care se întind grădinile noii legislații este o concepție cu totul nouă despre responsabilitate. Credeam până acum că nu va trebui să răspundem decât pentru propriile acțiuni și pe acest principiu ne-am fondat umila noastră religie. Acest principiu este astăzi depășit. Pentru a da o bază stabilă moralei națiunilor, aceasta s-a fondat pe responsabilitatea colectivă.

Să ne oprim puțin asupra acestui aspect. Judecătorii de la Nürnberg nu au spus niciodată că poporul german este responsabil în mod colectiv de actele regimului național-socialist, ci au afirmat de mai multe ori exact contrariul. Poporul german este condamnat în ansamblu de *opinia* popoarelor civilizate, el *provoacă groază*, dar judecătorii afișează serenitatea și nu îl acuză oficial în ansamblu. Totodată, legislația popoarelor este ca impozitul, îi trebuie o materie impozabilă: pentru a exista o judecată, trebuie *mai întâi* să existe vinovați, și este intolerabil să nu se găsească, în cele din urmă, decât o ierarhie condusă de un singur șef res-

ponsabil, care face neplăcuta gafă de a se sinucide. De aceea, noua legislație descrie mai întâi resortisanții. Sunt vinovați toți cei care fac parte dintr-o „organizație criminală".

Nimic mai rezonabil. Și totuși, aici încep dificultățile. Căci aceste noțiuni ale noii legislații au ceva vag, ele se pot dilata la infinit. O organizație criminală se aseamănă într-un fel cu un roman polițist: doar la sfârșit putem afla cine este vinovat. Astfel, cadrele partidului național-socialist constituie o organizație criminală, dar cadrele partidului comunist, care sunt oarecum similare, nu constituie o organizație criminală. Oamenii, însă, au în ambele cazuri același temperament. Ei folosesc aceleași metode și, în ambele cazuri, cu același fanatism: își propun același scop, care este dictatura partidului. Deci nu există nimic în alcătuirea lor sau, cum spun filosofii, în esența lor, care să deosebească aceste două grupări una de cealaltă. Nu există nimic care să le deosebească nici în comportamentul lor, căci istoricul pretinde că responsabilii partidului comunist sunt administratorii vieții și libertății umane în aceeași măsură ca responsabilii partidului național-socialist. Vom fi nevoiți să tragem concluzia umilitoare că îi condamnăm pe unii pentru că îi ținem sub papuc, și că nu le intentăm nici un proces celorlalți pentru că acestora nu le pasă de noi? Este totuși o ipoteză pe care nu o putem elimina. Jurisdicția internațională se întinde doar asupra țărilor slabe sau învinse. Ea numește inconvenient la popoarele puternice ceea ce, la învinși, numește crimă. Este radical diferită de jurisdicția penală sau civilă, în sensul că nu *poate* face anumite lucruri și, în consecință, nu are puterea de a stabili o calificare într-adevăr universală a acțiunilor. Această justiție este ca lumina zilei: ea luminează întotdeauna doar jumătate din zonele locuite.

Lipsa de putere este cel mai mic defect al ei. Căci în această lipsă de putere există bună-credință. Dar legea internațională este sclava, în plus, a conjuncturii politice: există condamnări pe care nu *vrea* să le pronunțe. Corpul conducătorilor politici din partidul comunist ar putea fi la fel de bine condamnat pe hârtie de către un tribunal care nu ar avea puterea să execute sentința: acest lucru ar fi mai puțin grav decât un tribunal care ignoră în mod deliberat asemănarea evidentă dintre conducătorii comuniști și conducătorii național-socialiști. Este mai mult decât clar că nu există și nu poate exista o justiție unică pentru toată lumea. Nu se mai pune problema: „Dacă ești mai puternic sau mai slab", ci „Dacă

ești într-o tabără sau în cealaltă". Ne dăm seama astfel cum caracterul criminal se deplasează de la esență la scop, și nici măcar la scopul autentic al organizației, întrucât tribunalul nu are de gând să recunoască oficial caracterul *progresist* al dictaturii staliniste, ci la un scop apropiat, pe care doar tribunalul îl judecă. Aceleași acte nu sunt mai criminale, prin definiție și prin ele însele, ele sunt sau nu sunt criminale, conform unei anumite optici: deportările care servesc în cele din urmă cauza democrației nu sunt percepute de noua legislație ca acte criminale, în timp ce orice deportare este criminală în tabăra dușmanilor democrației. Astfel, tribunalul vede actele cu un indice de refracție, ca bățul pe care îl vedem în apă: dintr-un anumit unghi, acesta este drept, iar din altul – deformat.

Acest lucru ne face viața foarte grea nouă, celorlalți. Căci de aici rezultă că nimeni nu poate fi vreodată sigur dacă face sau nu parte dintr-o organizație criminală. Cizmarul german, tatăl a trei copii, fost luptător la Verdun, care a aderat în 1934 la partidul nazist, a fost acuzat de Ministerul public că face parte dintr-o organizație criminală. Ce altceva făcea comerciantul francez, tată a trei copii, fost luptător la Verdun, care intrase în mișcarea Crucii de Foc? Și unul, și celălalt, credeau că susțin o acțiune politică aptă să asigure redresarea țării lor. Și unul, și celălalt, au făcut același lucru: și totuși, acest eveniment a dat fiecăruia dintre aceste acte o valoare diferită. Unul este patriot (cu condiția să fi ascultat radioul englez, bineînțeles), însă celălalt este acuzat de reprezentanții conștiinței universale.

Aceste dificultăți sunt extrem de grave. Pământul se prăbușește sub picioarele noastre. Juriștii noștri savanți nu-și dau seama, poate, de acest lucru, dar se raliază la o concepție total nouă despre justiție, cea care a constituit baza procesului de la Moscova în U.R.S.S. Concepția noastră despre justiție fusese până în prezent cea romană și creștină: romană, pentru că cerea ca orice act ce merită o pedeapsă trebuie să primească o calificare invariabilă, care să țină de însăși esența actului respectiv, oriunde ar fi fost comis și indiferent de cine a fost comis; creștină, pentru că intenția trebuia întotdeauna luată în considerare, fie pentru a agrava, fie pentru a atenua circumstanțele actului considerat un delict. Dar există o altă concepție asupra vinovăției, care se poate numi marxistă din mai multe motive, și care constă în a gândi că un anumit act, care nu este vinovat prin el însuși sau prin intenție în momentul comiterii lui, poate apărea din punct de vedere legal ca un act

vinovat dacă este privit printr-o anumită optică, posterioară evenimentelor. Nu fac aici comparații. Marxiștii sunt de bună-credință atunci când spun acest lucru, căci ei trăiesc într-un fel de lume neeuclidiană, în care liniile istoriei par grupate și deformate sau, dacă vreți, armonizate prin perspectiva marxistă. În timp ce domnii Shawcross și Justice Jackson, procurorul englez și cel american, trăiesc într-o lume euclidiană, în care totul este sigur, în care totul este clar, sau cel puțin așa ar trebui să fie și în care faptele ar trebui să fie fapte și nimic altceva. Doar reaua lor credință este cea care ne transportă într-o lume în care nimic nu este sigur. Intențiile noastre nu mai contează, nici chiar actele noastre nu mai contează, *ceea ce suntem în realitate nu mai contează*, dar însăși istoria noastră, și însăși viața noastră poate fi de acum înainte frământată, deformată, spulberată de un fel de demiurg politic, de un olar care îi va da o formă pe care nu a avut-o niciodată. Fiecare dintre acțiunile noastre, în lumea care ni se pregătește, este ca un balon de săpun pe care istoria îl ține în vârful paiului: îi poate da forma și culoarea pe care le dorește, în cele din urmă, și atunci judecătorul va înainta și va spune: „Nu mai sunteți un cizmar german sau un comerciant francez, așa cum credeați, ci sunteți un monstru, ați făcut parte dintr-o asociație de răufăcători, ați participat la un complot împotriva țării, așa cum arată foarte clar secțiunea întâi din actul meu de acuzare".

Ce le vom răspunde germanilor dacă ne vor spune într-o zi că nu văd nimic *monstruos* în național-socialism ca atare, că excesele ar fi putut fi comise de acel regim așa cum se întâmplă în orice război și de fiecare dată când un regim trebuie să încredințeze elementelor de poliție sarcina de a-l proteja împotriva sabotajului, dar nimic din toate acestea nu are legătură cu esența național-socialismului, și că ei cred în continuare că au luptat pentru dreptate și pentru adevăr, pentru ceea ce credeau ei atunci și mai cred în continuare că înseamnă dreptatea și adevărul? Ce le vom răspunde acestor oameni împotriva cărora am purtat un război religios? Au și ei sfinții lor, ce le vom spune sfinților lor? Când unul dintre noi își va aminti această imensă recoltă de grandoare și de sacrificiu pentru care tânărul german și-a oferit toate forțele, când aceste mii de spice atât de frumoase ne vor fi prezentate, în fața noii recolte, ce vom spune noi, complicii judecătorilor, complicii minciunii? Noi am judecat în numele unei anumite noțiuni de progres uman. Cine ne garantează că această noțiune este corectă?

Nu este decât o religie, ca multe altele. Cine ne garantează că această religie este adevărată? Jumătate din omenire ne spune deja că este falsă, că și ei sunt gata să moară ca mai tori ai altei credințe. Ce este adevărat atunci? Religia noastră, sau cea a republicilor sovietice socialiste? Și dacă nimeni nu poate ști care dintre judecători deține adevărul, atunci ce mai valorează acest absolut în numele căruia am răspândit distrugerea și nefericirea? Cine ne poate dovedi că național-socialismul nu reprezenta *și el* adevărul? Cine ne dovedește că nu am confundat esența cu conjunctura, cu accidentele inevitabile ale luptei, așa cum facem, probabil, și în cazul comunismului, sau pur și simplu, cine ne dovedește că am mințit? Și dacă național-socialismul ar fi însemnat, în realitate, adevărul și progresul, sau cel puțin o formă de adevăr și progres? Dacă lumea viitoare nu s-ar fi putut construi decât printr-o alegere între comunism și naționalismul autoritar, dacă concepția democratică nu era viabilă, dacă ar fi fost condamnată de istorie? Admitem că pot fi distruse orașe întregi pentru ca esențialul să triumfe, pentru a salva civilizația: și dacă național-socialismul ar fi fost și el un astfel de car de foc al zeilor, ale cărui roți ar fi trecut, în caz de nevoie, peste mii de cadavre? Bombele nu dovedesc nimic împotriva unei idei. Dacă într-o zi vom zdrobi Rusia sovietică, va fi comunismul mai puțin adevărat? Cine poate ști cu siguranță că Dumnezeu este de partea lui? La baza acestei dezbateri nu se află decât o biserică ce acuză o altă biserică. Metafizica nu trebuie dovedită.

Dar aceste întrebări ne îndepărtează prea mult de subiect. Ele nu se află aici decât dintr-un singur motiv, și acesta este că ele ne fac să înțelegem în alt mod și o dată în plus că situația învingătorilor este dramatică și precară, și că *nedreptatea comisă de ei este absolut necesară*. Este o nouă afacere Dreyfuss. Dacă acuzatul este nevinovat, lumea lor se clatină din rădăcini. Să-i ascultăm cu atenție și să revenim la meditațiile noastre judiciare, adică la cizmarul german care s-a pomenit, deodată, complicele unei asociații de răufăcători ca urmare a trecerii la un aparat judiciar care seamănă mult cu oglinzile strâmbe din muzeul Grévin.

Vom constata, în continuare, că această nouă metodă de concepere a justiției duce la apariția unui recul al lumii creștine, care nu era o lume euclidiană riguroasă – lumea romană, dreptul roman este euclidian –, dar care face posibilă rectificarea inversă. În concepția creștină a dreptății, omul putea întotdeauna să plede-

ze în funcție de intenție. Chiar dacă faptele lui îl înspăimântau chiar și pe el: căci fenomenul opticii care ia o asemenea amploare în noua legislație există în realitate. La o anumită turnură a evenimentului, acțiunile noastre pot dobândi o fizionomie pe care nici noi înșine nu o mai recunoaștem. Acțiunile stranii care le înconjoară le nuanțează aparența. Actele de care nu suntem responsabili apasă prin proximitatea lor în sectorul propriei noastre responsabilități. Ceea ce am fost noi înșine se transformă atunci prin jocul de lumini și umbre și este perceput altfel de la distanță. Un străin apare în trecut, iar acest străin suntem noi înșine. Dreptatea creștină era din acest punct de vedere un drept de restituire a personalității, spre deosebire de dreptul roman, care este geometric, științific, material. Această dreptate dovedise existența unei asemenea perspective a evenimentului și îi dădea omului dreptul să strige: „Nu am vrut să fac asta!" A introdus chiar în justiție un element psihologic, care să ne permite opunem materialității faptelor o materialitate psihologică, și care le contrazice adesea. Dreptatea umană devenise, înainte de orice, o căutare a cauzelor. Ea se apropia cât mai mult de acțiune: analiza figura umană. Este suficient să reamintim aceste principii pentru a vedea tot ce am distrus dintr-o lovitură. Nürnberg nu mai vrea să analizeze figura umană. Nürnberg nu mai vrea nici măcar să individualizeze acțiunile: Nürnberg vede mase, gândește prin mase și statistici și se consacră brațului secular. Nu mai judecăm, asta nu mai e la modă, curățăm, tăiem.

Această transformare a justiției s-a făcut cu ajutorul creștinilor, sau cel puțin cu ajutorul unora dintre ei și pentru măreața glorie a lui Dumnezeu. Era vorba, poate ne mai amintim, de apărarea persoanei umane. Nu sunt sigur că acești creștini și-au dat seama că această regresie a legislației este o abdicare a gândirii creștine ca atare, că anulează prin această cooperare munca răbdătoare de integrare a învățăturilor lui Hristos în dreptul roman și că din contra, întăresc puncte de vedere pe care nu au încetat niciodată să le blameze. Aceste false mișcări generate de pasiune și de frică au consecințe mai grave decât credem. Biserica se transformă în zilele noastre în apărătoare a unor persoane, în fața guvernelor care nu au făcut nimic altceva decât să aplice în țara lor o regulă pe care procesul de la Nürnberg a proclamat-o universală. Ea regăsește în aceasta continuitatea tradiției creștine. Dar atunci, nu ar trebui să protesteze într-o zi împotriva echivocurilor,

să condamne condamnările colective oriunde ar fi ele pronunțate și nu doar în anumite țări din Europa și să-și retragă adeziunea la noua legislație de la Nürnberg? Trebuie să se gândească dacă vrea să vorbească în numele lui Hristos sau precum domnul François de Menthon.

Trebuie să recunoaștem însă că juriștii noștri au un remediu pentru orice și chiar pentru viața periculoasă pe care ne forțează să o trăim de acum înainte. Într-adevăr, aceste remedii nu sunt scrise în verdict, nu au fost dezvăluite audienței; ele reies din context, din spiritul de la Nürnberg, am putea spune, în fine, din modul în care a fost prezentat și comentat acest proces. Dar exegeza noastră va fi completă dacă neglijăm aceste sfaturi care ne sunt furnizate de vocile autorizate la ieșirea din audiență? Am învățat în ultimii trei ani că comentariile cronicilor judiciare nu au mai multă influență asupra destinului acuzațiilor decât articolele înscrise în codul de legi.

Vedeți voi, spun scoliaștii noilor noștri juriști, există o metodă foarte simplă de a recunoaște dacă organizația din care faceți parte riscă să fie declarată la un moment dat criminală. În principiu, trebuie să vă feriți de energie. Dacă simțiți pe undeva calificativul *naționalist,* dacă sunteți invitați să fiți stăpâni la voi acasă, dacă vi se vorbește despre unitate, disciplină, forță, grandoare, nu puteți nega că acesta este un vocabular nu foarte democratic și, în consecință, riscați să vedeți că într-o zi organizația din care faceți parte devine criminală. Feriți-vă deci de aceste gânduri dăunătoare și să știți că ceea ce numim noi criminal este întotdeauna jalonat de aceleași intenții.

Scoliaștii sunt de acord, aici, cu verdictul. *Judecata* care figurează în primul volum al *Procesului* constată existența unui „complot, sau plan concertat, împotriva țării". Această declarație dă naștere unor interpretări discutabile. Dar este clar, în orice caz, că complotul începe o dată cu existența partidului: partidul însuși este un instrument de complot și, în definitiv, complotul. Această decizie are consecințe unice. Ea echivalează, de fapt, cu interdicția asocierii pentru anumite revendicări sau folosind anumite metode. Exact asta vrea să spună tribunalul: vă expuneți, spune el, riscului de a comite într-o zi crime împotriva țării sau crime împotriva umanității, și nu puteți să pretindeți că nu știați acest lucru, din moment ce a fost scrisă cartea *Mein Kampf.* În definitiv, condamnarea este adusă programului partidului, și din acest motiv,

procesul reprezintă pentru viitor o încălcare a tuturor suveranităților naționale. Guvernul vostru este prost, spun juriștii, sunteți liberi să-l schimbați: dar nu aveți dreptul să îl schimbați decât respectând anumite reguli. Vă gândiți că organizarea lumii nu este perfectă: puteți să încercați s-o modificați, dar vă este interzis să apelați la anumite principii. Sau se întâmplă ca regulile care ne sunt impuse să fie cele care perpetuează lipsa de putere sau ca principiile la care ne este interzis să visăm să fie tocmai cele care ar fi putut să distrugă dezordinea.

Această acuzație de complot este o invenție excelentă. Lumea este de acum înainte democratică pentru eternitate. Este democratică printr-o hotărâre judecătorească. De acum înainte, un precedent judiciar apasă asupra oricărui tip de renaștere națională. Și acest lucru este extrem de grav căci, în realitate, orice partid este prin definiție un complot sau un plan concertat, pentru că orice partid este o asociație de oameni care își propun să preia puterea și să aplice planul lor, care se numește program, sau cel puțin cea mai mare parte din plan. Decizia de la Nürnberg constă deci în a face o selecție prealabilă a partidelor. Unele sunt legitime, iar celelalte sunt suspecte. Unele sunt *pe linia* spiritului democratic și în consecință au dreptul să preia puterea și să aibă un plan concertat, căci cu siguranță acest plan concertat nu va amenința niciodată democrația și țara. Celelalte, din contra, nu au dreptul la putere și în consecință este inutil ca ele să existe: se înțelege de la sine că aceste partide conțin încă de la nașterea lor tot felul de crime împotriva țării și umanității. După aceasta, ceea ce este uimitor este că americanii nu înțeleg politica domnului Gottwald, căci domnul Gottwald nu face nimic altceva decât să aplice în țara lui precauțiile înțelepte sugerate de noua legislație, atâta doar că dă cuvântului *democrație* un sens puțin diferit.

Deci în acest enunț simplu există un principiu al *ingerinței*. Or, această ingerință are caracteristica aparte că nu traduce, sau nu pare să traducă, o voință identificabilă. Nu o anumită putere în particular sau o anumită grupare de mari puteri se opune reconstituirii mișcărilor naționaliste, ci o entitate mult mai vagă, o entelehie fără puteri și fără sediu, este conștiința omenirii. „Nu vrem să acceptăm *așa ceva*" spune conștiința omenirii. După cum vom vedea, nu știe nimeni ce înseamnă acest *așa ceva*. Dar această voce a omenirii este foarte comodă. Această putere anonimă nu

este decât un principiu al lipsei de putere. Ea nu impune nimic, nu pretinde că impune ceva. Dacă mâine s-ar înființa o mișcare similară național-socialismului, cu siguranță O.N.U. nu ar interveni pentru a cere desființarea ei. Dar *conștiința universală* va aproba orice guvern care va hotărî interzicerea unui anumit partid sau, pentru mai multă comoditate, a oricărui partid pe care l-ar acuza că seamănă cu național-socialismul. Orice resurecție națională, orice politică energică sau pur și simplu de curățare este privită, astfel, cu suspiciune. Conștiințele noastre au suferit o entorsă, iar acum am ajuns să șchiopătăm. Cine a făcut asta? Cine a vrut asta? *Nimeni*, striga ciclopul. Superstatul nu există, dar veto-urile superstatului există: ele se află în verdictul de la Nürnberg. Superstatul este malefic înainte de a fi capabil să facă servicii. Răul pe care îl poate face este să ne dezarmeze în fața oricui, atât în fața inamicilor lui, cât și în fața inamicilor noștri.

Este o situație unică. Suntem dezarmați și amenințați de o idee și de nimic altceva decât o idee. Nimic nu este interzis, dar suntem preveniți că o anumită *orientare* nu este bună. Suntem invitați să ne fabricăm anumite simpatii și să ne stabilim câteva refuzuri definitive. Suntem învățați să conjugăm verbele ca elevii din clasele primare: „Domnul Mandel este un mare patriot, domnul Roosevelt este un mare cetățean al lumii, domnul Jean-Richard Bloch este un mare scriitor, domnul Benda este un gânditor" și invers: „Eu nu voi fi niciodată rasist, eu îl voi admira pe domnul Kriegel-Valrimont, eu voi blestema întotdeauna SS-ul, pe Charles Maurras și *Eu Sunt Peste Tot*". Și cei al căror spirit nu poate accepta aceste simpatii sau cei care resping aceste refuzuri? Cei ale căror inimi răspund altor apeluri, cei al căror spirit nu gândește decât în funcție de alte valori, cei care sunt *altfel*? Am aici aceeași impresie ca atunci când citesc texte marxiste: acești oameni nu au creierul format ca al meu, ei aparțin altei rase. Și această asemănare ne indică drumul. Există o lume închisă a idealismului democratic și care este de același tip ca lumea închisă a marxismului. Acest lucru nu este uimitor, atâta timp cât metodele lor ajung să coincidă, dreptatea lor este în cele din urmă aceeași, deși cuvintele nu au în aceste lumi același sens. Este de asemenea o religie. Are același efect asupra sufletelor. Când condamnă naționalismul, știu bine ce fac. Este fundamentul Legii lor. Ei condamnă *adevărul nostru*, îl declară radical fals. Condamnă de asemenea

sentimentele noastre, chiar rădăcinile noastre, modul nostru cel mai profund de a vedea și de a simți. Ne explică faptul că creierul nostru nu este alcătuit așa cum trebuie: avem un creier de barbari.

Această alertă permanentă ne pregătește pentru o formă de viață politică pe care nu trebuie să o ignorăm și pe care, de altfel, cei trei ani de experiență continentală nu ne permit să o ignorăm. Condamnarea partidului național-socialist merge mult mai departe decât pare. Ea atinge, în realitate, toate formele solide, toate formele geologice ale vieții politice. Orice națiune, orice partid care își amintește de pământ, de tradiție, de meserie, de rasă, este suspect. Oricine își afirmă dreptul primului ocupant și atestă lucruri evidente, cum ar fi proprietatea cetății cucerite, ofensează o morală universală, care neagă dreptul popoarelor de a-și redacta propriile legi. Nu doar germanii, noi toți suntem deposedați. Nimeni nu mai are dreptul să se așeze în terenul lui și să spună: „Acest pământ este al meu". Nimeni nu mai are dreptul să se ridice, în cetate, și să spună: „Noi suntem strămoșii, noi am construit casele din această cetate, cine nu vrea să se supună legilor noastre să plece". Acum scrie că un conciliu de ființe impalpabile are puterea de a ști ce se întâmplă în casele noastre și în orașele noastre. Crime împotriva umanității: această lege este bună, asta nu e bună. Civilizația are drept de veto.

Trăiam până acum într-un univers solid, ale cărui straturi se depuseseră generație după generație. Totul era clar: tatăl era tată, legea era lege, străinul era străin. Aveam dreptul să spunem că legea era dură, dar asta era legea. Astăzi, aceste baze sigure ale vieții politice sunt lovite de anatemă. Căci aceste adevăruri constituie programul unui partid rasist, condamnat de tribunalul umanității. În schimb, străinul ne recomandă universul visurilor sale. Nu mai există granițe, nu mai există orașe. De la un capăt la celălalt al continentului legile sunt aceleași, la fel ca pașapoartele, la fel ca judecătorii, la fel ca monedele. O singură poliție și un singur creier: senatorul de Milwaukee inspectează și hotărăște. Indiferent ce intermediază, comerțul este liber, în fine, *comerțul este liber*. Plantăm morcovi care, întâmplător, nu se vând niciodată bine, și cumpărăm mașini de prășit care întotdeauna costă mult. Și suntem liberi să protestăm, liberi, infinit de liberi să scriem, să votăm, să vorbim în public, cu condiția să nu luăm niciodată măsuri care ar putea schimba toate acestea. Suntem liberi să ne agităm și să ne batem într-un univers ciudat. Nu știm prea bine unde

se termină libertatea noastră, unde se termină naționalitatea noastră, nu știm prea bine unde se termină ceea ce este permis. Este un univers elastic. Nu mai știm unde ne punem picioarele, nu mai știm nici măcar dacă avem picioare, suntem foarte ușori, ca și cum ne-am fi pierdut trupul. Dar pentru cei care sunt de acord cu această simplă ablație, ce recompense infinite, ce multitudine de bacșișuri! Acest univers care strălucește înaintea ochilor noștri seamănă cu un palat din Atlantida. Peste tot există mărgele, coloane de marmură falsă, inscripții, fructe magice. Intrând în acest palat, renunțați la putere și, în schimb, aveți dreptul să atingeți merele de aur și să citiți inscripțiile. Nu mai sunteți nimic, nu mai simțiți greutatea propriului trup, ați încetat să fiți oameni: sunteți fideli religiei Omenirii. În fundul sanctuarului șade un zeu negru. Aveți dreptul să faceți orice, în afară de a-l vorbi de rău pe acest zeu.

* * *

A doua secțiune a actului de acuzare se ocupă de „crimele împotriva țării".

După cum știm, Națiunile Unite acuză guvernul german că a provocat războiul mondial invadând teritoriile poloneze, invazie care a forțat Franța și Anglia să declare război Germaniei, conform angajamentelor lor. O.N.U. face guvernul german responsabil de extinderea acestui război din cauza agresiunilor sale la adresa țărilor neutre. Acuzarea pretinde că stabilește, în plus, premeditarea, prin intermediul documentelor confidențiale descoperite în arhivele germane, documente a căror autenticitate nu poate fi negată, date fiind precauțiile luate pentru identificarea lor. Unul este cunoscut sub numele de nota Hossbach, iar celălalt sub numele de dosarul Schmundt.

Nota Hossbach este un proces-verbal redactat de ordonanța lui Hitler la o conferință ținută în cancelarie la 5 noiembrie 1937, în fața principalilor șefi naziști, și este prezentat ca testamentul politic al lui Hitler. Este un expozeu, de altfel foarte dramatic, al teoriei *Lebensraum*-ului și al consecințelor sale: Hitler arată aici o Germanie național-socialistă menită să se asfixieze și condamnată să-și găsească pământurile, el desemnează Estul ca direcție a expansiunii coloniale necesare a Reichului și demonstrează că

această expansiune nu se poate face decât printr-o serie de războaie și cuceriri pe care Germania este inexorabil constrânsă să le poarte. Vom face puțin mai jos comentariile necesare asupra acestui expozeu. Dacă trebuie interpretat, așa cum s-a întâmplat, ca o acuzație – dar acuzații și în special Göring contestă această interpretare –, acest document aduce dovada că Hitler prevăzuse și acceptase posibilitatea războiului.

Dosarul Schmundt este procesul-verbal redactat de asemenea de ordonanța lui Hitler (la vremea respectivă colonelul Schmundt) la o conferință ținută în cancelarie la 23 mai 1939 în prezența șefilor partidului și responsabililor statului-major. Această conferință este alcătuită în principal dintr-un expozeu în care Hitler afirmă caracterul inevitabil al unui război cu Polonia, ca prim act de expansiune colonială: studiind consecințele acestui război, Hitler prevede expansiunea în întreaga Europă și îi face pe generalii săi să înțeleagă, printr-o analiză la fel de dramatică precum în primul document, că războiul care se va declanșa nu va fi o operațiune locală, ci că va fi într-adevăr începutul unei lupte pe viață și pe moarte cu Anglia, al cărui rezultat nu-l poate prevedea nimeni. Și aici, rezervele și comentariile se impun, iar apărarea contestă de asemenea invocarea documentului Schmundt. Din acest punct de vedere, dosarul Schmundt are același sens ca și nota Hossbach, și nu reprezintă, în fond, decât aplicarea acestei note. Ar putea dovedi, în același mod, că Hitler nu ignora consecințele politicii sale și accepta posibilitatea războiului european, păstrându-și în același timp speranța că acest război ar putea fi evitat. Dacă aceste documente au fost interpretate corect, este dificil să susținem că Germania nu are nici o responsabilitate în declanșarea războiului.

Acuzarea a adus, de asemenea, un număr important de conferințe ale statului-major, planuri de campanie și studii de operațiuni pe care nu le putem analiza aici în detaliu și în care se vede, de asemenea, dovada premeditării. Întrucât aceste documente au un caracter mai puțin senzațional decât dosarele Hossbach și Schmundt și întrucât, pe de altă parte, este adesea dificil să distingem studiul teoretic de o ipoteză tactică și planul de operațiuni care poate fi prezentat ca un început de acțiune sau o premeditare caracterizată, credem că este suficient să semnalăm cititorului existența acestor documente, fără a le comenta.

Istoricii germani trebuie să recunoască, în plus, că armatele germane au intrat primele în teritoriul polonez, fără ca guvernul

german să fi lăsat suficient timp negocierilor începute. Nu vor uita să sublinieze sângeroasele provocări poloneze, pe care acuzarea le trece sub tăcere, și să susțină caracterul înșelător al negocierilor conduse de cabinetul englez, se pare, cu speranța ca aceste negocieri să eșueze; vor spune de asemenea că guvernul polonez s-a străduit să împiedice negocierile și acordul. Acestea sunt circumstanțe capitale, pe care nici un proces privind responsabilitățile războiului nu trebuie să le omită, iar tribunalul de la Nürnberg a greșit atunci când nu le-a menționat. Nu este mai puțin adevărat că armata germană a fost cea care a tras primele lovituri de tun. La 1 septembrie 1939, o telegramă mai putea încă să salveze totul: această telegramă nu putea să vină decât de la Berlin.

Acestea fiind spuse, iată unde începe reaua credință. Pe de o parte, sunt scotocite toate arhivele, pereții sunt examinați, sunt scrutate sfaturile, se utilizează confidențele: totul este la zi, conversațiile cele mai secrete ale oamenilor de stat germani sunt expuse ca dovezi, nu au fost uitate nici măcar interceptările telefonice. Pe de altă parte, tăcerea. I se reproșează statului-major german studiile de operațiuni găsite în arhive: vă pregăteați pentru război, i se spune. Cine poate să creadă că, în același timp, celelalte state-majore europene nu făceau nici un plan, nu se pregăteau să facă față unui caz strategic? Cine crede că oamenii de stat europeni nu se organizau? Cine crede că sertarele de la Londra și de la Paris sunt goale și că pregătirile germane au surprins mielușeii care nu își doreau decât pace? Atunci când apărarea a cerut tribunalului să aducă documentele similare privind politica franceză de extindere a războiului, planurile statului-major francez, crimele de război ale aliaților, instrucțiunile date de statul-major englez comando-urilor, războiul partizanilor din Rusia, i s-a răspuns că aceste documente nu prezintă interes pentru tribunal și că problema respectivă „este absolut deplasată". Nu Națiunile Unite sunt puse sub acuzație. Acest lucru este foarte adevărat: dar atunci de ce să numim *istorie* ceva care nu este decât o punere în scenă sofisticată? Și aici, doar jumătate din scenă este luminată. Bazându-se pe astfel de aparențe, oamenii negau, pe vremuri, că pământul este rotund. Istoria începe atunci când lumina este distribuită în mod egal, atunci când fiecare își pune documentele pe masă și spune: judecați. În afară de asta, nu există decât operațiuni de propagandă. Este cinstit să acceptăm această prezentare a faptelor, a fost onorabil să mutileze astfel aceste fapte? Este mai drept

și, în cele din urmă, mai conform cu interesul țărilor noastre să spunem imediat că această mobilizare a arhivarilor nu ține de noi.

Căci această știință a iluminării nu va avea nici o valoare în fața evidenței. Anglia a declarat starea de război împotriva Germaniei la 3 septembrie 1939, ora 11 dimineața. Franța a făcut aceeași declarație la ora 5 seara. Anglia și Franța aveau motive îndreptățite să facă această notificare. Dar în fine, ceea ce este sigur e că au făcut-o. Nu suntem într-o poziție din care să putem respinge orice responsabilitate de război atunci când înștiințăm primii un alt stat că ne considerăm în război cu el. În plus, în Anglia și în Franța a avut loc o parte din război. Acest lucru nu este ascuns astăzi. Li se reproșează oamenilor de stat că au fost münchenezi, adică au căutat un aranjament: deci nu se vroia un aranjament, acest război era acceptat, chiar dorit. Aceste lucruri sunt echivalente cu nota Hossbach, cred eu. În fine, toată lumea știe că după înfrângerea Poloniei, Germania a încercat să declanșeze negocieri, pe baza faptului împlinit. Poate că era ceva extrem de imoral, dar era un alt mijloc de a evita războiul european. Aceste deschideri nu au fost acceptate. Războiul se ținea, nu era de dorit ca el să se încheie. Aici sunt niște lucruri mult prea evidente pentru a fi evitate discret. În pofida punerii în scenă de la Nürnberg, viitorul va restabili ușor adevărul: Hitler a acceptat riscul unui război pentru o cucerire pe care o considera vitală, Anglia a hotărât să impună un război împotriva lui pentru a pedepsi această cucerire. Hitler se gândea să declanșeze cel mult o operațiune militară locală; de aici, Anglia a provocat în mod intenționat un război mondial.

Încă un cuvânt pentru a termina cu examinarea ofurilor noastre. Acuzarea a consacrat expozeuri importante agresiunilor care au avut loc în timpul derulării operațiunilor. În acest aspect, dacă ne limităm la constatarea *faptelor*, poziția acuzării este foarte solidă. Aceste agresiuni au existat cu siguranță. Dar avem dreptul să prezentăm, exact pe același plan, exact ca niște acte de aceeași gravitate, agresiunile strategice și declanșarea războiului mondial? În mod garantat, această prezentare este contrară dreptului, justiției, tratatelor, să trimiți la patru dimineața o divizie de blindate în Copenhaga sau în Oslo, dar este oare acesta un act de același nivel, de aceeași esență, cu asumarea responsabilității pentru pârjolirea Europei? Adevărații responsabili ai războiului sunt indirect responsabili în aceeași măsură de operațiunile locale ofensive pe care desfășurarea războiului le făcea inevitabile. Dacă Anglia nu

ar fi declarat război, Norvegia nu ar fi fost niciodată ocupată. La 3 septembrie au început Copenhaga și Oslo să tremure.

Și iarăși, dacă ne gândim puțin, nu putem să nu fim jenați de anumite comparații. Atunci când un diplomat englez bagă intrigi pentru a obține anumite acorduri economice sau pentru a provoca sau întreține anumite dispoziții politice, este un joc liber de influență, nu este o agresiune, nu este o presiune, nu este nimic incorect din punctul de vedere al legii internaționale: și totuși, nu este acest joc un fel de balizaj al hărții politice, crearea unei zone de influență fără intervenție militară? Și atunci când același diplomat nu se mai mulțumește să sugereze, să sfătuiască, ci provoacă brusc o criză ministerială care are ca rezultat demiterea miniștrilor germanofili, este vorba despre același joc liber de influență, nici acesta nu se numește un act de ingerință: și totuși, nu este aceasta o instalare politică camuflată, similară acestor intervenții care le sunt reproșate acum regimului sovietic? Și ce garanție putem avea că această instalare politică nu va pregăti și nu va precede instalarea militară? Este atât de ușor să strigi ajutor. Presa britanică este foarte indignată de aceste proceduri atunci când ele sunt efectuate de diplomații sovietici sau germani, dar are întotdeauna tendința să le considere foarte naturale atunci când sunt folosite de ambasada britanică. Aici există, evident, o lacună a legii internaționale, o lacună greu de astupat. Dar atunci trebuie să accepte și consecințele. Agresiunile reproșate Germaniei (nu mă refer la atacul din Rusia) sunt, în realitate, intervenții preventive. Anglia a făcut exact același lucru în Siria, de exemplu. Există, în caz de război, o fatalitate a zonelor slabe. Un teritoriu slab apărat este o pradă: nu trebuie decât să fii primul ocupant. Corectitudinea absolută ar însemna abstinență totală: este spiritul legii internaționale, dar legea este, în acest domeniu, aproape imposibil de aplicat. Metodele diplomatice interpretează legea, metodele strategice o ignoră. Dar toate acestea merită în cele din urmă. Nu este bine să fii o țară neutră interesantă din punct de vedere strategic.

Astfel, în acest domeniu, în care *faptele* par să copleșească guvernul german, ne dăm seama că realitatea nu a fost atât de simplă. Prezentarea *faptelor* fără context este un mod de a minți. Nu există *faptul* brut, nu există document fără circumstanțe: ignorarea sistematică a acestor circumstanțe înseamnă travestirea adevărului. Minciunile noastre nu vor fi eterne. Mâine va fi rândul

națiunii germane să ridice vocea. Și știm deja că lumea va fi constrânsă să țină cont de acea voce. Ea ne va spune că deși Hitler a atacat Polonia, alți oameni așteptau cu nerăbdare acest atac, doreau acest atac, se rugau ca acest atac să aibă loc. Acești oameni se numeau Mandel, Churchill, Hore Belisha, Paul Reynaud. Alianța iudeo-reacționară vroia războiul „ei", care pentru ea era un război sfânt: știa că o singură agresiune caracterizată îi va permite să antreneze opinia publică. Arhiviștilor germani nu le-ar fi fost deloc greu să ne demonstreze că acești oameni au pregătit la rece condițiile acestei agresiuni. Temeți-vă de ziua în care se va scrie istoria acestui război. În acel moment se va vedea foarte clar contextul agresiunilor locale. Tăcerea Aliaților va deveni propria lor acuzație. Se va vedea că au omis să spună că manevrele și intrigile lor au făcut ca intervențiile să fie inevitabile. Ipocrizia lor va ieși la iveală. Și enorma lor mașinărie juridică se va întoarce împotriva lor pentru că va fi recunoscută mârșăvia lor. Căci cel care toarnă otrava nu este cu nimic mai puțin vinovat decât cel care love ște. Or, metodele de la Nürnberg sunt ceva frumos. Absența oricărui document al Aliaților permite negarea otrăvii, și legea internațională permite să desemneze vinovat pe cel care ajunge primul. Este combinarea a două mârșăvii, una privind ancheta, iar celalaltă provenită din lege. Cu o lege prost întocmită și cu polițiști necinstiți, știm că se poate ajunge departe. Acest adevăr a fost demonstrat chiar de noi.

Iată-ne deci ajunși la această primă concluzie conform căreia procesul de la Nürnberg nu este curat ca lacrima. *Complotul* național-socialist a dus la o Germanie puternică, dar această Germanie puternică nu ducea neapărat la război; ea cerea dreptul la viață, cerea acest drept prin metode iritante, dar se putea discuta. Germania era într-o stare de permanentă rebeliune contra constrângerilor internaționale, nu era într-o stare de permanentă *crimă împotriva țării*. Declanșarea războiului se datorează unui concurs de împrejurări mult mai complex decât ne spune versiunea oficială. Toată lumea a contribuit parțial la declanșarea acestui război. Și toată lumea avea, de asemenea, motive excelente: U.R.S.S. nu se gândea decât la binele propriu și încerca să evite o capcană, Anglia și Franța vroiau să dea o lovitură definitivă, Germania dorea să spargă o politică sufocantă. Și toată lumea avea gânduri ascunse. Nu ar fi mai înțelept să se facă o confesiune generală?

Nimeni nu este inocent în această afacere, dar există lucruri care nu trebuie explicate: este mult mai comod să existe un criminal.

Deci propaganda noastră a mințit prin omisiune și prin alterarea descrierii responsabilității războiului. Și, pe de altă parte, dacă refacem *faptele* conform *principiilor*, ne dăm seama că pentru a lansa acuzația am fost nevoiți să resuscităm un sistem care nu a putut niciodată să funcționeze și pe care faptele l-au condamnat de nenumărate ori, să susținem, în pofida experienței, o teorie himerică și periculoasă, care în viitor ne va pune în fața unor dificultăți inextricabile. Acest sistem are un avantaj: ne permite să ne justificăm. Dar pentru a ne oferi această satisfacție, riscăm toate consecințele mortale ale ideilor false. Căci putem falsifica istoria: dar realitatea nu se lasă forțată atât de ușor.

Acest sistem este cel al păcii indivizibile și al irevocabilității tratatelor. Este un fel de concepție geologică a politicii. Se presupune că lumea politică, aflată în fuziune de un anumit număr de secole, la fel ca suprafața planetei noastre, a ajuns dintr-o dată în faza de coagulare. A ajuns la această stare datorită unei decizii diplomatice. Masa energiilor se presupune că a fost solidificată; s-a solidificat urmând anumite linii de forță definitive; această fizionomie imuabilă a lumii politice, această scurgere de lavă de-acum fixată și eternă este ceea ce se numește *armătura tratatelor*. Dacă se deschide o falie, dacă se produce o clătinare undeva, trebuie să sărim cu toții în ajutor, căci este amenințată întreaga scoarță terestră. Istoria imperiilor a luat sfârșit. De acum înainte nu mai există decât echipe volante de salvatori care sunt chemați la lucrările de terasare și consolidare.

Această oprire solemnă a istoriei fiind proclamată în mod generalizat, ca urmare a unui cataclism, iată că am ajuns la realitate. O națiune este învinsă într-un război, teritoriul său este ocupat, uzinele sunt jefuite, i se face viața imposibilă, apoi i se spune: semnați doar acest tratat și noi plecăm, puteți rămâne acasă, viața reîncepe. Această elocvență este persuasivă. Se găsește întotdeauna un șef de guvern care să semneze: își pune cenușă în cap, plânge, jură că i-au forțat mâna, vorbește sumbru și sonor despre viitor, dar *semnează*. Din acel moment, totul se sfârșește. Shylock și-a luat bucata de carne. Acest tratat este fără drept de apel, acest tratat este *legea*. Ați implorat frumos, ați demonstrat frumos că aceste lanțuri vă fac viața imposibilă: degeaba. Acest tratat a devenit baza definitivă a relațiilor voastre cu comunitatea internaționa-

lă. Nu îi obligă doar pe cei care au fost nevoiți să semneze, ci și toate generațiile viitoare. Nimeni nu are dreptul să spună că îl respinge. Așa ceva este considerat o crimă. Această crimă se numește crimă împotriva țării. Și nu a existat nici măcar o singură violare a tratatului de la Versailles care să nu le fi fost imputată conducătorilor germani la această rubrică. Actul de acuzare se exprimă astfel: în ziua cutare din anul cutare ați comis actul cutare, care era contrar tratatului de la Versailles, paragraful cutare.

Solidificate în definiția lor irevocabilă, închise cu forța în plămâni de oțel, prin care respiră cu dificultate, națiunile învinse imploră, cer să trăiască. Aici apar avantajele rigidității geologice. Nu suntem inumani, le ascultăm: dar le facem să înțeleagă că tratatul este pentru ele o zăbală. Să fie înțelepte, să accepte străinii, să-și înstrăineze independența, și această zăbală poate fi slăbită. Se poate vorbi de concesii, poate chiar de o revizuire. Despre cafea și despre portocale, în schimbul unui guvern democratic: un negru egal un vas de orez, doi negri egal două vase de orez, o sinagogă egal un întreg convoi. Dar dacă vor să se guverneze pe placul lor – legea! Nu vom alege alte documente pentru a ilustra această situație, deși este citată de acuzare, în afară de dramatica conferință din 5 noiembrie 1937, descrisă în nota Hossbach. Toate deducțiile lui Hitler au avut la bază această dilemă: fie părăsim puterea, și atunci națiunile anglo-saxone vor fi, poate, dispuse să examineze modificările tratatului de la Versailles care ar permite Germaniei să trăiască, dar să trăiască îndatorată, fie rămânem la putere și atunci regimul nostru este menit eșecului pentru că ni se refuză materiile prime, deschiderile și teritoriile care ne sunt indispensabile. Acest șantaj este perfect legal: la asta s-a ajuns prin caracterul irevocabil al tratatelor.

Această evoluție este logică, dar este insuficientă, așa cum ne-a dovedit experiența. Dacă vrem să mergem liniștiți pe Marea de Gheață, trebuie să fim absolut siguri că nu se efectuează nici o lucrare subterană între timp. Semiconstrângerile generează nemulțumiri. Dacă vrem ca lumea să fie imobilă, trebuie să controlăm această imobilitate. Aplicarea completă și conștientă a acestui sistem ar fi trebuit să ne facă să controlăm industria germană, echipamentele germane, populația germană, alimentele germane, alegerile germane și să exercităm acest control în numele națiunilor solidare în indivizibilitatea țării. Atunci când se combate viața, ea trebuie combătută până la capăt. Dacă nu vreți ca ea să-și

ia revanșa, singura soluție este un malthusianism rasial și economic pe care îl putem ușura mai mult prin emigrare și export: națiunile învinse vor fabrica pentru ceilalți mărfuri și sclavi. Și ar fi prudent să le supraveghem foarte mult timp, printr-o ocupație latentă. Tratatul de la Versailles ne condamna să menținem Germania în sclavie. Ne impunea și impunea lumii întregi o administrare perpetuă, pe care nu am exercitat-o. Douăzeci de ani de experiență politică ne-au demonstrat forțat că nu există un termen intermediar între libertate totală și sclavia învinșilor.

Și totuși, tribunalul internațional refuză să vadă acest lucru. Logica îl sperie. Pune premise pentru că ele sunt indispensabile acuzării, dar apoi își acoperă fața și nu autorizează concluzia. Se încăpățânează ca un copil, răspunde ca un copil, se refugiază în termeni vagi, se adăpostește după cuvinte. Și singurul lucru pe care îl putem obține de la acuzatori în fața acestei probleme atât de grave este această frază uimitor de inconștientă și puerilă: „Este posibil ca Germania, din 1920 până în 1930, să se fi confruntat cu probleme disperate, probleme care ar fi justificat măsurile cele mai îndrăznețe, cu excepția războiului. Toate celelalte metode, persuasiunea, propaganda, concurența economică, diplomația, erau deschise unei națiuni lezate, dar războiul de agresiune era interzis". De fapt este exact ceea ce repetăm de douăzeci de ani Germaniei și Italiei: îngrămădiți-vă, descurcați-vă, dar nu ne stricați grădinile.

Juriștii noștri de la Nürnberg nu au avansat, deci, nici măcar cu un pas. Trezind din somn vechea doctrină a împărțirii imuabile a lumii, regăsesc aceleași dificultăți, dar nu îndrăznesc să își ducă sistemul până la capăt. Nu îndrăznesc să aleagă, nu pot să aleagă. Dacă optează pentru sclavia perpetuă a învinșilor, pentru o sclavie mărturisită, declarată, intră în contradicție cu întreaga lor ideologie de război. Dacă renunță să împiedice prin forță această respirație și această expansiune a imperiilor, care are puterea și caracterul imprescriptibil al legilor biologice, ar da dreptate Germaniei și ar trebui să-și asume responsabilitatea războiului. Se află în fața acestei evidențe. Vechea diplomație ar fi tolerat probabil împărțirea Poloniei – n-ar fi fost prima oară – și războiul mondial ar fi fost evitat. Anexarea Etiopiei, dispariția Cehoslovaciei, n-ar fi fost operații infinit mai ieftine pentru omenire decât declanșarea unui război mondial? Nu era drept? Dar amputarea unui sfert din Germania în beneficiul imperialismului slav, transfera-

rea îngrozitoare a milioane de ființe umane care sunt tratate de patru ani ca niște vite, acestea sunt drepte? Oamenii de stat de altădată știau că nu trebuie să riște un război general decât din motive infinit mai grave, care ar fi pus în pericol existența tuturor națiunilor. Și știau de asemenea că trebuie să facă anumite concesii în fața legilor imprescriptibile ale vieții. Eram noi expuși unui pericol mortal prin împărțirea Poloniei? Pericolul pe care oamenii de stat democrați l-au fabricat cu mâinile lor nu este infinit mai grav? Situația noastră nu este infinit mai dramatică? Cine nu își spune astăzi că Europa era frumoasă în august 1939? Evenimentele i-au dat dreptate lui Choiseul. Forțele politice sunt forțe naturale, la fel ca apa sau vântul: ele trebuie să fie canalizate prin aparate precise și puternice, altfel trebuie să navighezi cu toate pânzele sus. Dacă nu vrem, după războaie, să impunem sclavia, care este o formă de lege naturală, trebuie să acceptăm cealaltă posibilitate, să facem tratate viabile și să lăsăm popoarele viguroase să se dezvolte: inconvenientele care rezultă din creșterea lor sunt în cele din urmă mult mai puțin grave decât eventualitatea unui război general, de a cărui apariție nu profită decât cei care ne amenință civilizația.

Noii noștri juriști, aflați în dificultate în fața celor două opțiuni – sclavie sau libertate – s-au oprit asupra unei doctrine intermediare, ale cărei elemente le cunoșteau din trecut, și căreia i-au dat o întindere maiestuoasă. Tratatele sunt irevocabile, țara este indivizibilă: dar, ne spun ei, nu vă îngrijorați de aparenta sclavie care reiese din aceste propuneri, căci ele sunt în realitate fundamentul unui univers democratic, în care toate națiunile se vor bucura de drepturi egale și de binecuvântările libertății. Bineînțeles că veți fi un picuț sclavi, dar aceasta este cea mai bună metodă ca să fiți liberi cu toții.

Pentru a îmbina această teză ingenioasă, acuzarea a fost nevoită să lase puțin în umbră acest tratat de la Versailles pe care adversarii săi îl desemnau cu scandalosul cuvânt *diktat* și care avea într-adevăr parfumul celui mai puternic. Și a dezgropat din arsenalul diplomatic un anumit număr de pacte utilizate care aveau o fizionomie foarte pașnică și care se apropiau destul de mult de ideea liberului consimțământ. De fapt, spun juriștii noștri, germanii nu au violat doar tratatul de la Versailles. Au încălcat de asemenea tratatele pe care le semnaseră de bună-voie, convențiile La Haye, pactul de la Locarno, pactul Societății Națiunilor, pactul

Briand-Kellog. Nu vom insista aici asupra convențiilor La Haye: sunt imprecise, cel puțin în ceea ce privește agresiunile. Și nu avem nimic de adăugat peste cuvintele procurorului britanic sir Hartley Shawcross: „Aceste prime convenții nu au încercat să pună războiul în afara legii sau să creeze o formă obligatorie de arbitraj. Nu voi cere, desigur, tribunalului să declare o crimă ceva care s-a comis prin încălcarea acestor convenții". Dar pactul de la Locarno, dar pactul Briand-Kellog, ni se spune de douăzeci de ori, este cu totul altceva. Acestea sunt texte sacre, este tabernacolul. Și același sir Hartley Shawcross definește prin aceste cuvinte semnificația lor esențială: tratatul de la Locarno „a constituit o renunțare generală la război" și pactul Briand-Kellog reprezenta o altă renunțare, atât de sobră, atât de solemnă, încât începând cu acea dată „dreptul de a declanșa un război nu mai face parte din esența suveranității". De altfel, datorită aplicării acestui pact, adaugă sir Hartley Shawcross, Anglia și Franța au intrat în război. Nu trebuiau să declare război, ele erau în război, căci „violarea pactului la adresa unui singur semnatar constituia un atac împotriva tuturor celorlalți semnatari, și aveau dreptul să trateze această încălcare ca atare".

Aceste declarații merită să fie examinate îndeaproape. Le vom citi mai întâi pentru subtilitatea lor. Ele reprezintă un mod foarte elegant de a rezolva problema declarării războiului. Este foarte simplu: cel care trage prima lovitură de tun intră în război cu toată lumea. Istoricii germani ne vor întreba poate de ce, dintre toți semnatarii, Anglia și Franța au fost singurele care au dat dovadă de un asemenea zel: le vom răspunde că au intenții răuvoitoare și o antipatie personală față de domnul Shawcross. Dar asta nu e totul. Aceste propoziții au o frumusețe deosebită și o mare fermitate de doctrină mai ales în plan politic: „Ați acceptat, spune în esență juristul nostru, să faceți parte dintr-un superstat, ați renunțat în momentul respectiv la o parte din suveranitatea voastră națională, nu mai aveți dreptul să vă deziceți, acest document este irevocabil, iar semnătura voastră poate fi invocată împotriva voastră". Ar fi multe de spus în această problemă din punct de vedere istoric. Germania s-a retras din Societatea Națiunilor, nu mai era legată de lucrările și de rezoluțiile Societății Națiunilor. Ea a repudiat pactul de la Locarno, reînnoit inițial în 1934 pentru o perioadă de cinci ani și nu l-a mai înnoit după expirarea acestei perioade: deci nu mai era legată nici prin angajamentele de la Locarno.

Nu a repudiat pactul Briand-Kellog, care de altfel nu admitea nici o clauză de abrogare, dar cine se putea crede într-adevăr legat de pactul Briand-Kellog din moment ce acest pact s-a dovedit inaplicabil ca urmare a războiului din Etiopia? Nu-i nimic, spune acuzarea. Aceste revocări fiind unilaterale nu au nici o valoare pentru noi: Germania, care nu mai face parte din Societatea Națiunilor, este la fel de vinovată în ochii noștri ca și cum ar mai face încă parte, tratatul de la Locarno are pentru noi la fel de multă valoare ca și cum nu ar fi fost niciodată denunțat, iar pactul Briand-Kellog, care nu are nici o semnificație atunci când este vorba de Etiopia, obligă în mod imperios Europa să intre în război atunci când este vorba de Polonia. Pactele internaționale au un caracter oarecum sacerdotal: sunt eterne.

Dar nu aspectul istoric al acestei afaceri ne interesează în acest moment. Să admitem că Briand-Kellog este un *tratat*, în același sens în care Versailles este un tratat, să admitem că a fost luat în serios de opinia publică și de marile puteri și să admitem că acest tratat a fost violat de Germania. Ceea ce este important, ceea ce reprezintă o schimbare radicală, este valoarea pe care o capătă brusc acest tratat, în raport cu toate celelalte tratate, este promovarea lui bruscă, schimbarea de *esență* care se produce, care îl consideră nu un contract ca oricare altul, ci o lege, o poruncă a lui Dumnezeu.

Aici apare *sistemul* care constituie baza acuzării, și în special unitatea acestui sistem. În prima secțiune a actului de acuzare, Ministerul public afirma că există o conștiință universală, o morală internațională care se impune în toate și că această morală internațională interzice anumite forme de acțiune politică. Aici, el afirmă nu numai că morala internațională există, ci și că ea are instrumente, purtători de cuvânt acreditați și o putere legislativă având aceeași forță coercitivă ca puterile legislative naționale. Nu aveați dreptul să porniți un război, spune acuzarea, pentru că Societatea Națiunilor interzice acest lucru, prin intermediul unui text legislativ în josul căruia se află semnăturile reprezentanților voștri. Doar din această perspectivă pactul Briand-Kellog încetează să fie o pură declarație care afirmă că războiul este ceva foarte urât și devine un edict care interzice războiul. Pentru ca pactul Briand-Kellog să aibă această valoare, trebuie să admitem că Societatea Națiunilor era Richelieu: interzicea războiul așa cum a interzis el duelul, și îl duce la pierzanie pe Ribbentrop așa cum

cardinalul i-a tăiat capul lui Montmorency-Boutteville. Societatea Națiunilor era deci o putere a cărei structură a fost violată de Germania. Anglia și Franța, și nu numai Anglia și Franța, ci toate statele care au recunoscut Societatea Națiunilor, se aflau automat în război cu Germania, la fel cum toate statele care constituie confederația americană s-ar afla în război cu California dacă aceasta s-ar revolta împotriva puterii federale.

Astfel, devine perceptibilă unitatea și puterea moralei internaționale. Conștiința universală, sau dacă vreți, morala internațională devine o putere: ea interzice naționalismul autoritar, tot așa cum legile federale interzic contrabanda cu alcool, și pedepsește războiul ca pe o răscoală. Această promovare a conștiinței universale ne permite să pătrundem mai adânc în spiritul noilor noștri legiuitori. Totul se întâmplă la ei acasă, iar secțiunea a doua a actului de acuzare este perfect coordonată cu prima.

Atitudinea acuzării constă în negarea existenței a ceea ce există și în afirmarea existenței a ceea ce nu există. Pentru ea, morala internațională există și are puterea să facă legi scrise sau nu, care trebuie să prevaleze în fața legilor scrise ale națiunilor. Și în același fel, Societatea Națiunilor, care nu mai există – există, puterea sa polițienească, care nu a existat niciodată – există undeva în absolut, este mâna lui Dumnezeu, și prerogativele sale legale există, deși niciodată și nicăieri nu s-a afirmat acest lucru. Acest mod de a vedea este o formă de retroactivitate mai subtilă decât altele: căci, în mare, tribunalul judecă în numele unui superstat care are o existență sigură în 1945, presupunând că avem încredere în O.N.U., dar care nu avea nici o existență în 1939. Este o trezire a fantomelor. Dar, mai ales, este triumful esențelor pure. Toate ideile generale încep să aibă o sabie. Norii fac legea. Este peștera lui Platon: realitățile noastre nu mai sunt decât niște umbre, legile noastre nu mai sunt decât umbre, iar umbrele spun că ele sunt realitatea și adevărata lege. Este triumful universalilor. Și noi, cei care credem în ceea ce există, privim stupefiați această dezlănțuire a impalpabilului.

Căci, în fine, merită să vedem unde vor ajunge toate acestea. Nu vorbesc aici despre folosirea rușinoasă a pactului Briand-Kellog la procesul de la Nürnberg, în numele căruia s-a pretins transformarea în crime de drept comun a *tot* ce au făcut militarii germani, sub pretextul că, războiul lor fiind ilegal, nu mai existau și nu puteau să existe din partea lor *acte de război*. Îmi închipui acum

consecințele acestei domnii a norilor. Principala consecință este abandonarea suveranității tuturor națiunilor, indiferent dacă sunt sau nu participante la tratat (căci toate fac parte din morală), în favoarea comunității internaționale. Această idee este atât de răspândită ca fundament al lumii viitoare, încât suntem invitați zilnic să ne obișnuim cu ea. Și este atât de evidentă, încât Litvinov a formulat-o în modul următor cu douăzeci de ani în urmă: „Suveranitatea absolută și libertatea deplină de acțiune nu aparțin decât statelor care nu au aderat la obligațiile internaționale".

Cum se face această delegare a suveranității? Să remarcăm mai întâi că nu este vorba de o simplă delegare a suveranității. Se întâmplă ca o națiune să renunțe la anumite drepturi suverane, de exemplu încredințează altei țări grija de a-i proteja cetățenii în Pământul Sfânt, de a valorifica drepturile sale de administrare a Canalului Suez sau de a reglementa navigația pe Dunăre. Nu despre asta e vorba aici, suntem foarte departe de așa ceva. Națiunile sunt invitate la această demisie unică, incredibilă: ele încredințează unei instanțe superioare dreptul de a spune ce este suportabil și ce nu este suportabil, dreptul de a fixa limita dintre ceea ce vor tolera și ceea ce nu vor tolera, adică să renunțe în realitate la orice suveranitate. Căci ce este un suveran insultat, șicanat și care nu are dreptul să se ridice și să spună: Destul! Un astfel de suveran încetează să mai aibă caracter *suveran*, el devine un particular, reacționează în particular și răspunde: „Domnule, există tribunale, există *tribunalele regelui*". Nu mai este suveran din moment ce recunoaște un rege. Deci națiunile nu abandonează *o parte* din suveranitatea lor, ele renunță la însăși suveranitatea lor. Fiecare dintre ele este un simplu cetățean al unui imperiu universal. Și această situație este atât de clară, încât fiecare națiune nu numai că acceptă drepturi, dar își și asumă obligații cetățenești. Își asumă mai ales datoria civică la propriu, ceea ce *datorează* în esență suzeranului, datoria de recrut. Acceptă să fie mobilizată, devine burgheza universului și se angajează să ridice arma, la rândul său, la ordinul consiliului și să facă plecăciunile de rigoare în fața comandamentului. Fiecare națiune este de acum înainte o gardă națională, precum contemporanii lui Louis-Philippe.

Această abdicare a națiunilor nu poate fi percepută în toată amploarea sa decât dacă ne amintim de cele afirmate în prima secțiune a actului de acuzare. Căci constatăm că națiunile nu renunță doar la dreptul de a distinge ele însele ce este tolerabil și

ce este intolerabil, ele încredințează în realitate dreptul de a spune ce este drept și ce este nedrept. Altcineva trebuie să spună nu doar dacă sunt lezate, ci și dacă trăiesc conform moralei. Ele cer permisiune pentru orice, pentru a face război, pentru a nu face război, pentru a fi puternice după o metodă sau alta, pentru a schimba regimul, pentru a vota o anumită lege sau o anumită repartizare. Și nu este de mirare că acum li se fac *recomandări* referitoare la monedă, la comerț, la buget, la armament, la aspectul lor democratic; toate acestea intrau în spiritul de la Nürnberg și mai uimitor va fi că nu le vom înfrunta.

Astfel, *ingerința*, mai întâi ascunsă și pur metafizică atunci când era vorba de drepturile noastre politice, devine precisă, juridică, condiționată de organisme și de texte atunci când se trece la domeniul internațional. Asimilarea pactului Briand-Kellog cu un edict face să se înțeleagă foarte bine caracterul judiciar al instanței internaționale și asimilarea statelor cu condiția cetățeanului face să se înțeleagă foarte bine decăderea lor. Tranziția dramatică la care asistăm are toate caracteristicile fazelor de instaurare a noilor suveranități. Aceleași fenomene au avut loc în Italia secolului al XVI-lea, atunci când statele au vrut să-și impună suveranitatea juridică în fața prinților feudali. Orsini, Malatesta, Colonna pretindeau că au drept de justiție pe pământurile lor. Nu înțelegeau nimic din procesele criminale intentate împotriva lor de Republica Veneția sau de Papă, și au murit convinși de drepturile lor și siguri că dușmanii lor se debarasau de ei (ceea ce era adevărat), îndrugându-le brașoave. Se poate conchide, din această comparație, că procesul de la Nürnberg este prima manifestare a unei noi legislații, care va părea evidentă în următorii două sute de ani. Este posibil. Dar este și mai sigur că Orsini, Malatesta și Colonna au dispărut la fel de repede după aceea, în timp ce suveranii și copiii lor au devenit subiecți docili ai Papei și ai marelui duce de Toscana. Dacă Nürnberg spune legea viitorului, dacă legea internațională va ocupa în cele din urmă locul pe care și-l revendică în prezent, națiunile noastre vor ajunge ca feudalii italieni. Aceste texte consacră subordonarea și dispariția lor.

În acest punct al analizei noastre vedem cum se etajează panorama noului sistem. Este, în mare, un fel de transpunere. Irevocabilitatea tratatelor și indivizibilitatea țării nu ne duc la sclavie și la toate consecințele sale șocante, malthusianism, control, ocupație. Dar ele ne obișnuiesc încet-încet, la un nivel temperat, cu aces-

te fenomene, cu o traducere suportabilă a acestui vocabular al subordonării. Nu mai este vorba despre sclavie, ci despre ingerință, nu se mai pune problema controlului, ci cea a planificării, nu mai este malthusianism, ci organizarea exporturilor, și cu atât mai puțin ocupație, sunt pur și simplu conferințe internaționale care arată ca un consult medical ce măsoară temperatura noastră democratică. Toată lumea este prezentă la masă. Fiecare are buletinul său de vot. Nu există nici învingători, nici învinși. Domnește libertatea și fiecare respiră: nu ca printr-un plămân artificial, ci cum se respiră în cabina unui batiscaf sau a unui aerostat, unde cantitatea de oxigen este reglată printr-un mecanism savant de acces. Toată lumea a depus la intrare un anumit număr de idei false și de pretenții superflue, așa cum mahomedanii își scot papucii înainte să intre în moschee. Toată lumea este liberă pentru că fiecare a jurat înainte să intre că va respecta etern la el acasă principiile democratice, adică a subscris înainte de orice o abonare eternă la structura Statelor Unite. Nu este asta fericirea în stare pură? Nu este acesta un compromis fericit între cele două dificultăți care ne opreau acum o clipă? Astfel s-a rezolvat dilema. Germania este condamnată nu numai pentru că a violat tratatul de la Versailles, ci în esență pentru că a acționat contrar spiritului și edictelor conștiinței universale, adică împotriva democrației: și își recapătă rangul printre națiunile libere pentru că jură credință zeiței pe care a ofensat-o.

Atâta doar că trebuie să vedem aceste noi dispoziții cu toate consecințele lor. Această reducere a statelor la condiția de cetățeni are ca prim rezultat consacrarea distribuției *actuale* a bogățiilor lumii. Inegalitatea socială se produce la nivel de stat, și chiar în raport cu instituțiile juridice. Adică cetățeanul este numit gardian al inegalității care îl oprimă. Or, în orașe, această situație statică este modificată constant prin lupte politice. Periodic, cetățeanul înștiințează, de multe ori destul de violent, că nu acceptă să-și continue rolul de gardian decât dacă inegalitatea inițială este modificată în beneficiul lui. Contractul social este astfel revizuit în permanență. Dar această metodă pe care acțiunea politică o conferă cetățenilor, ce corespondent are la nivel de stat? Orice luptă politică înseamnă în acest context război sau preludiul unui război și acest război, în noul sistem, nu poate fi decât un război mondial.

Sunteți liberi, ni se spune, dar liberi cu condiția să vă acceptați soarta. Aveți drepturi egale cu ceilalți, dar trebuie să știți bine că

ceilalți au renunțat la dreptul de a repune esențialul în discuție. Aceasta este o modalitate ascunsă de a reintroduce malthusianismul. Carta Națiunilor Unite consolidează pauperismul, așa cum pactul Briand-Kellog consolida tratatul de la Versailles. Nici nu mai este nevoie de anexări, este suficient să acceptăm spiritul democratic care face același lucru ca toate coercițiile. Bogații ridică osanale. Aduc mulțumiri, după ce au cântat imnuri despre *Potomac* și proclamă că triumful lor este triumful dreptății și al păcii. Este admirabil. Nici măcar nu mai este nevoie să se vorbească despre *monștri*. Monștrii au dispărut, s-a terminat. Nu mai este nevoie să le luăm coloniile ca să le exploatăm în locul lor, nu mai au colonii, nici Marină ca să poată să-și încarce vapoarele, nu mai au vapoare, nici industrie, ca să plătească foarte scump caserolele fabricate la Detroit sau fabricate la Essen de către capitaliștii din Detroit, nu mai au uzine. Este suficient să-i convingem că starea actuală este excelentă, să o vadă ca pe una dintre acele fatalități împotriva cărora nimeni nu poate face nimic. Carta Națiunilor Unite face economia unui dictat. Versailles este o copilărie, din moment ce avem pactul Briand-Kellog. Democrație și imobilitate: iată deviza noastră: întrucât totul este bine în cea mai bună lume posibilă, recruții sunt invitați să stea de gardă în fața patrimoniului celor drepți.

Astfel se întâlnesc și se îmbină două domenii care păreau străine la început – morala și economia. Este pacea pe care Nürnberg pretinde că o garantează. Se întâmplă că pacea și conștiința universală, deși domnesc în imperiu, sunt ca regii, despre care Montaigne spunea că, deși fuseseră așezați pe tron, nu stăteau acolo decât pe șezut. Astfel, ideile pure, impalpabilele idei, încarnându-se în locul suveranilor, trebuie să-și murdărească mâinile cu nevoile impure ale artei princiare. Administrația lor constă, în ultimă instanță, în distribuirea bogățiilor. Nu se poate recurge la administrația spiritualului fără a depăși administrația temporalului. Suveranii spiritualului nu pot fi deposedați fără a deposeda și o parte din temporal, care *face parte din spiritual*, așa cum rădăcinile fac parte din pământ. Atunci le putem spune: „Idei pure, idei impalpabile, cine sunt miniștrii voștri? Căror intendenți, căror cancelari, căror aristocrați din jurul vostru le-ați încredințat această administrare a temporalului de care nici nu vă pasă? Ce congregație domnește asupra noastră? Dacă ne cereți să vă apărăm, vrem și noi să știm pe cine apărăm. Dacă ne cereți să ne închinăm în

fața voastră, vrem și noi să știm cine se află în caleștile voastre". Dar tribunalul, în această a doua secțiune a actului de acuzare, nu răspunde încă la această întrebare. Se mulțumește să impună principiile pe care le-am descris și cu ajutorul cărora încercăm să ne citim viitorul.

Căci, noi cei care străbatem grădinile noului Eden, vedem cum se precizează ceva mai bine formele și profilul lumii viitoare. Această lege nouă este hotărât ceva frumos. Prima secțiune a actului de acuzare ne alunga din cetate, practic ne alunga, atâta tot; a doua secțiune ne alungă juridic, dându-ne titlul de cetățeni ai lumii. Am învățat mai întâi că nu mai avem dreptul să ne adunăm în fața casei cadiului și să spunem: această cetate a fost a părinților noștri și este a noastră, aceste pământuri au fost ale părinților noștri și sunt ale noastre. Și acum, iată că nici cadiul nu mai are dreptul să meargă precedat de sabie: și-a abandonat suveranitatea, iată că vin frumoșii agenți cu căști albe care anunță pacea și prosperitatea. Bine ați venit, frumoși agenți ai stăpânilor noștri! Nu ne vegheați doar somnul, aveți tot felul de reguli de circulație, pentru mașinile noastre, pentru ideile noastre, pentru banii noștri, și în curând pentru trupele noastre. Cadiul nostru iese în fiecare zi din palatul său pentru a merge la rugăciune escortat de frumoșii lui soldați. Se preface că nu ne vede. Și noi, întorcându-ne la noi înșine, ne gândim cu amărăciune la sultanii pe care îi facem să defileze astfel.

Această lume pe care o simțim acum atât de fluidă, despuiată de orice definiție, de orice siguranță, are în sfârșit ceva stabil, definitiv, irevocabil: legile care ne fac tributari. La noi, în cetățile noastre, nimic nu mai este sigur, nu mai există limite certe între bine și rău, nu mai există pământuri pe care să ne punem picioarele: dar deasupra noastră, ce arhitectură viguroasă începe să se formeze! Cetățeanul francez, german, spaniol, italian, nu știe foarte bine ce soartă îl așteaptă, dar cetățeanul lumii știe că pentru el se ridică armoniosul eșafod al pactelor. Persoana lui este sacră, mărfurile lui sunt sacre, costurile lui de revenire sunt sacre, marjele sale de profit sunt sacre. Republica universală este republica negustorilor. Loteria istoriei s-a oprit o dată pentru totdeauna. Nu mai există decât o singură lege, cea care permite conservarea câștigului. Totul este permis, în afară de ceea ce ar însemna modificarea acestor câștiguri. Distribuția destinelor este definitivă. Sunteți vânzători pentru totdeauna sau cumpărători pentru totdeauna, bogați sau săraci pentru totdeauna, stăpâni sau sclavi pentru eternitate. Acolo unde suveranitățile naționale se sting, dictatura economică mondială începe să strălucească. Nici un popor nu mai poate face nimic împotriva negustorilor odată ce renunță la dreptul de a spune: aici, contractele sunt acestea, acestea sunt obiceiurile, și plătiți dijma asta ca să vă puteți instala. Statele Unite ale Lumii nu sunt decât aparent o concepție politică: în realitate, este vorba despre o concepție economică. Această lume imobilă nu va mai fi decât o bursă imensă: Winnipeg spune cursul grâului, New York pe cel al cuprului, Pretoria pe cel al aurului, Amsterdam pe cel al diamantelor. Ce putem face noi dacă nu suntem de acord? Discuția dintre cei bogați și cei săraci? Știm unde duce aceasta. Să fim prost-dispuși, să închidem porturile? Există mii de metode de a ne face să ne căim. Cel care renunță la dreptul de a taxa străinii, de a-l da afară din oraș cu mărfurile lui cu tot, de a închide ușa în nasul misionarilor, renunță de asemenea la libertate și la toate bunurile pe care le deține. Ce este o grevă, ce este o cucerire socială într-o țară forțată să își alinieze prețurile cu cele ale străinilor? Această întrebare ne oferă cheia tuturor dificultăților noastre actuale: nu se poate asigura viața unui popor decât fiind stăpân în propria țară și alungând străinii. Dar noua „structură a lumii", așa cum spune domnul președinte Truman, ne invită să facem exact contrariul. Această politică are un nume: acum trei sferturi de secol o numeam cu decență „politica ușilor deschise". Am devenit China. Alegerea președintelui Statelor Unite are mai multă importanță pentru noi decât propriile noastre crize ministeriale.

Dar avem o consolare: conștiința universală este cea care ne guvernează. Juriști foarte experimentați ne aduc legi gata făcute. Ei sunt gardienii vestalei Democrația. Asemeni masivilor eunuci care supravegheau aleile haremului, au o față necunoscută și vorbesc o limbă pe care nu o înțelegem. Ei sunt interpreții norilor. Funcția lor este să ne pună la îndemână prețioasele mistere ale libertății, păcii, adevărului: ne explică ce este patriotismul, ce este trădarea, curajul, datoria de cetățean. Ne explică noua noastră onoare și fața noii noastre patrii. O, legi ale cetății, legi ale orașului nostru, legi pline și stufoase, legi care aveau carnea și parfumul nostru, legi ale pământului nostru! O, legi ale prințului pe care le striga crainicul în piață, ordonanțe în fața cărora consilierii își scoteau pălăria! O, vechi regat, vremuri ale corsarilor, unde

sunteți voi? O, legi războinice, legi criminale, acum știm, erați legi ale păcii și iubirii! O, legi nedrepte, voi erați legile dreptății! O, legi de prescriere, erați legile mântuirii! O, legi de spoliere, voi erați legile tutelei! O, legi, voi erați însăși viața noastră, însăși respirația noastră. Erați măsura forței noastre, și chiar și la rău, elanul nostru nu era întreg. Erați sângele și sufletul nostru. Erați chipul nostru. Și noi vă recunoșteam. Da, noi vă recunoșteam: și chiar cele mai brutale, chiar cele pe care le numim astăzi nedrepte, chiar această revocare a edictului de la Nantes pe care ni se spune să o disprețuim, cât de moderate și de înțelepte ni se par acum, față de legea străinilor! Acum iată că a venit vremea legii fără chip, vremea falsificării și a crimei numite lege. Astăzi, o mașină de fabricat lumea a luat locul consilierilor noștri. Din când în când, pune în circulație un produs monstruos, sec, igienic, inuman, la care ne uităm stupefiați, ca la un aerolit. Și noii noștri legiuitori ne explică faptul că toți soldații germani ar fi putut fi pierduți, ca niște criminali de drept comun, și ar fi putut fi împușcați toți civilii francezi pentru că au colaborat cu dușmanul, dar că *s-a dat dovadă de indulgență*. O, legi barbare ale secolului al XIII-lea, obicei al lui Poitou, al bâtei, al congresului, al judecății lui Dumnezeu, în ziua de azi dreptate, dreptate și blândețe scrie pe voi! Ingineri invizibili trasează universul nostru. Aveam o casă, vom avea în loc o frumoasă epură. Un ochi în mijlocul unui triunghi, ca pe coperta catehismului, guvernează noua creație politică. Idealiștii sunt dezlănțuiți. Tot ceea ce a creat monștri are cuvântul. Universul nostru va fi alb ca un spital, tăcut ca o morgă. Este secolul coșmarelor. Urăsc idealismele.

Căci ni s-au spus fraze frumoase, cu orice ocazie, despre independența noastră, este adevărat. Astăzi, învingătorii, înnebuniți de consecințele faptelor lor, pot foarte bine să ne asigure că toate acestea nu sunt atât de grave, că vor fi reconstruite orașele, că se vor distribui cărbuni, mașini, benzină, bumbac – nu mișeilor, bineînțeles, nu fasciștilor spanioli de exemplu – că vom avea dreptul să fim naționaliști cât vrem, putem fi încăpățânați, putem fi propriii noștri dușmani, nimic nu s-a schimbat: noi știm, însă, că toate acestea nu sunt decât praf în ochi, și că planurile economice ale lumii nu pot înlocui drepturile politice care ne-au fost luate.

Națiunile sunt castrate. Teoria Statelor Unite ale Lumii este o impostură atâta timp cât este fondată pe un postulat politic și atâta timp cât postulatul esențial al democrației este un postulat care

seamănă în amănunt cu postulatul esențial al marxismului. Și este de asemenea o metodă de intervenție, exact ca în marxism. Nu mai suntem oameni liberi: și nu mai suntem liberi de când tribunalul de la Nürnberg a proclamat că deasupra voințelor noastre naționale există o voință universală, singura care are puterea de a scrie legi adevărate. Nu planul Marshall ne amenință independența, ci principiile de la Nürnberg. Cei care atacă astăzi planul Marshall nu știu, sau nu vor să spună, dar, *în realitate*, atacă morala de la Nürnberg: jumătate din poporul francez protestează astăzi, fără să știe, pentru că Göring a fost spânzurat.

Știm, de altfel, unde duc toate acestea. Pentru comoditatea acuzației lor, Națiunile Unite au promulgat o doctrină ambiguă, care le pune astăzi în fața unor dificultăți dramatice. Cei care cred în buna-credință a sovietelor nu se înșală. Această bună-credință, *în principiu*, nu este evidentă? Se cere acuzarea Germaniei de crimă împotriva democrației. Asupra acestui punct, sunt perfect de acord. Se propune decizia ca în viitor lumea să fie guvernată doar în spiritul democrației. Asta le convine de minune. Nu și-au dat seama de echivoc decât atunci când au vrut să treacă la fapte. Rușii credeau că se angajaseră să exporte structura sovietică, și, din punctul lor de vedere, aceasta este cea mai democratică din lume; erau într-adevăr partizani ai ingerinței, dar prin intermediul partidelor comuniste; vroiau planuri, cu condiția să fie trienale, cvadrienale sau cincinale, exporturi doar dacă sunt dirijate spre Est și conferințe internaționale dacă îl ascultă docil pe domnul Vîșinski. Înțeleseseră că spiritul democratic urma să planeze asupra lumii plecând de la Moscova și circulând în sens contrar acelor de ceasornic. Atunci când li s-a explicat că nu era vorba de așa ceva, ci că urma să se răspândească structura americană, să se difuzeze dolarul și votul cu buletine secrete, să se favorizeze inspecțiile Crucii Roșii și să se facă reuniuni în sala de mese a domnului Marshall, au declarat că avusese loc o neînțelegere gravă. Puneți-vă în locul lor. Nu luptaseră în război pentru ca ambasadorul american să poată dicta condițiile meteorologice de la Varșovia.

Acesta este pericolul formulelor vagi și al ideilor false. Ne dăm seama acum că inofensivul pact Briand-Kellog conținea multe chestiuni explozive, a căror existență nici nu era bănuită. A fost excelent pentru condamnarea Germaniei, dar este execrabil pentru a guverna lumea. Astăzi, judecătorii de la Nürnberg, dacă vor să fie logici cu ei înșiși, trebuie să denunțe drept inamici ai con-

științei umane toate statele care nu aplică democrația în stil american. Trebuie să le scoată din comunitatea internațională și din conștiința universală în timp ce, ca suzerani, trebuie să ia măsuri împotriva acestor rebeli. Astfel, principiile de la Nürnberg nu ne pun doar sub tutelă, ci ne condamnă la un alt război, la un război asemeni celui precedent, la un război nenecesar, un război ideologic, un așa-zis război al Justiției. Și iată de ce mii de tineri francezi și mii de tineri germani vor purta, poate, în câteva luni, aceeași cască rotundă, în cinstea unei morale superioare care constă, pentru noi și pentru ei, în a nu mai fi stăpâni la noi acasă. Este adevărat că, în schimbul acestei politici de nătărăi, vom avea satisfacția de a ști că bolșevismul și național-socialismul sunt cele două fațete ale aceleiași monstruozități. Nu știu dacă americanii au văzut prea bine că această proclamație suplimentară nu va contribui cu nimic la simplificarea lucrurilor.

* * *

Cea de-a treia secțiune a actului de acuzare este, la fel ca cea de-a doua, de tip foarte clasic. Este vorba despre *crime de război*. Tribunalul se bazează aici pe un text foarte precis: convențiile La Haye din 1907. Numește crime de război actele comise de beligeranți care violează aceste convenții, care reglează metodele pe care statele suverane le-au recunoscut conforme cu legea războiului. Nu se poate reproșa nimic acestei proceduri. Vom vedea mai jos unde începe necinstea referitor la acest subiect. Dar s-a descoperit foarte repede că dreptul internațional promulgat, adică textul convențiilor La Haye, nu permitea ajungerea la actele pe care vroiau să le pună în cârca germanilor. Și atunci s-a inventat o calificare nouă, după cum am spus, cea de *crime împotriva umanității*. Și acesta a fost titlul celei de-a patra secțiuni a actului de acuzare. Dar întrucât nu se știa foarte bine unde se terminau *crimele de război* și unde începeau *crimele împotriva umanității* și întrucât, pe de altă parte, se putea insista mai mult pe o calificare incontestabilă a actelor care în realitate depindea de calificarea contestată, secțiunile trei și patru s-au confundat în permanență. Și ne este imposibil să le separăm în analiza noastră, deși Ministerul public se bazează în aceste două acuzații pe principii foarte diferite.

Această parte a actului de acuzare a fost cea care a hrănit opinia publică: am spus mai sus de ce. Pentru a judeca principiile, aparent foarte rezonabile, pe care le-a invocat acuzarea, trebuie mai întâi să judecăm acuzația. Și aici, adevărul nu este atât de ușor de descurcat cum s-ar crede. Despre atrocitățile germane există o literatură abundentă: dar această literatură este în opoziție cu ceea ce am *văzut* cu toții. Patruzeci de milioane de francezi i-au *văzut* pe nemți timp de trei ani de zile în orașele lor, în fermele lor, în casele lor, pe drumurile lor și nu li s-a părut că ar fi atât de monstruoși. Noi să fi fost cei care am căzut victime unui enorm camuflaj al Bestiei? Sau rapoartele întocmite au exagerat? Nu avem nici un interes să pledăm pentru „Germania bună": căci politica guvernului francez în timpul ocupației ar fi părut mult mai eficace dacă germanii sunt efectiv niște *monștri*. Supraviețuitorii au, din contra, interesul să-și etaleze suferințele: se știe bine că suferințele se transformă ușor în grade. Ne-am înșelat asupra germanilor? Suntem gata să recunoaștem cu bună-credință acest lucru, nu vom scădea în ochii nimănui dacă o facem: dar este adevărat?

Aceasta este prima dificultate. Mai există și altele, care se combină cu ea. Germania este acuzată de exterminarea unui număr foarte mare de ființe umane. Bineînțeles, condamnăm aceste procedee, indiferent când s-ar produce, chiar și în timp de război. Acest lucru nu a fost nici o clipă pus la îndoială de nimeni; și dacă am fi știut, în timpul războiului, despre anumite acte care astăzi le sunt reproșate nemților, am fi protestat împotriva acestor acte. Dar, mai întâi, repetăm, trebuie să cerem o verificare imparțială a acestor acuzații, verificare care nu a fost încă făcută; apoi, nu putem vorbi despre aceste lucruri prefăcându-ne că uităm că Aliații au aplicat, la rândul lor, prin măsuri diferite dar la fel de eficace, un sistem de exterminare aproape la fel de întins; și în fine, nouă, francezilor, nu ne este permis să ignorăm, atunci când ne exprimăm părerea, că această exterminare, asta se înțelege foarte clar chiar din acuzație, ar fi trebuit să fie îndreptată mai ales împotriva populațiilor alogene, și în principal împotriva slavilor. Propaganda supraviețuitorilor a avut ca obiectiv confuzia generală: a vorbit despre lagăre de concentrare ca și cum francezii fuseseră tratați la fel ca slavii, și a ales întotdeauna atrocitatea maximă, pe care a prezentat-o ca regulă. De aici rezultă că cititorii ziarelor noastre sunt foarte convinși că la Ravensbrück erau aruncați în furnale, în fiecare zi, câte cinci sute de copii din Belleville care

cântau *Lily-Marlène*. Trebuie deci să fim atenți și asupra acestui punct. Recunoaștem că între Germania și Rusia sovietică părea să fi avut loc o poveste îngrozitoare: și, cu riscul de a surprinde mulți cititori, aș adăuga că dacă am considera corecte cifrele prezentate de guvernul lor, ținând cont de pierderile și de suferințele lor, înseamnă că rușii au fost moderați în represaliile lor de ocupație. Dacă este adevărat că prizonierii lor au fost masacrați cu sutele de mii, că zone întregi au fost distruse, depopulate și șterse de pe suprafața pământului, că țăranii lor au fost spânzurați ca ciorchinii, dacă ceea ce se spune este corect, ar fi avut dreptul, în virtutea acestei legi a talionului pe care o invocăm atât de des, să transforme jumătate din Germania în deșert: nu au făcut nimic, au avut suficient sânge-rece pentru a înțelege că suprimarea dușmanilor lor ireductibili și instalarea puterii lor reprezentau un obiectiv mai important pentru ei decât răzbunarea. Și ne-au lăsat să-i condamnăm în instanță pe germani pentru fapte pe care politica lor le-ar fi șters cu buretele. Deci să nu ne pretindem mai catolici decât Papa. Ceea ce s-a întâmplat la Auschwitz, la Majdanek și în alte locuri îi privește pe slavi: noi trebuie să ne ocupăm de Occident. Să nu cerem aceste datorii pe care debitorul nu le urmărește. Dar atunci să avem grijă să rectificăm aici excesele propagandei noastre. Ceea ce ne interesează este să știm ce ne-au făcut germanii *nouă*. Asupra acestui aspect vom pune sub semnul întrebării documentele de la Nürnberg.

Această sarcină este cu atât mai ușoară cu cât tocmai Ministerului public francez i-a încredințat tribunalul misiunea de a prezenta faptele calificate drept *crime de război* și *crime împotriva umanității* în ceea ce privește sectorul occidental. Avem deci aici un mijloc excelent de a depăși prima dificultate cu care ne confruntam mai devreme. Acest rechizitoriu oficial ne permite să neglijăm rechizitoriile particulare alcătuite de ziariști sau de scriitorii improvizați, pe care procurorul francez nu le-a considerat demne de a fi luate în considerare. În același timp, ne permite să izolăm cu ușurință ceea ce se referă la țara noastră, din mijlocul acuzațiilor formulate talmeș-balmeș împotriva național-socialismului. Scopul nostru este deci să ne întrebăm în primul rând: atrocitățile germane despre care citim în fiecare zi în presă sunt *dovedite*? Ce aduce asupra acestui punct cea mai solemnă dintre plângerile noastre, cea care a fost prezentată la Nürnberg? În loc să trecem imediat la examinarea principiilor, să ne așezăm lângă judecător

și să-l privim cum judecă, trebuie deci să ne interesăm aici asupra instrucției; trebuie să încercăm să vedem ce este solid în rechizitoriu. Împreună cu tribunalul, vom asculta martorii și vom adulmeca dovezile incriminante. Și apoi, vom întreba: dar voi?

Este suficientă o singură lectură, chiar una rapidă, a *Procesului de la Nürnberg* pentru a înțelege că începând cu momentul în care delegația franceză, căreia i se încredințase această parte a rechizitoriului, se ridică pentru a-și articula acuzațiile, metodele procesului sunt complet schimbate. Delegația americană și cea engleză, însărcinate cu susținerea primei și celei de-a doua secțiuni a actului de acuzare, respectaseră un anumit număr de reguli, care nu erau obligatorii în termenii regulamentului tribunalului internațional, dar care țineau strict de prudență. De exemplu, majoritatea documentelor citate erau documente germane, găsite în arhivele germane și semnate de responsabili identificați: se mai întâmpla ca Ministerul public să depună un document provenit de la unul dintre statele aliate, dar dacă făcea acest lucru, îl declara exact în ideea că aceste documente nu aveau chiar aceeași valoare ca documentele de origine germană. În același fel, martorii citați până atunci, cu o singură excepție, erau funcționari sau generali germani, colonelul Lahusen din statul-major al amiralului Canaris, generalul SS Ohlendorf, maiorul Wisliceny, adjunctul lui Eichmann în conducerea problemelor evreiești, generalul SS Schellenberg, gardianul Hollrieg din lagărul de la Mathaussen, generalul SS von dem Bach Zelewski, ofițerii de submarin Heisig și Mohle. Obiecțiile apărării asupra originii documentelor erau rare, judecătorul nu trebuia aproape deloc să arbitreze asemenea incidente. Începând cu momentul în care delegația noastră s-a ridicat, toate acestea se schimbă, și bazele acuzării par atât de diferite, creează atâtea incidente, provoacă atâtea chemări la ordine din partea tribunalului, încât este imposibil să luăm în considerare acest rechizitoriu fără a-l supune unei analize prealabile.

Prima anomalie este lipsa aproape totală a documentelor și a mărturiilor germane. Nu trebuie să spunem că această lipsă nu contează. Este gravă: procurorul francez nu se află acolo pentru a enumera „crimele Germaniei", căci nu putem spânzura „Germania", ci ar trebui să dovedească faptul că aceste crime sunt rezultatul ordinelor date de oamenii aflați în fața lui și pe care îi acuză. Cere să i se acorde pedeapsa cu moartea lui Keitel, al cărui cartier general era undeva pe Dniepr, lui von Neurath, care era Reichs-

protektor al Cehoslovaciei, lui Ribbentrop, care era ministrul afacerilor externe, lui Speer, care se ocupa de armament, lui Jodl, care conducea operațiunile militare, lui Baldur von Schirach, și nu furnizează nici un document care să dovedească dacă Keitel, Neurath, Ribbentrop, Speer, Jodl ș. a. ordonaseră crimele, poate reale, pe care le expune. Cere aceste vieți umane cu lejeritate și fără dovezi. Poate foarte bine să presupună că Göring *știa* (Göring a susținut contrariul) sau, în orice caz, că *ar fi trebuit să știe*, poate are dreptate să spună că Kaltenbrunner, adjunctul lui Himmler, sau că Seyss-Inquart, guvernatorul Olandei, *nu aveau cum să nu știe*, și că intra în atribuțiile lor să știe, dar nu dovedește nici existența unui plan, nici executarea ordinelor personale ale acuzaților. Într-un proces împotriva Germaniei, putea spune că trebuie să recurgă la mărturiile victimelor, că îi este imposibil să procedeze altfel: dar ceea ce este o primă rea-credință este că nu face un proces împotriva Germaniei, poate că asta vrea să facă, dar nu face asta, entitatea numită Germania nu a fost convocată de ușier, el vorbește împotriva oamenilor așezați în fața lui, convocați pentru a răspunde pentru actele lor și nu pentru actele altora, și nu are dreptul să afirme existența unui plan concertat de distrugere a populației franceze dacă nu poate dovedi acest lucru, și nu are dreptul nici să acuze oamenii că au dat niște ordine a căror existență nu o poate dovedi.

Cea de-a doua rea-credință a delegației franceze a constat în înlocuirea acestor dovezi pe care nu le avea, a acestor ordine pe care nu le avea și despre care este incorect să susții în fața unui tribunal că au existat atâta timp cât nu le poți furniza, printr-o numărătoare. Nu voi aduce dovezi, spune delegatul francez, dar voi chema atâția martori, voi depune atâtea rapoarte, încât va fi ca și cum aș aduce dovezi, căci se va vedea că totul s-a petrecut la fel peste tot, ceea ce presupune niște ordine. Frumos să susții asta în țara lui Descartes! Copiii de paisprezece ani din liceele noastre învață că prima regulă a metodei științifice este într-adevăr susținerea unei teorii în funcție de numărători *complete*. Acest mic atribut este esențial, căci el reprezintă onestitatea. Or, delegația franceză, acționând în stilul Curților de Justiție franceze, are oroare de numărători complete. Delegația franceză confundă numărătoarea cu eșantionul. Alege acele rapoarte ale poliției în care se vorbește despre masacre și conchide: existau masacre peste tot; domnule Keitel, din cartierul dumneavoastră general de pe Dniepr

ați dat *ordinul* să se masacreze mii de oameni la Annevoye, la Rodez, la Tavaux, la Montpezat de Quercy. Cheamă trei sau patru deportați care descriu lagărele de concentrare și trage concluzia: era la fel în toate lagărele de concentrare, și asta dovedește, la voi toți, la dumneavoastră, domnule Speer, la dumneavoastră, domnule Dönitz, la dumneavoastră, domnule Hess, la dumneavoastră, domnule Rosenberg, o *voință sistematică* de exterminare. Expun, deci dovedesc. Arăt fotografii: e ca și cum ați fi fost peste tot. Mă plâng, deci cer răzbunare, și această plângere trebuie să aibă pentru voi aceeași valoare ca o dovadă juridică: cu atât mai mult cu cât „supraviețuitorii" sunt cei pe care aveți onoarea să-i ascultați. Delegația franceză se crede în fața Curții de Justiție a Senei, și nu înțelege că judecătorul o întrerupe cu destul de multă răceală.

Or, documentele prin care delegația franceză înlocuiește dovezile corespund aceleiași erori de optică și acest lucru va încurca toată această parte a procesului. Câteodată, delegația franceză se leagă de incidente particulare care, oricât de penibile ar fi prin ele însele, nu au în nici un caz caracter general: astfel, arestarea familiei generalului Giraud, despre care s-ar putea spune multe, nu dovedește deloc că familiile din țările ocupate au fost deportate sistematic în Germania, și știm cu toții că nu este așa. O statistică bună ar fi dovedit mai bine acest lucru. Alteori, agită bucățele de hârtie care sunt adulmecate, examinate, privite în lumină, cu un aer evident de suspiciune: un ofițer de poliție din Saint-Gingolf (Var) spune ceva despre internările administrative, Securitatea militară din Vaucluse garantează că în închisoare nu era bine, un șef de stat-major F.F.I. a găsit un instrument cu bule. Pentru cei care știu că majoritatea ofițerilor de poliție improvizați la eliberare au fost retrogradați mai târziu, că anumiți membri ai Securității militare sunt acum încarcerați și că șefii de stat-major F.F.I. își căpătaseră adesea gradele cu o zi înainte de proces, aceste „rapoarte" trase de păr nu sunt foarte impresionante. O anchetă serioasă ar fi dezvăluit că regimul închisorilor varia în funcție de închisoare, că oricine era închis la Fresnes era torturat, că anumite servicii de poliție fuseseră corecte și că altele erau alcătuite din torționari, că până și metodele Gestapo-ului au variat, în Franța, în funcție de subalternii responsabili de acestea. Și judecătorul nu greșea, în fața acestor procedee unice de anchetă, să ofteze, să întrerupă și în cele din urmă să nu admită aceste rapoarte decât cu o mare rezervă față de „valoarea lor doveditoare", și se pare

că le accepta pentru că înțelesese că dacă le-ar fi respins, delegația franceză nu ar mai fi avut ce să spună.

Dar delegația franceză strălucește cel mai mult atunci când povestește. Aici se dă dovadă de o oarecare jenă în exprimarea gândurilor: căci cel care pune la îndoială exactitatea faptelor și probitatea martorilor în timp ce i se povestesc suferințele altora se expune unor reproșuri cum ar fi că nu are suflet și chiar că nu are nici un pic de omenie. Dar este imposibil să nu spunem că povestirile unui terț care a auzit de la alt terț și, pe de altă parte, dispersate, prezentate în mod necesar fără a fi însoțite de circumstanțele lor nu constituie, în esență, decât metode a emoționa, dar nu pot înlocui în nici un caz o anchetă serioasă, completă, despre comportamentul armatei germane în Franța. Nu sunt decât fapte izolate; considerate astfel, este posibil ca ele să implice responsabilitatea comandamentelor locale, dar nu se poate prezenta istoria ocupației militare din Franța între 1940 și 1944 prin intermediul a douăsprezece povestiri despre tortură sau despre represaliile care au toate loc în 1944 și în regiuni în care exista câte un franctiror în fiecare colțișor umbrit. Despre astfel de situații nu trebuie să se spună nimic sau trebuie să se spună totul. O astfel de povestire este o povestire parțială. Aici se va spune într-o zi: Franța a mințit.

Metodele pe care le descriem constituie totuși un sistem în expozeul delegației franceze. Ea se crede în fața unui juriu. I se cere un raport, ea preferă o *expunere*. Se consacră *expunerii crimelor germane*: cu cât sunt mai atroce, cu atât are mai mult de câștigat. Oradour-sur-Glane, Maillé, Tulle, Ascq, nu mai vorbește un magistrat, parcă ar fi presa din 1944. Nu mai este vorba despre dreptate, este vorba despre prezentarea dușmanului. Delegația franceză acceptă să participe, arde de nerăbdare să participe, printr-o manifestare oficială, la acțiunea de înfierare și de ură pe care presa cea mai nesemnificativă din istoria noastră o etalează în fața opiniei publice. Conștiința, onoarea magistraților este de domeniul trecutului pentru ei: au devenit jurnaliști. Și acești oameni, pe care îi vedem cu părere de rău, în pofida noastră, reprezentându-ne țara, nici măcar nu înțeleg cât de copleșitoare sunt aceste întreruperi amabile și reci ale judecătorului, care le reamintește în felul lui că până și în fața unui asemenea tribunal trebuie să existe un minimum de corectitudine.

Această prezentare necinstită, acest apel constant la instinctele cele mai josnice ale opiniei publice, s-a desfășurat, de altfel, în așa fel încât și-au ratat complet scopul. Ceea ce se cerea, ceea ce se putea cere delegației franceze era un raport obiectiv și utilizabil despre ocupația germană din țările occidentale între 1940 și 1944. Nici un spirit serios nu va accepta să spună că un astfel de raport figurează în procesul-verbal al Procesului. Problema exploatării economice este singura tratată conștiincios și prezentată cu cifre care pot servi ca bază de discuție. În rest, nici o imagine de ansamblu, nici o statistică, nici un efort de ordonare și de prezentare loială. Va fi suficient, în zece ani, pentru un istoric german să reia expozeul reprezentanților noștri și să-l comenteze cu documente, cu date și cu cifre, pentru a ne umili cu o demonstrație implacabilă despre reaua credință de care am dat dovadă la Nürnberg. Va arăta cu ușurință că politica germană, chiar și cea a poliției și a armatei, a fost diferită în 1941 și în 1943, că anumite instanțe administrative germane au protejat cât au putut viețile franceze și în fine, ceea ce știe toată lumea, că viața poporului francez a fost suportabilă cel puțin până la începutul anului 1944. Ne va spune că s-au produs confuzii pe care nu avem dreptul să le provocăm intenționat atunci când este vorba despre acuzarea unor oameni, chiar dacă noi credem că acei oameni sunt niște monștri. Ne va dovedi că planul de exterminare a poporului francez nu a existat niciodată, ceea ce explică foarte bine de ce nu s-a găsit nici urmă de acest plan și că, în consecință, nu aveam dreptul să îi acuzăm din start pe oameni ca Jodl și Keitel, pur și simplu pentru că, din păcate, nu avusesem cum să-l găsim pe Himmler în viață. Ne va arăta că această politică de *substituire* a responsabilităților pe care am folosit-o atât de mult în privința compatrioților noștri este o comedie judiciară care îl dezonorează pe cel ce o utilizează. Faptele ne arată, din nefericire prea ușor, ce este o politică de exterminare. Căci, în fine, există chiar în acest proces, la câteva pagini după expozeul francez, un altul care ne zdrobește: este cel al delegației sovietice. Da, în Estul Europei, există o afacere teribilă între Germania și vecinii ei. Da, acolo a avut loc o politică de exterminare. Și acolo s-au găsit urmele acestei politici. Printr-o *numărătoare*, conform metodelor noastre preferate. Prin *eșantioane*. Au fost găsite deliberări din conferințele Führerului, au fost găsite instrucțiunile responsabililor, au fost găsite ordine, totul a fost găsit. Această politică înspăimântătoare pare să se fi realizat, din nefericî-

re, prin toate mijloacele, există documente care atestă acest lucru. Și dacă ne alăturăm cumva durerii ipocrite a acuzatorilor Germaniei, o facem prin durerea noastră sinceră și gândindu-ne la acei oameni din Ucraina care i-au primit pe nemți cu flori, ca pe niște salvatori și aducători ai dreptului la viață, și care au fost masacrați, înfometați, exterminați în mod stupid de către acei oameni pe care îi primiseră în urale și care aveau, poate, în buzunar, ordinul de a-i face să dispară. Da, asta înseamnă crimă. Dar este adevărată? Există de toate în aceste documente și ele nu au fost întotdeauna clasate cu prudență. De mai multe ori au fost prezentate ca *ordine* niște expozeuri care nu erau decât *memorandumuri*; adică sugestii care, pe bună dreptate, au fost respinse. Alteori, au fost arătate *ordine*, dar a rezultat chiar din proces că aceste ordine nu fuseseră executate de comandanții de armată care le considerau prea severe. Alteori, au existat erori referitoare la semnificația măsurilor: de exemplu, distrugerea sistematică a satelor nu a fost o politică de terorism, ci o metodă de luptă împotriva partizanilor, care consta în evacuarea vitelor și a locuitorilor și apoi în distrugerea caselor, astfel încât să se creeze în jurul partizanilor o atmosferă de „pământ pârjolit", similară cu cea pe care o crease în jurul diviziilor germane însuși comandamentul rus. În același fel, distrugerea lucrărilor sau a recoltelor, raziile în rândurile populației, au fost folosite de ambele armate, de armata rusă în retragerea ei și de armata germană în a ei. Germanii au afirmat chiar că făcuseră lucrări imense în Ucraina, pe care au ajutat-o de multe ori, aprovizionând populația, ceea ce este exact contrariul a ceea ce li se reproșează. Atunci ce trebuie să credem? Cifrele prezentate de delegația rusă sunt incontrolabile. Și dacă delegația rusă s-a folosit de procesul de la Nürnberg pentru o imensă punere în scenă propagandistică, la fel ca delegația franceză? Putem controla ceea ce spune delegația franceză, asta s-a întâmplat la noi în țară. Dar cine poate controla ceea ce spune delegația sovietică? Asupra acestui aspect, procesul este *deschis*: dar ne-am înșela foarte tare dacă am crede că procesul a luat sfârșit o dată cu verdictul.

Dar, chiar făcând parte din propagandă și din falsificare, chiar fără a lua poziție asupra fondului din moment ce nu putem face asta, cine nu vede că cifrele și faptele aduse de delegația sovietică ne copleșesc? Delegația franceză ar fi recurs cu ușurință la câteva procedee odioase și demne de dispreț, dacă s-ar fi gândit că expozeul ei va fi tipărit la câteva pagini distanță de acel dosar oribil.

Și ar fi fost foarte înțeleaptă dacă nu i-ar fi permis cititorului să compare cifrele așa-zisei dorințe de exterminare a poporului francez cu cifrele care exprimă exterminarea popoarelor slave. Este trist, desigur, că suntem nevoiți să ne numărăm victimele: 77 la Ascq, 120 la Tulle, 800 la Oradour, să citățm câteva sate din Franța care au fost incendiate: 12 în Ardenii belgieni. Dar nu se poate vorbi, chiar și cu aceste fapte, de o dorință de exterminare a poporului francez atunci când procurorul sovietic se poate ridica, citând 135 000 de victime prin împușcare în regiunea Smolensk, 172 000 în regiunea Leningrad, 195 000 la Harkhov, 100 000 la Babi-Yar, lângă Kiev, și afirmând că armata germană a distrus la el în țară 70 000 de sate. Chiar dacă procurorul sovietic a modificat sau a exagerat faptele, această simplă juxtapunere dovedește că ordinele de exterminare căutate în cazul Franței nu au existat niciodată și că, din contra, existau instrucțiuni care indicau o politică de menajare. Ar fi fost cinstit să recunoaștem măcar acest lucru. Dacă ceva justifică politica de rațiune și sânge-rece pe care am avut-o cu Germania în anii de ocupație, este exact acest barem a ceea ce ne-ar fi așteptat dacă am fi refuzat-o.

Dar să lăsăm la o parte această digresiune și să revenim la delegația franceză. I se întâmplă să găsească dovezi, sau cel puțin să pretindă că a găsit. Ar vrea să facă precum toată lumea, și din când în când să depună cu mândrie în tribunal, pe biroul judecătorului, un document scris în limba germană. Din nefericire, când încercăm să dovedim ceva care nu există, mai întâi nu găsim nici un document, iar apoi, cu documentele pe care le găsim, se întâmplă ca acestea să fie decepționante. Aceste două particularități caracterizează documentația franceză. Mai întâi este rară, și, am putea spune, ca în cazul rețetelor doctorului Knock, nu se poate face un volum prea gros adunând textele germane pe care le include. Și apoi, are întotdeauna ceva găunos, intră în contradicție cu ceea ce s-a spus, nu este semnată, nu este clară, și, față de documentația celorlalte delegații, are într-adevăr un aspect deplorabil. Dacă delegația franceză reușește să descopere un ordin privind torturile care trebuie aplicate la interogatorii, ne dăm seama examinându-l că acest ordin de fapt interzice torturile care au fost expuse și limitează la cazuri foarte precise utilizarea unor mijloace de coerciție bine definite: asta nu dovedește că polițiștii germani nu torturau, ci dovedește tocmai că nu primiseră ordin să tortureze, la fel ca în toate polițiile lumii de altfel. Dacă delegația

franceză găsește facturi cu gaze nocive, se înșală la traducere și citează o frază din care se înțelege că gazul era destinat „exterminării", în timp ce textul german spune în realitate că era destinat „asanării", adică distrugerii puricilor de care se plângeau toți internii: și pe de altă parte, examinând aceste facturi, ne dăm seama că unele dintre ele erau destinate unor lagăre care nu avuseseră niciodată cameră de gazare. Delegația franceză neglijează să prindă acest detaliu și asociază aceste vestite facturi cu o frază care ar fi auzit-o unul dintre martori de la un subofițer german atunci când a fost arestat. Această asociere disparată nu o șochează deloc și consideră că printr-un vraf de facturi interpretate inexact și cu o frază spusă în gol, „stabilește pe larg" această „dorință de exterminare" căutată cu atâta încăpățânare.

Dacă reușește în sfârșit să depună un document autentic, îl interpretează în mod abuziv. Citează, după mulți alții, vestitul decret *Nacht und Nebel,* dar întrucât Hitler nu este acolo pentru a-și asuma responsabilitatea acestui decret, îl atribuie liniștită lui Keitel, care protestase împotriva decretului respectiv. Citează, tot după alte delegații, un document despre lansarea aviatorilor aliați, dar uită să spună că acest document nu a fost decât un proiect, și că nu s-a transformat niciodată într-un ordin sau într-o instrucțiune, pentru că autoritățile militare s-au opus. Și totul are aceeași soliditate. Există întotdeauna ceva de obiectat la aceste producții, iar apărarea nu uită niciodată să obiecteze – și câteodată acest lucru îl face chiar judecătorul francez. Vestita dorință de exterminare i se pare „stabilită" delegației franceze printr-o scrisoare „care nu a fost încă identificată" și care, de altfel, se referea numai la evrei. Delegația franceză le reproșează autorităților militare germane că au refuzat repatrierea prizonierilor capturați abuziv după semnarea armistițiului: se folosește de o scrisoare a ambasadorului Scapini din aprilie 1941, dar uită să spună că la acea dată armata germană eliberase spontan sau după negocieri mai multe sute de prizonieri francezi. Prezintă un martor în problema lagărelor de represalii pentru prizonierii evadați: acestè lagăre de represalii erau foarte dure, dar a avut onestitatea să spună că, în mare, cei 900 000 de prizonieri francezi care au căzut în mâinile germanilor în timpul războiului au fost tratați conform Convenției de la Geneva.

Eroare prin omisiune, prin inexactitate, prin repartizare abuzivă a responsabilităților, prin ușurință, prin interpretare, iată ce

găsim în permanență în dosarul depus de delegația franceză. Dacă găsim atâtea greșeli în această documentație oficială, dacă niciodată nu avem impresia de onestitate, de loialitate absolută la oamenii care au fost însărcinați să vorbească în numele poporului francez, atunci ce valoare are dosarul, ce valoare are ancheta? Și ce ne apără împotriva reproșurilor de falsificare?

Dar asta nu e totul. Mai sunt și martorii noștri. Martorii țin de povestire, de expunere. Așa cum știm, delegația franceză este copioasă în acest domeniu. Să mai spunem o dată: nu era vorba de judecarea lui Kaltenbrunner, adjunctul lui Himmler, ci și de judecarea lui Jodl, Keitel, Ribbentrop, Dönitz, Hess ș. a. Dar delegația franceză nu se adresează tribunalului: delegația franceză se adresează omenirii. Să vedem deci prin ce se face cunoscută în fața omenirii. Am spus mai devreme care fuseseră martorii Ministerului public american și ai celui englez. Acești martori germani nu spuneau, poate, tot adevărul: căci se gândeau la propriul lor proces, putea fi mai folositor să dea vina pe șefii lor. Dar cel puțin, pentru istoricul german de mai târziu, se putea spune că acești martori veniseră acolo fără ură, fără intenția de a face rău. Martorii delegației franceze sunt de altă natură. Pentru ei, neamțul este dușmanul; nu va fi niciodată învinuit cât trebuie; ei sunt acolo pentru a descrie atrocitățile, pentru a ține o conferință despre atrocitățile pe care le-au văzut, despre cele care le-au fost povestite, pe care le-au povestit prietenilor; singura problemă pe care o au este să nu-și arate prea fățiș această ură, să aibă grijă, măcar în prezentare, să-și păstreze o aparență de obiectivitate.

Defilarea martorilor îl stupefiază, în rest, pe cititor. Nu s-ar fi crezut că inconștiența poate merge atât de departe. Prima mărturie prezentată la tribunal este un afidavit al unei doamne Jacob. Se referă la lagărul din Compiègne și începe astfel: „Am fost vizitați de mai multe personalități germane: Stülpnagel, Paty de Clam". După asta, vă puteți da seama cum e restul mărturiei. Vedem apărând succesiv câteva personalități de același tip. Iat-o pe Marie-Claude Vaillant-Couturier, deputat comunist, și după ea, iată un martor pe care îl cheamă Veith, altul, numit Boix, și apoi unul pe care îl cheamă Balachowsky. Interogatoriul lor începe astfel: *„Judecătorul:* – Așezați-vă, spuneți-ne numele dumneavoastră vă rog. – *Dl. Veith:* – Jean-Frédéric Veith. M-am născut la 28 aprilie 1903 la Moscova." Următorul: *„Judecătorul:* – Cum vă numiți? – *Dl. François Boix:* – François Boix. – *Judecătorul:* – Sunteți francez?

– *Dl. Boix:* sunt refugiat spaniol." Și aflăm că domnul Boix este născut în 1920 la Barcelona. Și celălalt: „*Judecătorul:* – Cum vă numiți? – *Dr. Alfred Balachowsky* – Balachowsky, Alfred. – *Judecătorul:* – Sunteți francez? – *Dr. Balachowsky:* – Francez." Și câteva clipe mai târziu: „*Dl. Dubost (reprezentantul Ministerului public francez)* – Sunteți domiciliat în Viroflay? V-ați născut la 15 august 1909 la Korotcha, în Rusia? – *Dr. Balachowsky:* – Da, așa este." Iată. În total, din nouă mărturii prezentate de delegația franceză, doar trei, cele ale domnilor Lampe, Dupont și Roser, sunt mărturii ale unor oameni născuți pe pământ francez: nu includ aici mărturia Mariei-Claude Vaillant-Couturier, deputat comunist, care i-a fost evident dictată de partidul său, cu același titlu ca discursurile pronunțate în Camera Deputaților și care, prin exagerările sale asupra subiectului cel mai tragic, a provocat hohote de râs pe care judecătorul a trebuit să le calmeze prin intervenția sa.

Iată deci din nouă mărturii un anumit număr de declarații care s-au dovedit *suspecte* prin simpla enunțare a situației civile a martorilor. Cel puțin se poate susține că celelalte declarații sunt inatacabile? Este posibil; în lipsa unei anchete contrarii pe care nimeni nu a avut posibilitatea să o facă, trebuie să admitem că au, deocamdată, o anumită autoritate. Trebuie să le mai examinăm prin mijloacele de care dispunem. Din aceste trei mărturii, două sunt mărturii ale deportaților: unul dintre cei chemați a fost deportat la Mathausen, iar celălalt la Büchenwald. Or, acești doi martori fuseseră deportați din martie 1944 și, respectiv, din ianuarie 1944. Presupunând că mărturia lor este considerată indiscutabilă, înseamnă că această mărturie nu poate fi directă decât pentru perioada de după internarea lor. Nu ar fi util să verificăm prin alte mărturii dacă regimul din Mathausen și cel din Büchenwald fuseseră la fel și în cei trei ani precedenți? Cel de-al treilea martor este un subofițer, prizonier de război, care a evadat de nouă ori, a fost prins de nouă ori și vorbește despre lagărele disciplinare. Indiferent de încrederea pe care o inspiră, există o eroare a Ministerului public în derularea mărturiilor sale: căci este imprudent să depui mărturie despre fapte pe care nu le-ai văzut, pe care le-au povestit prietenii sau care au fost povestite de alții prietenilor. Rezultatul acestui gen de mărturie este următorul: „Un soldat al cărui nume l-am uitat" mi-a povestit că „într-un oraș care nu mai țin minte cum se cheamă", la o dată pe care nu o pot preciza etc. Astfel de informații importante au fost furnizate din interior și ar fi neplăcut ca aceste informații să fie în contradicție cu documentele găsite. Ne gândim că apărarea nu are de ce să se bucure de această mărturie de mâna a doua sau a treia: un avocat reușește chiar cu o oarecare doză de maliție să-l facă pe martor să *descrie* un asasinat la care a declarat cu câteva minute mai devreme că nu a asistat. Bineînțeles, asta nu înseamnă că nu au existat lagăre disciplinare, că nu au avut loc asasinări ale prizonierilor evadați, că nu au existat lagăre de concentrare. Dar asupra unor fapte atât de grave ar fi fost de preferat ca documentele furnizate de reprezentanții Franței să fie incontestabile și mai ales complete. Martorii noștri își stăpânesc cu greu ura, strigă, ca în fața Curților noastre de Justiție, că trebuie să-și răzbune tovarășii, afirmă că nu vor accepta ca lumea să uite ce s-a întâmplat, că se află acolo pentru a avea grijă să nu uite nimeni. Atâta doar că noi le cerem să spună adevărul: nu este același lucru. Atunci când apărarea îi interoghează, la rândul său, îi vedem făcând un spectacol unic. Apărarea este pentru ei însuși dușmanul. Nu trebuie să se lase prinși în capcanele sale. Devin supli ca Proteu, retori ca Pathelin: răspund pe ocolite, nu răspund, își țin garda ridicată pentru orice eventualitate, având grijă să nu-i lase apărării nici un avantaj, aceștia sunt martorii Ministerului public. Căci au venit acolo ca acuzatori, ei sunt purtătorii de cuvânt ai Rezistenței și ai propagandei Rezistenței, nu sunt nici o clipă oameni veniți din orașele lor pentru a ajuta Tribunalul să stabilească adevărul.

Această obiecție este gravă. Este gravă pentru că este însoțită de tot felul de circumstanțe pe care trebuie să avem curajul să le menționăm. Și în primul rând este imposibil să nu ne întrebăm, în anumite momente ale acestor depoziții, dacă nu este vorba de mărturii prefabricate. Există răspunsuri, există afirmații care nu mai țin de mărturia directă, și care revin ca niște refrene. Martorii sunt interogați despre vestita „dorință de exterminare" a poporului francez. Fără nici o îndoială, răspund toți în cor, exista dorința de exterminare, fără nici o îndoială, existau „ordine superioare". Sunt interogați despre responsabilitatea poporului german în ansamblu. Fără nici o îndoială, afirmă cu aceeași solidaritate, poporul german știa ce se întâmplă în lagăre. Sunt interogați despre apartenența serviciilor de pază din lagăre. Întotdeauna sunt ofițeri SS, declară ei fără a clipi. Contrainterogatoriul face să apară lucruri surprinzătoare, cum că evreii erau imediat puși separat, că gardienilor germani le era interzis, sub amenințarea pedepsei cu moar-

tea, să vorbească despre lagăre, că membrii SS fuseseră trimiși pe front începând cu anul 1943 și înlocuiți cu niște trupe teritoriale, toate acestea nu au nici o importanță. Martorii răspund foarte siguri pe ei la întrebări privind lucruri pe care nu le cunosc, și răspund exact ceea ce are nevoie să audă delegația franceză.

Există circumstanțe și mai tulburătoare. De ce au fost chemați acești martori și doar ei? Din moment ce se afirmă că acuzația nu putea fi susținută decât printr-o eșantionare, ce principiu a procedat la această selecție? S-a dorit redarea unei idei exacte despre ocupația germană și despre lagărele de internare, sau au fost căutați, înainte de orice, martori de efect? De ce mărturiile se referă toate la anul 1944? De ce nu se concentrează decât asupra lagărelor de la Mathausen și de la Büchenwald, dacă au existat douăzeci de lagăre de internare și două sute de comando-uri? Recunoaștem că printre deportați au existat destul de mulți internați pentru afaceri pe piața neagră sau pentru afaceri de drept comun. De ce nu este precizat procentul de astfel de deportați? Ni se explică faptul că deținuții aleși de germani drept *kapos* sunt responsabili de o mare parte din atrocitățile comise. De ce nici unul dintre acei prizonieri care au acceptat acest rol nu a fost convocat? Toată lumea știe că așa ceva s-a întâmplat și la noi în țară, și această afacere a făcut destul de mult zgomot. Mai există câteva sute de alți responsabili. Istoria lagărelor nu era, deci, foarte clară; există lucruri care trebuie să rămână în umbră? Dar atunci, dacă nu se spune totul, ce este această istorie prefabricată, ce valoare mai are acest eșantion artificial? Or, avem dovezi, începem să avem dovezi privind această filtrare prealabilă a mărturiilor. Cutare prizonier de război a fost convocat de o comisie de anchetă pentru adunarea mărturiilor. A povestit ce i s-a întâmplat în timpul captivității sale. I s-a mulțumit și i s-a explicat că mărturia lui nu va fi reținută pentru că nu conține nici un element care să-i acuze pe germani. Deportatul cutare a fost și el analizat. Fusese la Mathausen, la fel ca martorii acuzării. Nu vorbește despre Mathausen exact în același fel ca aceștia. Este convocat. Mărturia lui este înregistrată. Dar nu a fost folosită, fără a i se explica de ce. Este clar că nu era nevoie de mărturii de contracarare în această problemă. Ajung la o circumstanță cel puțin ciudată, și care este de același tip. Este raportată într-o anchetă a săptămânalului spaniol *Madrid* și mi-a fost confirmată, de altfel, de mai mulți corespondenți. De ce să fie refuzată această mărturie, din moment ce domnul Dubost a

admis-o pe cea a domnului Boix? Este vorba de o acțiune de camuflare și de cosmetizare întreprinsă de învingători în scopul unui anumit gen de turism publicitar. Pentru a impresiona imaginația, anumite lagăre au fost transformate în muzee. Astfel se păstrează, cu ajutorul manechinelor de ceară, al camerelor de gazare reconstituite și al scenelor de tortură compuse ca la muzeul Grévin, amintirea ororilor descrise de propagandă. Deja nu e rău. Dar cum de multe ori se întâmpla ca locurile respective să nu se preteze unei reconstituiri, s-a pus mâna pe mistrie și s-au construit, ca în cinematografie, decoruri complete ale torturii în locuri în care aceasta nu a existat niciodată sau, tot cu intenția pioasă de a face ca totul să semene cât mai bine cu realitatea, s-au construit la Auschwitz și la Dachau, de exemplu, cuptoare de crematoriu *suplimentare*, destinate să diminueze scrupulele apărute în creierele câtorva matematicieni. Astfel se va scrie istoria: vedem chiar acolo că și istoria poate fi fabricată. Asta dovedește că am făcut multe progrese în arta dificilă a propagandei. Dacă rasa istoricilor nu mai este condamnată dispariției, ar fi prudent să le dăm tuturor o riguroasă formație de arheologi.

Întrucât nu sunt un spirit atât de îndrăzneț ca membrii delegației franceze, nu voi trage concluzia că a existat o „dorință de falsificare": dar nu pot să-i ascund cititorului că *micile fapte* de acest gen mă fac destul de circumspect.

Rechizitoriul delegației franceze este cu atât mai fragil cu cât ne dă dreptul de a propune mărturii complementare. Căci cel care alege să demonstreze prin enumerarea mărturiilor nu poate refuza ajutorul la această enumerare. Și martorii pe care fiecare dintre noi îi cunoaște prezintă o garanție mai mare decât martorii versiunii oficiale. Delegația franceză nu și-a dat seama, poate, de acest lucru: dar modul său de a proceda lasă problema deschisă pe termen indefinit. Or, martorii *sinceri* pe care fiecare dintre noi i-a putut recunoaște sunt departe de a fi atât de categorici ca martorii oficiali; sau cel puțin *erau* departe de a fi atât de categorici atunci când au ieșit din lagăre. Căci aici s-a produs un fenomen foarte interesant. Mărturiile autentice, *genuine*, cum spun englezii, care puteau fi auzite la mijlocul anului 1945, s-au modificat rapid. La început, deportații au povestit ce văzuseră; puțin mai târziu, au suferit influența literaturii de deportare și au început să vorbească ca în cărțile pe care le-au citit și ca în povestirile prietenilor care se substituiau progresiv povestirilor lor personale; în

fine, în ultimul stadiu, au adoptat mai mult sau mai puțin inconștient o versiune utilitară a captivității lor, și-au fabricat un suflet de profesioniști ai internării politice și au înlocuit în povestirile lor ceea ce văzuseră cu ceea ce trebuia să spună. O mică minoritate a suferit o evoluție contrară. Exagerările literaturii specializate i-au dezgustat, și au avut tendința să susțină contrariul, și li se întâmplă câteodată, la patru ani de la această experiență, să minimizeze ceea ce li s-a înscris în amintire de frică să nu spună nimic altceva decât adevărul, sau dintr-un fel de pudoare provocată de destinul lor excepțional, sau pentru a nu fi confundați cu ceilalți. Există o mare varietate de confidențe, între care apar, adesea, contradicții: căci trebuie să le asociem modificările produse în funcție de familie, de meserie, de relațiile păstrate sau rupte cu vechii tovarăși, sau de coloratura pasională derivată din anumite apartenențe politice. În măsura în care impresiile deportatului au putut fi surprinse, fotografiate, ca să spunem așa, de la întoarcerea sa, și dacă este posibil înainte de orice contaminare a mărturiei, avem senzația unei anumite diversități, spre deosebire de ceea ce s-a văzut la Nürnberg.

Să mai spunem, în fine, că mărturiile posterioare procesului s-au produs mai mult sau mai puțin spontan. Am aflat, în special, despre rolul de auxiliari benevoli pe care anumiți deținuți l-au acceptat în lagăre; s-a descoperit că acești deținuți nu erau străini de alegerea victimelor, că unele posturi obscure, funcții speciale, erau atribuite în condiții suspecte; chiar și martorii de la proces au fost nevoiți să recunoască, în cursul unui contrainterogatoriu, o participare indirectă la serviciile înscrise în actul de acuzare, și de atunci s-a descoperit că această participare era adesea mai extinsă, mai generală decât s-ar fi putut crede. Istoria adevărată a lagărelor nu este încă scrisă. Am aflat că simpla întrebare: „Cum ați scăpat de acolo?" era o întrebare gravă, la care mulți supraviețuitori nu pot răspunde fără o anumită jenă. Ce trebuie să credem, în fine, despre anumite lucrări referitoare la lagăre și publicate recent? Pe măsură ce blocul supraviețuitorilor se desface, purtătorii lor de cuvânt se debarasează de versiunea oficială și se exprimă mai liber cu privire la foștii lor asociați. Ne dăm seama că solidaritatea deportaților nu era decât o temă de propagandă. Acum ei înșiși insinuează că lucrurile nu au fost atât de simple cum ar fi trebuit să credem; fiecare partid are rezervele cele mai grave în privința adversarilor săi: și în cele din urmă constatăm că toate

aceste documente despre atrocitățile germane trebuie să fie utilizate cu cea mai mare precauție, căci fiecare pledează doar pentru sine. Apoi, din când în când, în tăcerea generală, explodează una dintre acele mărturii teribile, care au fost întârziate cât mai mult posibil, care sunt sufocate, dar care par ireale. Ce este adevărat în aceste *Zile france* ale lui Bradley, în care vedem deportații eliberați dintr-un lagăr din Renania cum se pretează o vreme la o asemenea beție de suplicii, masacre, mizerii sângeroase, la un asemenea spasm de sadism și de nebunie, încât această libertate de orgie, această demență de asasini, în pofida a tot ce s-a povestit, face să se încline brusc, inexorabil, balanța atrocităților? Dacă toate acestea sunt adevărate, dacă trebuie să ținem cont de această istorie care se face în fiecare zi, cine poate spune că procesul s-a terminat, cine poate spune că știm adevărul despre lagărele Germaniei?

Atâta timp cât alte procese nu au fost publicate – mă gândesc la procesele membrilor SD sau ale comandanților de lagăr – atâta timp cât apărarea nu va fi ascultată conform tuturor drepturilor sale și cu toate documentele sale, cine se va putea lăuda că poate face o judecată completă și imparțială asupra lagărelor de concentrare?

Dacă recurgem la alte mărturii decât cele produse de propaganda noastră, înțelegem deodată gravitatea anumitor lacune din informațiile noastre. Ne dăm seama că în versiunea faptelor care ne-a fost prezentată atunci intervin elemente accidentale pe care am greșit atunci când nu le-am pus în lumină. Cel mai important dintre acestea este repercusiunea dezordinii și a nebuniei asupra vieții din lagăr. Regulile care fuseseră stabilite în 1942 sau în 1943 au fost bulversate, lagărele au fost dintr-o dată suprapopulate, inundate de deținuți evacuați din închisorile desființate, privați de provizii și de medicamente, abandonați arbitrarului, dezordinii și unei foamete care a devenit înspăimântătoare pentru că proviziile au încetat să mai sosească exact în momentul în care deținuții erau mult prea numeroși. În acest moment au apărut epidemiile, moartea în masă, ferocitatea luptei pentru puțina hrană care sosea în lagăr; tot în acest moment, controalele au dispărut ori s-au împuținat și furia apărării, nebunia bombardamentelor, au putut provoca actele criminale care au agravat condițiile vieții înspăimântătoare create de dezordine. Acestea sunt condițiile în care au fost gă-

site lagărele la sosirea americanilor: aceștia au crezut că aceste condiții erau o regulă, nu țineau neapărat să vadă mai departe.

Și, totuși, existaseră reguli, lagărele fuseseră altfel. Până la momentul debarcării, lagărele erau supravegheate și inspectate, ni se spune. Nu trebuiau să fie suprapopulate, deținuții trebuiau să aibă câte patru metri cubi de aer de persoană. Bolnavii erau îngrijiți la infirmerie, care putea primi, în locul ce mi-a fost descris, 50 până la 60 de persoane; medicamentele au fost întotdeauna furnizate în cantitate suficientă până la bombardamentul care a distrus orașul vecin; cei grav bolnavi erau transportați la spitalul din orașul respectiv. Deținuții aveau dreptul să primească colete: desigur, acest avantaj se aplica rareori deținuților străini, pentru că familiile lor nu știau unde se află, dar dacă familiile erau înștiințate de poziția lor, ei aveau dreptul să primească pachete, exact ca deținuții germani. Tuberculoșii erau izolați: incurabililor nu li se putea aplica eutanasia decât cu autorizația serviciului central Gau și, în lagărul despre care vorbesc, această autorizație nu a fost acordată decât o singură dată. La apelul de dimineață, deținuții aveau dreptul să se declare bolnavi și să fie examinați. Era interzisă lovirea deținuților, și mai mulți membri SS au fost degradați pentru lovituri de picior. Comandantul lagărului trebuia să facă un raport lunar care era trimis la Berlin și era supus unui control foarte strict. Din punct de vedere juridic, lagărul era similar unei închisori: adică deținuții erau considerați deținuți preventiv, și judecarea lor se făcea în tribunalele militare din țara în care fuseseră arestați. La stabilirea verdictului – deținuții erau judecați în absență – acesta le era adus la cunoștință, dacă era vorba de închisoare. La sfârșitul pedepsei, acești deținuți erau eliberați și au existat într-adevăr cazuri în care deportații au fost eliberați și trimiși în țara lor, după ce au semnat o declarație conform căreia se angajau să nu dezvăluie locația lagărului. Din contra, dacă tribunalul militar hotăra pedeapsa cu moartea, deținuții nu erau înștiințați. Condamnarea era înregistrată regulamentar în arhivele lagărului Gau SS, și condamnatul trebuia să fie executat printr-o injecție cu fenol, care îi era prezentată ca un simplu vaccin. În timpul anului 1944, au existat în medie 600 de execuții pe lună la 15 000 de deținuți: în perioada respectivă, morțile prin boală, epidemie, slăbire, se vor ridica la 200 pe lună. Vor deveni mult mai numeroase la începutul anului 1945, din motivele prezentate mai sus, care au dus la o schimbare completă a vieții din lagăr, în urma cărora

s-a declanșat o epidemie de tifos. Această monografie se referă la lagărul din Belsen, aproape de Brema, care era un lagăr de categoria a doua (ca cel din Dachau, Sachsenhausen). Este puțin probabil să regăsim această variantă în povestea spusă la procesul de la Belsen, unde apărarea nu a putut să-și prezinte martorii pentru că unii dintre ei erau acuzați pe care lumea refuza să-i creadă, iar ceilalți erau clandestini care nu s-au grăbit să apară. Nu o vom regăsi nici în filmul consacrat lagărului din Belsen de către americani, care a fost turnat la sfârșitul anului 1945, cu membri SS suficient de jigăriți pentru a părea, în ochii publicului, deportați excelenți.

Se va putea reproșa acestei rectificări că nu se aplică decât unui caz izolat? Această obiecție este valabilă. Nu pretind că spun nimic altceva decât ceea ce am aflat. Dar se poate presupune, în alte cazuri, că există documente care nu ar fi trebuit să fie ignorate și care susțin această presupunere.

Buletinul roneotip aflat sub ocupația clandestină a naționaliștilor evrei este *singurul* organ clandestin de rezistență care poate aduce câteva precizări în privința lagărelor de deportare. Aceste precizări erau destinate familiilor. Nu se spune, desigur, cum erau procurate aceste detalii, dar se pare că ele sunt oarecum demne de încredere, tocmai din cauza destinației lor. Iată deci ce se poate citi în *Shem* din 8 iulie 1944 la paginile 78 și următoarele: „*Informații despre lagărele de deportare*. Reproducem aici informații obținute în luna martie despre lagărele din Silezia și din Polonia, în care au fost închiși majoritatea evreilor arestați în Franța de autoritățile franceze și germane... *Myslowitz, Puits Hans*... Condițiile de viață în acest lagăr sunt catastrofale. Rata mortalității este înspăimântătoare... *Kattovicz-orașul nr. 2*... Alimentele sunt suportabile și corespund celor consumate de muncitorii din regiune. Câțiva meșteri își exercită propria meserie. Unii dintre ei sunt autorizați să scrie și să primească scrisori. Femeile se ocupă de treburile casnice din lagăr, chiar și de bucătărie și de prepararea mâncării. În general, condițiile de viață în acest lagăr sunt suportabile... *Lagărul din Brieg, lângă Breslau*... Mâncarea este abundentă, dar degresată. Comportamentul echipei de supraveghere nu este rău... *Beuthen-Gleiwicz*... Femeile execută munci auxiliare ușoare. Pregătesc mâncarea în bucătării mobile... *Regiunea Myslowicz-Chrzanow-Trzebinia*... Tot felul de meșteri își exercită aici meseria lor. Paza este foarte severă; este alcătuită

din formațiuni ale armatei normale. Totuși, relațiile dintre supraveghetori și deținuți sunt în general bune... *Regiunea Kattowicz-Birkenau-Wadowicz*... Viața în aceste lagăre este suportabilă, datorită apropierii de lagărele de muncitori non-evrei și datorită locurilor de muncă în comun. Această muncă constă în construirea de drumuri, poduri și locuințe în orașe. Aici sunt acceptați mai ales meșterii. Moralul deportaților este bun în general, și au încredere în viitor... *Neisse*... Munca este foarte dură și penibilă, hrana este insuficientă, cazarea deportaților nu este demnă de o ființă umană... Au existat mai multe cazuri de sinucidere... *Lagărul din Oberlangenbielau*... Tratamentul aplicat de supraveghetori este bun, dar în timpul muncii, paza este foarte severă... *Waldenburg, în Silezia*... Condițiile de viață sunt foarte dure... *Theresienstadt*. Cu puțin timp în urmă, acesta era un orășel slovac de 7-8 000 de locuitori. Astăzi, această aglomerație urbană are aproape 80 000 de locuitori. Această creștere subită se datorează deportării a 30-40 000 de israeliți, care au repopulat și reconstruit în întregime acest târgușor." Evident, nu trebuie să uităm contraargumentul mărturiilor prezentate de delegația sovietică, și mai ales cea care descrie baza de exterminare Treblinka, în care evreii erau executați în masă imediat după sosirea lor într-o gară artificială, care ascundea instalațiile de executare. Astfel, vedem diferențele de tratament între evreii occidentali și cei din Europa centrală.

Cronica din *Shem*, din 8 iulie, continuă astfel: „Am aflat informații despre copiii de vârstă mică, între 2 și 5 ani, mai ales despre fete. Peste 2 000 de astfel de copii sunt repartizați cultivatorilor, majoritatea în familii de țărani din Prusia orientală. Vom comunica ulterior câteva adrese exacte și complete ale acestor familii. Un zvon persistent (încă neverificat) spune că la Lauenburg, în Pomerania, precum și în zona de frontieră (Grenzmark), băieții israeliți între 5 și 6 ani fac parte din Tineretul Hitlerist. Un mare număr de nou-născuți și bebeluși sub 2 ani, din părinți israeliți, sunt repartizați la Berlin și în zona din jurul acestui oraș în diferite creșe și grădinițe. Sunt întotdeauna duși acolo de Crucea Roșie Germană (DRK) și de NSVW (o organizație socială germană), în calitate de copii cu părinți sinistrați sau uciși în bombardamentele aeriene, și sunt în general admiși ca atare printre ceilalți orfani. Eliberarea unui deportat, acordată oficial de autoritățile centrale, este în general sabotată de subalternii locali."

Nu încerc să fac aici o evaluare generală a condițiilor de viață ale deportaților: nu pot garanta autenticitatea acestor mărturii decât prin autenticitatea lor materială: ele se cer compensate, ca orice mărturie. Regret doar, din moment ce este posibil ca o persoană particulară să capete asemenea informații, că nici o depoziție asemănătoare nu figurează în dosarul delegației franceze sau că, cel puțin aceste fapte care sunt ușor de aflat nu au fost nici măcar pomenite. Acest lucru este cu atât mai regretabil cu cât procesul s-a desfășurat în prezența publicului german și în fața membrilor baroului german și cu cât, în țara lor, un principiu de jurisprudență respectat de însuși național-socialism, obligă Ministerul public să menționeze din proprie inițiativă faptele de dezvinovățire pe care le-a putut afla. Vedem astăzi, cu o oarecare uimire, că guvernul militar american acordă o reducere de pedeapsă lui Ilse Koch, iar jurnaliștii noștri consideră că acesta este un lucru scandalos. Poate că astăzi guvernul american, mai bine informat asupra lagărelor de concentrare, și pe de altă parte un pic mai puțin sigur că a avut interesul să-i prezinte pe nemți ca pe niște monștri, începe să-și dea seama de exagerările propriei propagande.

Nu am face bine să ne rectificăm atitudinea oficială pe care apropierea războiului și suferințele acestuia au făcut-o prea sistematică? Știm cu toții că mulți deportați au murit fără să fi fost examinați de un doctor pur și simplu ca urmare a dezordinii, înghesuielii și condițiilor sanitare înspăimântătoare din ultimele luni ale războiului. Dacă spunem cinstit acest lucru, nu le jignim memoria. Francezii care s-au informat despre ultimele clipe de viață ale victimelor captivității, dacă vor citi aceste pagini, se vor gândi cu siguranță că nu este nimic incredibil în raportul pe care l-am obținut despre Belsen. Atunci de ce să continuăm o legendă sistematică a ororii? Existaseră, bineînțeles, alte lagăre, a existat Majdanek, a existat Auschwitz, a existat Treblinka. Dar câți francezi au fost la Majdanek, la Treblinka? Vom vorbi imediat despre asta. Au existat de asemenea, și nu uit acest lucru, condițiile îngrozitoare de transferare a deportaților. Dar și aici, aceste condiții nu au fost aplicate în toate cazurile. Anumite convoaie au fost dramatice, dar multe nu au fost. Au existat experimente medicale. Aici ar fi mult mai important să ascultăm explicațiile aduse de germani. Este adevărat că, așa cum s-a spus la proces, aceste experimente nu au fost niciodată cerute de Luftwaffe, pentru că fuseseră deja efectuate pe soldați germani voluntari? Este adevărat că, așa cum

au susținut multe persoane, contractul propus deportaților care acceptau să se supună acestor experimente a fost într-adevăr respectat și că deportații care au supraviețuit au fost eliberați? Ar fi trebuit să se demonstreze aceste lucruri: într-o astfel de afacere, acest gen de dovezi este singurul care nu lasă loc de replică. În fine, care este procentul de deportați francezi care au fost supuși acestor experimente medicale? Această cifră nu a fost niciodată furnizată, este poate dificil să fie evaluată, dar chiar și o indicație generală ar fi foarte utilă. Astfel de clarificări făcute fără subiectivism, fără intenții propagandistice, nu ar fi utile pentru toată lumea, și mai ales pentru țara noastră? Nu am fi fost oare mai avantajați dacă rechizitoriul nostru ar fi adus la cunoștință cinstit și cu moderație suferințele pe care nimeni nu le contestă și pe care toată lumea este gata să le respecte, dacă nu sunt însoțite de ură? Nu ar fi avut mai multă valoare o astfel de atitudine decât expunerea la contrainterogatoriul unei comisii internaționale care trebuia să repare, ca în Belgia, după primul război mondial, lacunele rechizitoriului nostru?

Trebuie să repet, nu a venit încă vremea să transformăm acestе evenimente în istorie și nu consider absolut deloc că această cărticică ar fi o contribuție, cât de umilă, la această lucrare a viitorului. Nu aduc nici un document; nu știu nimic mai mult decât ceilalți. Am scris pur și simplu ce mi-a inspirat lectura *Procesului de la Nürnberg*, procedând ca acei oameni naivi de altădată care își închipuiau că opinia lor despre Carta Drepturilor Omului sau despre dreptul primogeniturilor putea interesa pe cineva. Simțeam nevoia să scriu ce cred: este singura mea scuză pentru aceste indiscreții. Dar, în fine, în această analiză a părții a treia și a celei de-a patra din actul de acuzare este vorba despre o muncă pe care am învățat să o fac puțin altfel: este, în mare, o critică a mărturiilor, și nu le-am analizat altfel decât aș fi analizat un fapt istoric, cu metodele consacrate ale criticii și pe care se bazează toate lucrările eruditilor cu care am fost coleg pe vremuri. Este grav că această critică poate fi atât de abundentă. Este grav că delegația franceză a amestecat totul în acuzațiile sale, că a compromis ceea ce putea fi dovedit cu certitudine prin aserțiuni partizane, prin depoziții pline de ură, prin generalizări temerare. Este grav că a refuzat să țină cont de circumstanțe, că a izolat faptele fără să spună ce se întâmplase înainte și ce se întâmpla între timp. Este grav că nu a dat cuvântul decât unor martori despre care ne putem întreba dacă

aveau interesul să stabilească adevărul sau să continue propaganda. Este grav că a acceptat procedeele reuniunii publice și că a folosit o metodă incapabilă prin ea însăși să dovedească premeditarea exterminării pe care își fondează întreg rechizitoriul. Este grav că a cerut pedeapsa cu moartea bazându-se pe fapte particulare, care nu implicau decât responsabilitatea comandanților locali și care sunt evident incontrolabili pe un front de mare întindere. Nu este uimitor, desigur, dar este puțin onorabil pentru țara noastră că putem citi în acest rechizitoriu fraze ca aceasta pentru a *rezuma* atitudinea Germaniei față de prizonierii noștri: „Germania a înmulțit tratamentele inumane, încercând să înjosească oamenii pe care îi controla, care erau soldați și care se predaseră, având încredere în simțul de onoare militară al armatei căreia i se predaseră"; sau că sunt prezentate drept crime de drept comun ordinele privind sabotorii, acest lucru fiind precizat: „Acest paragraf se aplică grupelor din armata britanică *fără uniformă sau cu uniformă germană*". Este puțin onorabil că acuzația noastră a dat impresia de a fi în permanență o acuzație necinstită, și nu este ciudat că, în cele din urmă, judecătorul a refuzat să asculte în continuare și că un magistrat francez care trebuia să vorbească în numele țării noastre s-a văzut întrerupt ca vorbitor abuziv într-unul din cele mai mari procese ale istoriei și că nu a avut altă replică la această lovitură de măciucă decât că „nu se aștepta la o astfel de decizie".

Repet, asta nu îmi permite să trag concluzia că germanii nu au comis acte contrare legii războiului. Dar pot spune, cel puțin, că o anchetă condusă cu atâta rea-credință trebuie refăcută în întregime și în toate aspectele: așteptând rezultatul acestei anchete care trebuie să fie publică, completă și contradictorie, este imposibil să ne solidarizăm cu ceea ce a spus în numele nostru delegația franceză și avem datoria de a declara public că anumiți oameni din țara noastră nu vor accepta ancheta actuală și că cer dreptul să renunțe la judecată.

În măsura în care armata germană a comis acte contrarii legii războiului, noi condamnăm aceste acte și pe oamenii responsabili, dar cu condiția ca aceste acte să fie redate împreună cu circumstanțele în care s-au produs, să fie căutați responsabilii în mod obiectiv și ca astfel de acte să fie condamnate la toți beligeranții, indiferent cine ar fi ei. Ne însușim aici următoarele două observații ale apărării. Una este declarația dr. Babel, formulată în acești

termeni, care pot fi acceptați, credem noi, de orice om de bună-credință din Europa: „Acest război mi-a adus atâta suferință și nefericire încât nu am nici un motiv să protejez sau să susțin pe oricine a fost vinovat sau a participat la această nefericire personală și la nefericirea care s-a abătut asupra întregului popor german. Nu voi mai încerca să scap o astfel de persoană fără o pedeapsă corectă. Încerc pur și simplu să ajut tribunalul să descopere adevărul…" Cealaltă nu este mai puțin emoționantă. A fost exprimată astfel de același avocat, și este imposibil, credem noi, ca orice om cu spirit echitabil să nu o aprobe: „În multe cazuri, actele de care sunt acuzate trupele germane au fost provocate de atitudinea populației civile, și actele contrarii drepturilor omului, dacă sunt îndreptate împotriva germanilor, nu sunt judecate în același mod ca erorile de care sunt acuzați membrii armatei germane".

Nu este corect, mai ales, să pretindem că expunem comportamentul armatei germane în țările din Occident fără a descrie condițiile de ocupație care i-au fost impuse de politica Aliaților. Nașterea și dezvoltarea grupelor de rezistență, atentatele ordonate de organisme iresponsabile, propaganda evreiască și acțiunea comunistă, în fine, organizarea bandelor de franctirori, au modificat profund, de la an la an, caracterul măsurilor de apărare pe care armata germană a fost nevoită să le ia împotriva acestor inițiative. La rândul lor, germanii au agravat această situație prin represalii stângace sau prin stupida recrutare a muncitorilor. Dar oricare ar fi proporția de responsabilitate a germanilor în acest domeniu, nu putem uita că adversarii lor au intrat primii într-o situație în care nu mai au dreptul să facă referire la drepturile omului. Doctrina statului-major german nu este inovatoare în această privință: a fost fixată în 1870, nu a variat de atunci, este intransigentă dar rezonabilă. Nu dă titlul de combatanți decât trupelor în uniformă, refuză ca oricine altcineva să se pretindă combatant prin simpla îmbrăcare a acestei uniforme. Această doctrină este inatacabilă. Legile războiului au ca obiect crearea unui *câmp închis* în jurul combatanților. Ele îi protejează pe privitori pentru că nu puteau fi în altă parte, și pe cei care adună răniții. Dar începând din momentul în care unul dintre acești spectatori scoate o pușcă și trage neloial printr-o fereastră în cei care se luptă cinstit pe câmpul de bătălie, acesta iese în afara legilor războiului și, în consecință, nu mai este protejat conform legilor de război privind combatanții și non-combatanții. Franctirorii și auxiliarii lor, indiferent de curajul și de corectitudinea militară cu care au luptat, nu sunt deci, și nu pot fi, din punct de vedere internațional, decât adversari neloiali, trișori ascunși în jurul arenei, care nu pot pretinde protecția legilor care guvernează în arenă, și sunt în întregime, în totalitate, la mila învingătorului, dacă sunt capturați. Orice franctiror, orice auxiliar sau complice al franctirorului se află deci plasat în afara drepturilor omului: prin aplicarea strictă a legii internaționale, orice franctiror, orice auxiliar sau complice al franctirorului, dacă este prins, este condamnat la moarte cu amânare. Această regulă este dură: dar experiența recentă dovedește că observarea sa exactă este singura garanție a populațiilor civile. Oamenii care și-au asumat responsabilitatea de *a strica războiul* recurgând la astfel de metode și-au asumat o responsabilitate înspăimântătoare, nu numai față de oamenii pe care îi expuneau astfel morții, ci și față de populațiile civile cărora le era retrasă orice protecție. Nu se poate spune că acești oameni nu știau ce fac. Doctrina statului-major german a fost reamintită constant în timpul acestui război. Este inacceptabil să se afirme că era suficientă menționarea faptului că anumite grupări de civili, înzestrați sau nu cu brasarde, erau considerate trupe de luptă. Căci astfel de convenții nu au valoare decât dacă sunt recunoscute și de partea cealaltă. Atunci când germanii au înființat un *wehrwolf* pentru a trage asupra trupelor noastre de ocupație la adăpostul pădurii, le explicăm foarte bine că membrii *wehrwolf*-ului lor vor fi împușcați dacă vor fi prinși. Franctirorii noștri nu sunt decât franctirori: faptul că au în buzunar carnetul unui partid „progresist" nu le schimbă cu nimic atributele.

Această constatare nu anulează represaliile sălbatice exercitate de anumite unități germane, dar schimbă caracterul acestor represalii. Comandamentul aliat a pretins, imediat după debarcare, ca toate țările Europei de Vest să se declare în stare de revoltă permanentă. Nici o trupă germană, a afirmat acesta, nu va putea înainta decât în mijlocul capcanelor. Totul era minat sub pașii trupelor germane. Fiecare tufiș adăpostea trăgători, fiecare căpiță de fân era o amenințare, la fiecare cotitură se pregătea o lovitură de teatru. Fiecare primărie se laudă astăzi că a aprovizionat luptătorii Rezistenței, că i-a ascuns, că i-a ajutat. Suntem foarte imprudenți. Căci astfel de declarații, dacă ar fi reținute, ușurează doar responsabilitatea comandanților germani. Îi putem acuza că au extins ilegal noțiunea de „complice al franctirorului", că au făcut acest lucru, cel mai adesea, prin violența acțiunii, în mod arbitrar și fără

dovezi. Dar asta este cu totul altceva decât acuzația făcută de ministerul nostru public. Nu există „dorință de exterminare" în aceste brutalități ale retragerii; nu există alte „ordine superioare" decât permanența unei doctrine juridice inatacabile. Există responsabilități, dar ele se referă la comandamentele locale. Și, în plus, nimic nu mă va împiedica să scriu că în toate aceste cazuri, responsabilitatea este împărțită, aparține și provocatorilor. Nu este vorba doar de o bandă de brute care și-au pierdut orice control, care a incendiat biserica din Oradour, ci este vorba despre omul care vorbea la radioul din Londra și care, astăzi, vorbește despre morminte.

Există crime de război care sunt sigure, incontestabile, și care pot fi scoase din context, sau pe care circumstanțele nu le scuză. Ele sunt infinit mai puține decât a spus delegația franceză. Atunci când la Baignes, în momentul ofensivei Rundstedt, comandantul unei grupe de care blindate înconjoară o sută douăzeci și nouă de americani grupați într-o tabără, cu mâinile ridicate, și îi împușcă cu mitralierele, aceasta este o crimă de război clară, în măsura în care evenimentele s-au petrecut într-adevăr așa cum sunt descrise. Atunci când, în urma unei evadări colective, cincizeci de ofițeri de aviație englezi, prizonieri în lagărul de la Sagan, sunt împușcați fără judecată și prin simpla desemnare, aceasta este tot o crimă de război, incontestabilă, evidentă, și o violare perfect clară a convențiilor internaționale (a ști dacă Göring este sau nu responsabil de această afacere este cu totul altceva). Se poate spune același lucru despre represaliile colective și despre incendierea satelor, dar cu condiția să se menționeze clar că această condamnare se referă la orice represalii colective și la orice incendiere a satelor, și că ofițerii germani acuzați de aceste acte vor fi pedepsiți la fel ca ofițerii francezi responsabili de acte similare în Indochina, înainte și după acest război: căci, în fine, de ce trebuie să se numească crimă incendierea pavilioanelor de cărămizi și eroare incendierea satelor de bambus? Dar rezultă chiar din rechizitoriu că aceste crime de război incontestabile nu sunt foarte numeroase și, dacă începem să studiem unele dintre aceste crime, ne dăm seama că nu angajează în nici un fel responsabilitatea înaltului comandament german, așa cum ar fi trebuit să credem, că doar responsabilitatea șefilor de unitate care nu au știut să-și păstreze sângele rece sau nu au știut să mențină disciplina și, în plus, aproape întotdeauna, disciplina elementelor aflate în apropierea Rezistenței franceze, care îi provocau. Să adăugăm că anumite acte de acest tip au făcut cel puțin obiectul unei anchete și unor sancțiuni chiar din partea comandamentului german. Nu este cinstit, în orice caz, să le prezentăm talmeș-balmeș, pentru a spori numărul crimelor de război, împreună cu acte mai greu de judecat, cu asasinarea luptătorilor din Rezistență, chiar și fără judecată, chiar și însoțită de brutalități, cu executarea sabotorilor, a cărei legitimitate este mai mult sau mai puțin discutabilă, sau cu linșarea aviatorilor, pe care furia populației le explică suficient de bine.

Este de altfel imposibil aici să nu depășim cadrul procesului. Dacă germanii au comis crime, oamenii care au acoperit și au provocat atrocitățile eliberării nu sunt calificați pentru a se erija în judecători. Căci dacă este trist să citim lista actelor declarate criminale de care se plânge delegația franceză, nu este mai puțin trist să ne gândim că fiecărui asasinat și viol, fiecărei torturi reproșate armatei germane i se pot opune asasinate, violuri și torturi comise de franctirori în ceea ce numeau ei victorie. Grupe de luptători ai Rezistenței au fost omorâte fără judecată, au fost torturate înainte de execuție: da, dar recruții au fost omorâți și torturați în aceleași condiții în Vercors, în regiunea Limoges, în regiunea Périgueux, în regiunea Toulouse. Oameni inocenți au murit, cadavrele lor au fost măcelărite cu lovituri de cuțit la Trébeurden în Bretagne, treizeci și cinci de evrei au fost împușcați fără motiv la Saint-Amand-Montrond: dar nu numai la Trébeurden, în douăzeci, în treizeci de sate de peste tot alți inocenți, din cauză că făcuseră parte, înainte de război, din partide de Dreapta, au fost omorâți cu rafale de mitralieră în casele lor de către „patrioți"; cadavrele lor au fost mutilate, ochii scoși, urechile tăiate, organele sexuale smulse, și nu este vorba de treizeci și cinci de oameni, ci de mii de asasinate comise fără motiv de „Rezistență". „Două femei, ni se spune, au fost violate la Saillans... Perraud Lucie, 21 de ani, a fost violată de un soldat german de origine rusă... violuri, jafuri în regiunea Saint-Donat... un civil este omorât în via lui... Perechi de tineri care se plimbau au fost omorâte în stradă... Băieți tineri sunt arestați pentru că au luat-o la fugă la vederea germanilor... nici unul nu aparținea Rezistenței... Bézillon André, 18 ani, al cărui frate făcea parte din Rezistență, a fost mutilat îngrozitor, i s-au tăiat nasul și limba..." Asta nu vă aduce aminte de nimic, toate aceste fraze ale Ministerului public al guvernului de Gaulle? Câte femei au fost violate în suburbiile cantoanelor îngrozite de sosirea „Rezistenței", câți tineri care se plimbau pe stradă (știu chiar că a-

proape de Limoges o tânără a fost omorâtă în ziua nunții, îmbrăcată în rochie de mireasă), deci câți oameni despre care nu se poate spune că făceau parte nici din Rezistență, nici din L.V.F., din nici o organizație, câți André Bézillon, 18 ani, au plătit pentru frații lor, asasinați ca el, mutilați ca el? Puteți fi siguri că, atunci când se vor face socotelile în cursa atrocităților, francezii nu vor fi depășiți decât cu foarte puțin. Atunci când vedem reprezentanții delegației franceze reamintind soarta familiei Maujean din Tavaux, în Aisne, mama asasinată în fața celor cinci copii, casa incendiată, cadavrul mamei stropit cu benzină, copiii închiși în pivniță și eliberați, din fericire la timp, de vecini, cum să nu ne gândim la măcelul din Voiron, unde nu știu ce simpatizanți ai patriotismului au crezut că este necesar ca niște copii de doi ani și de patru ani să plătească pentru trădarea comisă de părinții lor? Atunci când ni se descrie moartea comandantului Madeline, lovit cu vână de bou, cu unghiile smulse, obligat să meargă în picioarele goale pe pioneze, ars cu țigara, este imposibil să nu evocăm imediat supliciul aproape identic al acelui delegat al Acțiunii Franceze aproape de Toulouse, care a agonizat timp de patru săptămâni cu membrele rupte, răni peste tot, în care se punea benzină și i se dădea foc și acizi pentru a-l face să urle, sau moartea preotului din Tautavel, în regiunea Perpignan, atât de martirizat încât în dimineața execuției sale salteaua pe care stătuse era îmbibată de sânge, și a cărui moarte a fost atât de îngrozitoare încât a dat naștere timp de câteva luni unor superstiții care credeam că dispăruseră de câteva secole. O bandă de mongoli a crucificat un băiețel la Presles, lângă Nice, pe poarta unui hambar: lângă Annemasse, „patrioții" au crucificat un bărbat pe pământ, după ce îi scoseseră ochii. Domnul Dommergues, profesor la Besançon, declară că în timp ce era interogat de Gestapo a fost lovit cu vână de bou, că în camera de alături o femeie torturată urla, că a văzut un prieten suspendat cu greutăți atârnate de ambele picioare, că altuia i-au scos ochii: dar avem de asemenea rușinea de a spune că s-au întâmplat lucruri similare timp de două luni cu prizonierii gaulliști în Franța centrală și în Savoie, unde se puteau auzi în fiecare noapte strigătele prizonierilor torturați, iar la aceste torturi erau invitați prietenii și femeile pentru a admira spectacolul. Chiar și împușcarea ostaticilor din Chateaubriant, cine știe că a avut o replică lugubră? Este vorba despre masacrarea ostaticilor din Fort-Carré, de lângă Antibes, absolut similar, cu singura diferență că asasinarea ostaticilor a

fost un pretext pentru reglarea unor conturi. Este prea simplu să ni se explice astăzi că acelea erau „crime comuniste". Nu este adevărat. Erau actele unor nebuni și în toate lagărele au existat nebuni. Toate acestea se întâmplau în timp ce generalul de Gaulle era la guvernare și dispunea de o putere aproape absolută. Ce reprezentant al *conștiinței universale* a ridicat vocea, ce radio?

Vai! Am putea continua la infinit această comparație edificatoare. Condamnăm, într-adevăr, actele nebunești pe care bandele dintr-o armată ruptă, fără comandament, fără disciplină, le-au comis timp de câteva săptămâni în țara noastră, și suntem de acord să se caute responsabilii *individuali*, dar atunci trebuie să fie judecați în același mod și în fața aceluiași tribunal responsabilii crimelor similare comise de anumite elemente ale Rezistenței. Și noi avem criminalii noștri de război. Ce vom răspunde atunci când dosarele vor fi deschise toate? Ce vom răspunde atunci când ni se va demonstra că răniții germani au fost omorâți cu sălbăticie pe străzile din orașele noastre, că prizonierii au fost împușcați sistematic după ce își predaseră armele, că nefericiții teriști cu biciclete care încercau să se alăture unei formațiuni problematice au fost lințați fără motiv, eviscerați, spânzurați, decapitați, că bătrânei inofensivi care făceau de gardă într-o gară sau lângă un pod au fost nevoiți să rătăcească ore întregi căutând să se predea grupărilor care îi trimiteau din cazarmă în cazarmă, până când ajungeau la echipele care aveau misiunea de a-i masacra, că unii dintre ei au fost arși de vii în camioane udate cu benzină? Ce vom răspunde atunci când se va face istoria adevărată a ceea ce noi numim „eliberarea" orașelor noastre? Ministerul public poate să zică la Nürnberg: „la Saint-Donat, în Vercors, cincizeci și patru de femei, cu vârste cuprinse între 13 și 50 de ani, au fost violate de soldați dezlănțuiți": dar judecătorii englezi și americani trebuie să se gândească la ancheta deschisă de autoritățile de ocupație la cererea episcopiei germane, privind cele două sute de fete din Stuttgart arestate în urma unei razii în noaptea de Crăciun la ieșirea de la slujba religioasă și violate în comisariatele și în cazarmele în care au fost duse. Este frumos să ni se explice că în închisorile germane, deținuții erau „loviți cu sălbăticie", că au fost executați „copii de 18-19 ani", că au fost executate femei, că evreii trebuiau să-și sape singuri groapa, că cei condamnați la moarte aveau lanțuri la picioare, dar ce ascultător nu știe că toate acestea sunt valabile, cuvânt cu cuvânt, pentru ceea ce s-a întâmplat în închisorile noastre în

anul guvernului de Gaulle? Respingem, în numele justiției și al onestității, acest rechizitoriu împotriva unei țări împiedicate să vorbească. Le refuzăm asasinilor din 1944 dreptul de a vorbi despre omenie. Dorim să spunem tineretului german: această mascaradă ne scârbește și ne umilește, și refuzăm să ne solidarizăm cu ea. Franța nu a fost așa. Nu vom accepta să condamnăm comportamentul de război al Germaniei decât atunci când o comisie internațională va face o anchetă în toate țările, și în special în Franța, cu privire la crimele și exacțiunile comise în timpul războiului. Adevărul este indivizibil. Dreptatea de asemenea.

Cât despre lagărele de concentrare, onestitatea constă din punctul nostru de vedere în a cere dreptate și daune pentru francezii inocenți care au fost deportați și torturați, dar nu și pentru alții. Ni se pare imposibil să acceptăm, în acest domeniu, confuzia despre care am vorbit mai sus și care a fost un produs al propagandei. Ni se pare imposibil să nu precizăm, în mod deosebit, distincția pe care au făcut-o germanii între evrei și non-evrei. Dacă refuzăm această discriminare, nu vom vedea decât evrei, mulți evrei, și evident, mulți morți. Însă nu putem trage nici o concluzie. – Ce v-au făcut germanii vouă, în Franța? – Au luat evreii. – Vouă, în Belgia? Au luat evreii. – Vouă, în Olanda? – Au luat evreii. Și acum această confuzie, tot ceea ce avem dreptul să spunem, este că germanii au urmărit în Olanda, în Belgia, în Franța, o politică de exterminare a evreilor, dar această acuzație nu mai trebuie făcută de poporul francez, de poporul belgian sau de poporul olandez împotriva Germaniei, ci este o acuzație care trebuie făcută de poporul evreu și susținută de delegați evrei, sau de delegați care să vorbească în numele poporului evreu, și nu de o delegație națională oarecare. Or, diferitele delegații naționale, și în special delegația franceză, au întreținut cu grijă această confuzie.

Nu s-a spus, la Nürnberg, care este procentul de deportați evrei în raport cu totalul deportaților din fiecare națiune. O singură țară a comunicat această cifră. Aceasta este Olanda, care a semnalat că din 126 000 de deportați, 110 000 erau de religie israelită, ceea ce înseamnă o proporție de 87%. Reprezentantul francez de la Nürnberg nu a crezut că este necesar să comunice această statistică în cazul Franței; totuși, ca răspuns la o întrebare scrisă pusă recent de domnul Paul Thetten despre numărul victimelor de război, ministrul veteranilor de război a fost nevoit să înainteze o cifră: putem citi în ziarul *Officiel* din 26 mai 1948 că a admis existența a

100 000 de deportați politic și a 120 000 de deportați rasial, ceea ce dă o proporție de 54%. Această proporție, atât de diferită de cea publicată de guvernul olandez, poate fi acceptată? Nu se potrivește deloc, în orice caz, cu documentele prezentate la Nürnberg. Putem citi, într-adevăr, în stenograma procesului, că o conferință ținută la Berlin în 11 iunie 1942 prevedea transferarea a 100 000 de evrei rezidenți în Franța pentru anul 1942, că măsurile luate pentru acest transfer nu au fost îndeplinite decât parțial, și că în 6 martie 1943 numărul evreilor deportați se ridica la 49 000. Pe de altă parte, o listă a „deportărilor de persoane din motive politice sau rasiale", produsă de Ministerul public francez, menționează următoarea statistică pentru convoaie: trei în 1940, patruzeci în 1941, o sută șapte în 1947, două sute cincizeci și șapte în 1943, trei sute douăzeci și șase în 1944. În măsura în care această statistică este corectă și se aplică atât convoaielor de deportați politic, cât și deportaților din motive rasiale, trebuie să admitem că în martie 1943 nu se realizase decât un sfert din totalul deportărilor. Și știm bine, într-adevăr, că ritmul deportărilor a devenit mult mai rapid în 1943 și în 1944. În aceste condiții, este puțin probabil ca în lagăre să nu fi fost trimiși decât 120 000 de evrei. Dacă serviciile ministerului veteranilor de război nu ar fi făcut declarația pe care tocmai am menționat-o, am fi fost îndreptățiți, conform documentelor de la Nürnberg, să tragem concluzia că numărul deportaților evrei a fost de aproximativ 200 000 dintr-un total de 220 000 de deportați, ceea ce ar fi dat o proporție analoagă cu cea publicată de guvernul olandez. Există deci o contradicție asupra căreia este dificil să ne pronunțăm. Din punctul meu de vedere, sunt înclinat să contest cifra furnizată de ministerul veteranilor de război, pentru că acest organism oficial spune ce vrea, fără a permite nimănui să-i consulte arhivele. Așteptând să ni se comunice cifra care există cu siguranță undeva în arhivele serviciilor germane, credem că trebuie neapărat să ținem cont de cifra obținută pentru luna martie 1943, și de accelerarea deportărilor după această dată.

Dacă ne gândim la aceste cifre, este clar că procesul lagărelor de concentrare trebuie să se producă în altă lumină decât cea de până acum: în mintea germanilor, nu a existat o dorință de exterminare a francezilor (și din acest motiv nu s-a găsit nici o dovadă de acest gen), ci a existat o voință de exterminare a evreilor (despre care există numeroase dovezi), și nu au existat deportări ale francezilor, ci deportări ale evreilor; și dacă anumiți francezi au

fost deportați în același timp cu evreii, acest lucru s-a întâmplat pentru că acceptaseră sau păreau să fi acceptat apărarea cauzei evreiești.

Problema se reduce la a ști dacă putem admite distincția germană în această dezbatere. Or, iată ce nu se poate împiedica nici un francez să se întrebe. Evreii sunt inițial niște străini, care au fost mai întâi admiși în țara noastră cu prudență, apoi în număr din ce în ce mai mare, pe măsură ce unii dintre ei câștigau influență. În pofida acestei ospitalități care le-a fost acordată, nu s-au abținut să ia parte la discuțiile politice din țara noastră: și atunci când trebuia să știm dacă vom transforma invadarea Cehoslovaciei sau războiul din Polonia într-un război european, ei nu au ezitat – ei sunt cei care ne spun acum acest lucru – să combată orice spirit de conciliere, adică să antreneze Franța într-un război dezastruos, dar dorit, pentru că era îndreptat împotriva unui dușman al rasei lor. Astăzi nu mai suntem o mare națiune, am încetat poate să fim în realitate o națiune independentă, pentru că bogăția și influența evreilor au făcut ca punctul lor de vedere să prevaleze în fața punctului de vedere al francezilor dedicați păstrării pământului lor și care doreau să mențină pacea. Am văzut apoi că se opuneau tuturor măsurilor rezonabile care ne puteau păstra viața și bunurile, și în același timp, viața și bunurile lor. Și mai târziu, i-am văzut în fruntea persecutării și calomniei împotriva acelor prieteni de-ai noștri care doriseră să protejeze de rigorile ocupației această țară în care locuim de mai mult timp decât ei, în care au locuit părinții noștri, și din care oamenii aparținând rasei noastre au făcut o țară mare. Și evreii spun astăzi că ei sunt adevărații oameni din acest pământ pe care părinții lor nu l-au cunoscut, și că înțeleg mai bine decât noi înțelepciunea și misiunea acestei țări a cărei limbă mulți dintre ei nici măcar nu o vorbesc: ne-au dezbinat, au cerut sângele celor mai buni și mai puri dintre noi, și s-au bucurat și se bucură de moartea noastră. Ne-au dat dreptul să spunem că acest război pe care și l-au dorit a fost războiul lor, și nu al nostru. L-au plătit cu prețul cu care se plătește orice război. Avem dreptul să nu numărăm morții lor împreună cu ai noștri.

În pofida tăcerii impuse intelectualilor noștri, acest efort de a exprima în termeni concreți chestiunea evreiască nu poate fi eludat. Poate foarte bine să nu fie însoțit de antisemitism și eu personal nu sunt antisemit: doresc, din contra, ca poporul evreu să-și găsească undeva patria care să-i permită să se regrupeze. Dar

mi se pare evident că dacă aș fi fost refugiat în Argentina nu m-aș ocupa de afacerile interne ale Argentinei, chiar dacă aș obține naționalitatea acestei țări. Nu aș cere de la argentinieni să se transforme în răzbunători ai francezilor persecutați, și mai ales nu aș cere ca argentinienii să fie condamnați la moarte sau la închisoare pentru că se poartă cu indiferență față de vreun francez refugiat la ei. De ce am avea noi o datorie de răzbunare și de lamentare în numele unui compatriotism pe care legea ne forțează să-l mărturisim, dar pe care inima noastră nu-l simte? Fraternitățile nu se fabrică. Un evreu este pentru mine un om ca oricare altul, dar dacă nu este decât un om ca oricare altul, mă întristează masacrarea sau persecutarea lui, însă sentimentul meu nu se schimbă dintr-o dată, sângele meu nu începe să fiarbă deodată, dacă mi se precizează că locuiește la Bordeaux. Nu simt nevoia să iau *în special* apărarea evreilor, mai mult decât aș face-o pentru slavi, sau pentru japonezi: mi-ar plăcea la fel de mult să înceteze masacrarea fără motiv a evreilor, a slavilor și a japonezilor, precum și a malgașilor, a indochinezienilor sau a germanilor sudeți. Asta-i tot. Nu simt ceva deosebit în privința evreilor care locuiesc în Franța și nu văd de ce aș simți. În plus, atitudinea adoptată de majoritatea evreilor în privința epurării a acuzat aceste divergențe de sensibilitate, pe care un act de naturalizare nu le face să dispară. Mulți francezi erau gata în 1944, fără a lua partea nimănui, să simtă intens tratamentul inuman care era aplicat evreilor; dar astăzi, alte suferințe, alte nedreptăți, mult mai imperioase, ne provoacă indignare și chiar milă. Evreii înșiși sunt cei care au organizat o schimbare a victimelor, o schimbare a nedreptății. Să nu ne acuze că nu avem inimă: ne gândim în primul rând la victimele noastre, ei au vrut să se întâmple așa. Epurarea a lăsat în țara noastră cicatrice sângeroase care nu vor fi uitate niciodată. Aș face din nou, dacă ar trebui să o iau de la început, ceea ce am făcut în timpul ocupației pentru populația ocupată și chiar pentru evrei, dar astăzi aș face ca Don Juan, care dădea lucruri și bani săracilor, „în numele Domnului", cu un dispreț enorm. Căci doar în numele lui Dumnezeu și pentru că au fost salvați așa cum ne-a mântuit pe noi Hristos putem participa astăzi la suferința evreilor. Reacția lor în fața loialității, în fața onoarei și apărării pământului nu a fost aceeași ca a noastră; această solidaritate pe care eram îndreptățiți să o așteptăm, chiar și în timpul războiului ideologic, din partea conaționalilor noștri, nu a venit de la ei; astăzi nu mai putem avea

decât impresia unei separări, a unei incapacităţi de a gândi la unison, a unui eşec al asimilării.

Este inevitabil atunci ca exterminarea evreilor să nu ni se pară acum, mai mult ca oricând, ca unul dintre acele procedee moderne pe care trebuie să le judecăm ca pe oricare altul, ca exterminarea slavilor, ca bombardarea tuturor oraşelor mari din Germania. Este inutil, firește, să precizăm că şi noi condamnăm, ca toată lumea, exterminarea sistematică a evreilor. Dar nu este inutil să reamintim că germanii înşişi, atât cât putem vedea din documentele pe care le-am obţinut, o condamnă în aceeaşi măsură, şi că marea lor majoritate, chiar şi o parte din funcţionarii cei mai importanţi, nu au ştiut că va exista o astfel de exterminare. Rezultă foarte clar din dovezile de la proces că *soluţia problemei evreieşti*, care fusese aprobată de conducătorii naţional-socialişti, consta doar în adunarea evreilor într-o zonă care urma să se numească *rezervaţia evreiască*: era un fel de ghetou european, o patrie evreiască înfiinţată în est, asta prevedeau instrucţiunile cunoscute de miniştri şi de înalţii funcţionari, şi numai despre aşa ceva fusese vorba. Acuzaţii de la Nürnberg au putut susţine că nu ştiuseră în timpul războiului de execuţiile masive care aveau loc la Auschwitz, la Treblinka şi în altă parte, că au aflat pentru prima oară de acestea ascultându-şi acuzatorii, şi nici un document de la proces nu ne permite să afirmăm că Göring, Ribbentrop sau Keitel au minţit spunând asta: este foarte posibil, într-adevăr, ca politica lui Himmler să fi fost o politică absolut personală, executată discret, şi de care să fi fost singurul responsabil. Condamnarea la care ni se cere să ne asociem în acest aspect şi la care ne asociem într-adevăr nu se referă, deci, la un popor, ci la un singur om, căruia regimul a făcut greşeala de a-i acorda puteri exorbitante. Nu avem dreptul să tragem concluzia că germanii, care nu ştiau toate acestea, sunt nişte monştri. Şi nu avem dreptul să tragem concluzia că naţional-socialismul avea neapărat ca scop exterminarea evreilor: el propunea doar să nu-i mai lase să se amestece în viaţa politică şi economică a ţării, iar acest rezultat putea fi obţinut prin metode rezonabile şi moderate. Transformându-ne în apărătorii poporului evreu, punându-ne în fruntea unei cruciade a urii din cauza lagărelor de concentrare, din cauza tuturor lagărelor de concentrare, răspândind ura aceasta la toată lumea, făcând-o fără drept de apel şi de neiertat, nu suntem victimele unei propagande ale cărei efecte s-ar putea dovedi într-o bună zi îngrozitor de dăunătoare pentru poporul francez? Ce vom răspunde dacă ni se va pretinde într-o zi să simţim greutatea acestei răzbunări pentru care ne-am oferit voluntari, dacă ni se spune că plângerea noastră, rechizitoriul nostru, nu ar fi trebuit să aibă ca obiect decât numărul restrâns de francezi care au fost deportaţi cu încălcarea legilor războiului, dacă vom fi făcuţi responsabili de această furtună de ură şi de suferinţă pe care am îndreptat-o asupra naţiunii germane care credea că ne menajează? Vom răspunde vorbind cu *marea voce a Franţei*? Atunci această voce să nu tacă atunci când se întâmplă alte nedreptăţi şi alte morţi: dacă suntem printr-un decret divin apărătorii tuturor, apărătorii evreilor şi ai slavilor, atunci nu avem dreptul să excludem pe nimeni şi trebuie să fim şi apărătorii japonezilor şi ai germanilor dacă morţii sunt japonezi sau germani.

Nu pot să mă împiedic să adaug ceva. Această misiune pe care o revendicăm pentru Franţa este extrem de compromisă, nu doar prin ceea ce s-a întâmplat în ţara noastră timp de patru ani, ci şi prin tăcerea noastră asupra altor probleme şi prin uşurinţa cu care cădem victime tuturor genurilor de propagandă. Indignarea noastră are lacune. Conştiinţa noastră se trezeşte atunci când este vorba de interesul nostru. Denunţăm perversitatea adversarilor noştri, sângele lor rece în faţa torturării şi exterminării, ne prefacem că deschidem ochii uimiţi în faţa bestiei umane, şi în acelaşi moment uităm şi acceptăm perversitatea bestiilor noastre, acceptăm torturarea şi exterminarea duşmanilor noştri, şi salutăm ca pe îngerii mântuirii fiinţele cu căşti care nu sunt mai puţin monstruoase decât monştrii inventaţi de noi. Suntem foarte indignaţi de lagărele de concentrare hitleriste, dar în acelaşi timp ne prefacem că nu ştim de lagărele de concentrare sovietice pe care le descoperim, în rest, cu oroare îndată ce propaganda noastră are interesul să se întâmple asta. Ce voce s-a ridicat pentru a aduce la cunoştinţa publicului francez dosarul copleşitor al ocupaţiei din Germania, cine a protestat împotriva tratamentului ruşinos şi într-adevăr „criminal" în sensul Convenţiei de la Geneva, care a fost aplicat prizonierilor de război germani? Ziarele noastre asigură o largă difuzare propagandei antisovietice de origine americană răspândite în ţara noastră: cine a încercat să verifice aceste lucruri, să le confrunte cel puţin cu documente de origine rusă, în fine, să vorbească cinstit despre Rusia sovietică, fără a deveni nici valetul staliniştilor profesionişti, nici instrumentul investitorilor americani? Unde este *marea voce a Franţei*? Ce adevăr a în-

drăznit ea să privească în față în ultimii patru ani? Ni se pare că războiul este oribil și vorbim despre *atrocitățile* germane: dar nu ne gândim nici măcar o clipă că poate este o atrocitate la fel de gravă să distrugi orașe întregi cu bombe cu fosfor și uităm de miile de cadavre de femei și de copii chircite în pivnițe, cei 80 000 de morți din Hamburg în patru zile, cei 60 000 de morți din Dresda în patruzeci și opt de ore. Nu știu ce se va spune despre toate acestea peste jumătate de secol. Cât despre mine, negrul american care trage liniștit maneta de la lansatorul de bombe deasupra caselor unui oraș mi se pare mai inuman, mai monstruos decât gardianul de la închisoare care, în imaginația noastră, însoțește către dușul mortal convoaiele sinistre de la Treblinka. Și mărturisesc că dacă ar trebui să fac o comparație între Himmler care a creat lagărele de concentrare și ofițerul britanic care a hotărât într-o zi din 1944 să ordone tactica *covorului de bombe* pentru a neutraliza începând cu acel moment *personalul*, nu cred că Himmler este mai monstruos. Dar am îmbrățișat negrii pe străzi numindu-i *eliberatori*, iar ofițerul britanic defilează în uralele noastre. Suntem apărătorii civilizației, dar suportăm foarte bine ideea că orașele sovietice sunt distruse într-o secundă de două sau trei bombe atomice, și chiar ne dorim acest lucru în numele civilizației și al dreptății. Și după aceea, citățm cu stupoare *numărul* victimelor naziștilor.

Dar există perversitatea, se mai spune, există ordinea, există acel mecanism de groază, acel sadism, acei oameni spânzurați pe muzică, acea mașinărie a decăderii. Minunată metodă, care constă în a inventa o legendă a ororii, strigând apoi în numele întregii specii umane, în onoarea filmelor pe care le fabricăm! Să controlăm mai întâi aceste superproducții senzaționale, demne de creierele fertile de la Hollywood, și vom vedea atunci cât valorează aceste frumoase proteste care dovedesc mai ales că nu avem harul *gândirii*. Căci am acceptat și am aprobat instalarea la noi a unui mecanism al decăderii și al persecuției, am aprobat și am acceptat procedee care țin de același spirit de ordine, de metodă, de ipocrizie în eliminare, și care dau dovadă de cel puțin tot atâta sadism ca acela pe care îl denunțăm la alții. Evident, este mai puțin spectaculos decât smulgerea unghiilor (ceea ce nu împiedică, însă, smulgerea unghiilor). Dar în fine, trebuie să recunoaștem toate meritele, trebuie să reabilităm noțiunea de *tortură morală*. Inventatorii escrocheriei josnice din articolul 75, oamenii politici

care le-au acoperit, au încercat să obțină prin metode pur morale aceleași rezultate pe care alții le-au cerut, după ei, de la metodele fizice. Au folosit minciuni, ipocrizie, perfidie, pentru a aduce oamenii la o stare de disperare, la decădere, la mizerie materială și, adesea, la mizerie fiziologică. O muncă bine făcută: nu se vede sânge, iar pompele funebre sunt însărcinate cu îngroparea, în cimitirul săracilor, bineînțeles. Dar zeci de mii de francezi, dintre cei mai buni, cei mai dezinteresați, cei mai cinstiți, cei mai fideli, sunt astăzi niște cadavre umblătoare. Alungați din locuințele lor prin rechiziții, deposedați de economiile lor prin confiscări, privați de drepturile lor cetățenești, dați afară de la locul de muncă, urmăriți de judecători servili, copleșiți de durere și de amărăciune, copleșiți de umilințe și de minciuni, mergând din refuz în refuz, fără sprijin, fără apărători, își dau astăzi seama că cetatea minciunii a ridicat în jurul lor ziduri invizibile, asemănătoare celor din lagăr, și că sunt condamnați ei, însă în tăcere, la mizerie și la moarte. Băieții lor au fost împușcați într-o dimineață, în zori, nu mai au nimic, își privesc fără a înțelege pieptul de pe care au fost smulse crucea și brațele goale, de mutilați: nu poartă pijamaua de deportați, dar mor într-o seară, ca prizonierii, în interiorul unei închisori invizibile pe care nedreptatea a construit-o în jurul lor. Câteodată, mor de mizerie foarte modest, alteori se sinucid cu gaz, și aproape întotdeauna ni se explică faptul că este vorba de o boală, de depresie psihică, de vârstă. Toate acestea nu sunt spectaculoase: nu există lovituri de bici, ci citații, nu sunt cazane cu supă, ci un hotel mobilat cu o lampă cu alcool, nu există cuptor de incinerare, ci copii care mor și fete care pleacă. Da, evreilor, da, creștinilor sociali, gaulliști, rezistenți, puteți fi mândri (dar aceste lucruri nu vor fi uitate), atunci când se va face socoteala acestor morți discrete ale persecuției ne vom da seama că numărul celor 50 000 sau 80 000 de francezi morți în deportare se echilibrează cu numărul de francezi morți de mizerie și de durere ca urmare a eliberării. Întrucât noi nu avem bombardiere, am inventat o metodă de a ucide pe măsura mijloacelor noastre: nu valorează mai mult decât altele, este pur și simplu vicleană și lașă. Și mărturisesc că am mult mai multă stimă pentru curajul moral al lui Otto Ohlendorf, generalul SS, care a recunoscut în fața tribunalului că a masacrat 90 000 de evrei și ucraineni la ordinul führerului, decât pentru generalul francez care este responsabil pentru tot atâtea morți franceze și care nu are forța să-și accepte responsabilitatea.

Unde a spus așa ceva *marea voce a Franței*? Unde ați văzut așa ceva în presă și în emisiunile care trebuie să ne reprezinte în străinătate? Ce voce „autorizată" a îndrăznit să spună, în ultimii patru ani, tot adevărul? Ce mare ziar francez, ce mare scriitor francez a îndrăznit să se dedice acelei lupte seculare a gândirii franceze? Ne dedicăm unor munci mai ușoare. Ne credem doctorii lumii și nu avem curajul să ne punem o oglindă în fața ochilor. Dăm lecții de morală lumii și lecții de dreptate și lecții de libertate. Suntem elocvenți ca o patroană de bordel la predică. Marea noastră idee este că morala și dreptatea sunt întotdeauna de partea noastră. Atunci avem dreptul, noi și prietenii noștri, la o anumită libertate de acțiune. Este pentru o cauză bună. Ceea ce facem noi, ceea ce fac aliații noștri, nu sunt niciodată atrocități. Dar imediat ce un regim ne devine dușman, atrocitățile cresc la el ca ciupercile după ploaie.

Aș fi crezut în existența juridică a crimelor de război dacă i-aș fi văzut pe generalul Eisenhower și pe mareșalul Rosokovski ocupându-și locul în tribunalul de la Nürnberg pe banca acuzaților. Și lângă ei, boierii mai mărunți, ca generalul de Gaulle, responsabil mult mai direct decât Keitel și Jodl de anumite atrocități. Așteptând să se întâmple astfel, nu mă preocup să adresez tot felul de blesteme în direcția diverșilor dușmani din City și Wall Street sau să schimb anatemele așa cum își schimbă femeile pălăriile. Cer dreptul de a nu crede în poveștile corespondenților de război. Și cer dreptul de a gândi înainte să fiu indignat. Harta petrolului mi se pare puțin prea complicată pentru filosofia mea.

* * *

S-ar putea crede aici că principiile impuse în această a treia parte sunt inatacabile și clare, și că nimic nu e mai simplu decât să condamni actele contrare legilor războiului. Așa s-ar fi întâmplat, de fapt, dacă tribunalul s-ar fi mulțumit să constate că armata germată a comis acte interzise expres de convențiile La Haye. Și nu avem nimic de spus dacă se limitează la a face acest lucru în legătură cu derularea războiului pe mare, de exemplu, sau cu executarea neregulamentară a prizonierilor de război, sau cu rechizițiile abuzive: dar, în afară de acest ultim capitol, care este de altfel o problemă foarte complexă, aceste acuzații sunt puțin numeroase și, mai ales, ele nu constituie esența procesului. Această

ultimă parte a actului de acuzare ridică tot felul de dificultăți, și din cele mai grave, tocmai pentru că tribunalul a vrut să inoveze.

El recunoaște aceste inovații. Caracterul retroactiv al legii internaționale improvizate de tribunal este atât de evident încât nu a fost negat de șefii delegațiilor engleze și americane. Ei scuză acest lucru spunând că opinia publică mondială nu era de acord să lase nepedepsite anumite atrocități comise cu sânge rece. Ce înseamnă această afirmație când opinia publică mondială a fost supraîncălzită intenționat, în timp ce o anchetă completă și cinstită nu este deschisă împotriva *tuturor* beligeranților? În lipsa acestor garanții, retroactivitatea legii internaționale se exprimă în cele din urmă astfel: diplomații aliați se reunesc la Londra *după semnarea capitulării*, și declară că actele cutare și cutare, pe care le reproșează inamicilor lor, vor fi considerate criminale și se vor pedepsi cu moartea, fac o listă cu aceste acte pe care o numesc statutul din 8 august 1945, și însărcinează judecătorii să fabrice un act de acuzare în care fiecare paragraf se termină cu această frază exorbitantă: „și aceste acte comise în 1943 sau în 1944 sunt ilegale și criminale, fiind contrare articolului 6 sau articolului 8 din statutul nostru". Cel puțin copiii spun „piua" atunci când vor să modifice regulile jocului. Dar juriștii noștri internaționali nu au fost uimiți în fața acestei incoerențe: se pare că nici măcar nu și-au dat seama de consecințe.

Căci, ceea ce este frapant, nu este doar caracterul nedrept al acestei retroactivități respinse de toate legislațiile, ci pericolul pe care îl reprezintă în viitor. Este foarte evident că după orice război internațional învingătorul se va crede îndreptățit din acel moment să procedeze la fel. Va cere și el indignarea opiniei publice mondiale. Nu-i va fi greu să convingă pe toată lumea că responsabilii pentru bombardamentele atomice trebuie judecați. Va putea convinge de asemenea că responsabilii pentru *toate* bombardările populației civile trebuie judecați din același motiv. Și va pedepsi, talmeș-balmeș, aviatorii, generalii, miniștrii, fabricanții, bazându-se pe acest precedent. Ar putea merge chiar mai departe. Este suficient să fii cel mai puternic. Se poate susține cu argumente foarte puternice că orice operațiune de blocadă este, în esență, inumană, și poate fi declarată contrară legilor războiului. Cel mai puternic poate declara ce vrea el: fotografii lui vor publica poze cu cadavre, ziariștii lui vor face reportaje, iar opinia publică mondială se va înfiora ascultând radioul. Și dușmanii lui vor fi spânzurați până la

gradul de colonel inclusiv, sau chiar mai departe dacă are chef. „Vreau să câștig războiul următor, spunea într-un interviu recent mareșalul Montgomery, ca să nu îmi fac griji că voi fi spânzurat." Acest militar britanic a înțeles foarte bine soliditatea noii legislații.

Delegația franceză, model de logică și de soliditate, înțelegea cu greu acest cuvânt – *retroactivitate*. Ea a vrut să demonstreze că nu trebuia să ai toate aceste scrupule, și că domnul Göring nu era, din punct de vedere juridic, decât un bandit de drumul mare. Și iată demersul puternic pe care îl urmărește în demonstrația sa: este interesant pentru noi deoarece formulează un principiu mai extins decât cel de dinainte. Germanii, *fiind agresorii*, războiul pe care l-au făcut este *ilegal*, și astfel se pun în afara legii internaționale. „Ce se poate spune, în afară de faptul că toate crimele care au fost comise după această agresiune pentru desfășurarea luptei astfel începute vor înceta să aibă caracterul juridic de acte de război?" De aici, totul devine foarte simplu: „Actele comise în desfășurarea unui război sunt atentate la persoane și la bunuri care sunt ele însele interzise și sancționate în toate legislațiile. Starea de război nu le poate face legale decât dacă și războiul respectiv este legal. Întrucât, începând cu pactul Briand-Kellog, acest lucru nu se mai întâmplă, aceste acte devin pur și simplu crime de drept comun". Și gata. Este cât se poate de ușor și este suficient să ne gândim: pentru *noi*, tot ceea ce facem este *legal*, sunt *acte de război*, care sunt acoperite de „o regulă specială a dreptului internațional... care ridică actelor numite de război orice calificare penală", iar *ei*, tot ceea ce fac ei „pentru desfășurarea luptei astfel începute", expresie foarte vastă, este *ilegal*, și devine prin urmare un delict de drept comun. Pe de o parte ordinea, gravitatea, conștiința: armatele de drept bombardează Dresda cu un sentiment de durere infinită, iar când senegalezii noștri violează fetele din Stuttgart, acesta este un act de război care scapă de orice calificare penală; pe de altă parte, dreptul comun în uniformă și cască: o trupă de tâlhari cu diverse deghizări se instalează într-o cavernă numită Kommandantur, și tot ce fac ei se numește jaf, sechestrare, asasinat. Nu eu spun asta, ci tot delegația franceză. „Omorârea prizonierilor de război, a ostaticilor și a locuitorilor din teritoriile ocupate intră, în dreptul francez, în cadrul articolelor 295 și următoarele din Codul penal, care califică asasinatul și crima. Maltratările la care se referă actul de acuzare intră în cadrul rănirii și loviturilor voluntare care sunt definite de articolele 309 și următoarele. Deportarea se analizează, independent de crimele care o însoțesc, într-o sechestrare arbitrară care este calificată în articolele 341 și 344. Jefuirea proprietății publice și private și impunerea unor amenzi colective sunt sancționate de articolele 221 și următoarele din Codul nostru de justiție militară. Articolul 434 din Codul penal pedepsește distrugerile voluntare, iar deportarea muncitorilor civili este încadrată la înrolarea forțată prevăzută de articolul 92." Și iată cum cuvântul urât *retroactivitate* a fost șters din documentele noastre. Toate acestea datorită micuțului pact Briand-Kellog, arbaletă prăfuită dezgropată din teancul de pacte pe care am folosit-o totuși pentru a lansa acest frumos foc de artificii.

Caracterul nedemn și monstruos al acestei escrocherii juridice merită să fie subliniat. Trebuie să știm pentru asta că actele definite astfel de delegația franceză sunt, pe de altă parte, recunoscute expres ca drepturi în convențiile La Haye. Armatele aflate în război au dreptul să ia ostatici și noi nu ne-am jenat să facem acest lucru; au jurisdicție asupra prizonierilor de război în anumite condiții de formă; au dreptul să stabilească ordinea pe teritoriile ocupate și pot recurge la arestări; au dreptul să condamne și să execute agenții inamici din teritoriile ocupate și, în particular, franctirorii. Au dreptul să perceapă taxe de ocupație „normale" și să recurgă la rechiziții conform anumitor reguli. Acesta este dreptul războiului, dreptul oamenilor, scris și convenit, și acest drept al războiului, acest drept al oamenilor este cel pe care delegația franceză refuză să-l acorde dușmanilor noștri. Legea internațională există: dar există doar pentru învingători. Noi, armatele dreptății, avem dreptul la toate acestea: ei nu. Și toate acestea sunt cu atât mai frumoase cu cât, pe toată durata războiului, adică atâta timp cât germanii au fost acolo, *atâta timp cât ei au fost cei mai puternici*, noi le-am cerut să respecte dreptul internațional. Atunci când ei erau cei mai puternici, erau soldați, și *trebuia* să aplice dreptul oamenilor, și am acceptat, în anumite circumstanțe, să beneficiem de acest drept. Acum că sunt învinși, nu mai sunt soldați, nu mai au dreptul să ceară la rândul lor dreptul oamenilor, au devenit criminali de drept comun. Este greu să fii mai nedemn de atât. Dar, cum „rezistenții" noștri sunt inconștienți, ei se miră încă atunci când le spunem că politica franceză din 1944 încoace nu este pentru noi decât josnicie, motiv de rușine și imagine a lipsei de onoare.

Trebuie să recunoaștem, de altfel, o anumită unitate în „gândirea" domnului de Menthon. Sistemul său constă în negarea rea-

lității. Nouă, celorlalți francezi, ne spune: nu a existat nici un armistițiu, nu a existat nici un guvern francez la Vichy, războiul continua, guvernul francez avea sediul la Londra, și orice francez din teritoriul metropolitan care spunea vreun cuvânt dușmanului risca să fie considerat agent inamic, nu îndeplinea un act politic, comitea o crimă de drept comun prevăzută de articolele 75 și următoarele din Codul penal. Germanilor le explică același lucru: nu a existat nici un război, nu a existat nici o armată germană, doar o adunare de tâlhari asociați pentru perpetuarea crimelor de drept comun, și orice german care semna un ordin era un criminal care le spunea ceva complicilor săi, nu îndeplinea un act de război mai mult sau mai puțin în conformitate cu convențiile internaționale, ci comitea o crimă de drept comun sau devenea complice la crimele de drept comun prevăzute în articolele cutare și cutare din Codul penal.

Este admirabil să poți trăi cu atâta ușurință într-un univers răsturnat. Necinstea intelectuală nu poate merge mai departe. O minciună fundamentală, un urlet de nebun repercutat de mii de ecouri este preludiul acestui legiuitor. I se spune: „și totuși se mișcă", dar nu aude, merge ca un orb, condus de reaua sa credință și de ura pe care o simte, se clatină în mijlocul enormităților. Ne invită să contemplăm păpușile sale monstruoase, alegoriile sale care merg cu capul în jos, Adevărul care face pe clovnul în circul său și Dreptatea care merge pe tavan, ca musca.

Înțelegem cu ușurință că acest principiu este mult mai fecund decât cel precedent. De acum înainte, orice război internațional devine *automat* un război de drept. Învingătorului nu-i va fi deloc greu să-l facă pe învins să admită că el a fost agresorul. Avem exemple bune în acest sens. Nimic nu este mai confuz decât începutul ostilităților în Polonia. Am *uitat* provocările poloneze, suficient de copioase pentru ca guvernul german să le poată aduna într-o *Cartă albă*. Și nimic nu este mai confuz decât afacerea de la Berlin. Guvernul sovietic deduce logic și corect consecințele acordului fără sens pe care l-a autorizat. Asta nu înseamnă că, dacă izbucnește un război, Rusia nu va putea fi desemnată ca agresoare. Să vedem lucrurile așa cum sunt. Pactul Briand-Kellog este, în realitate, o baghetă magică în mâinile învingătorului. Și orice succesor al domnului de Menthon va avea de acum înainte dreptul să preia raționamentul domnului de Menthon și să le explice celor învinși că nu erau soldați, așa cum credeau, ci o bandă de răufăcători adunați, după caz, pentru un atentat împotriva libertății sau pentru o operațiune de tâlhărire capitalistă. Dreptatea a dispărut de acum înainte din lumea noastră. Dreptul internațional nu este doar un drept echivoc, ci în cele din urmă, așa cum este aplicat astăzi, reprezintă negarea și distrugerea oricărui fel de drept.

Această distrugere a dreptului are consecințe imense. Dreptul care protejează este dreptul scris. Și nu este inexistent în dreptul internațional pentru că au existat Convențiile La Haye. Dreptul este edictul. Edictul este ceva sigur: vedem scris pe zid ce este permis și ce este apărat. Dar astăzi nimeni nu poate spune, în timpul unui război, poate nici în plină pace, ce i se poate sau nu i se poate reproșa. *Conștiința internațională* va judeca acest lucru. Și ce trebuie să-i spunem acestei *conștiințe internaționale*? Cum se face că juriștii noștri internaționali nu au văzut că această bază nouă a dreptului internațional nu era nimic altceva decât acel *volksempfind* pe care l-au reproșat atâta național-socialismului? Astfel, acea lume elastică pe care o descriam la începutul acestei cărți este mult mai elastică decât ne putem imagina. Totul este drept comun dacă vrem. Nu mai există armate, nu vor mai exista niciodată armate. În ochii învingătorului nu există decât o bandă de răufăcători care plănuiesc o crimă împotriva lui: este interzis să vorbești cu acești răufăcători, este interzis să-i privești ca pe niște oameni, este interzis să te gândești că ei spun câteodată adevărul. Este interzis în special să tratezi cu ei: suntem în stare permanentă de război împotriva crimei. Dar de ce parte este crima? Linia frontului riscă să devină în aceste chestiuni cea mai înaltă autoritate: uniforma americană este purtătoarea crimei dacă Moscova câștigă, iar comunismul este barbaria cea mai josnică dacă Magnitogorsk capitulează. Această nouă legislație nu este atât de nouă pe cât pare. Între mahomedani și creștini, problema se punea oarecum la fel și, pentru a scăpa de masacru, există până în zilele noastre soluția convertirii. Dar ar fi destul de ciudat să numim acest lucru progres.

Acest spirit al noii noastre legislații este agravat și mai mult de concepția modernă a responsabilității. Dacă am fi fost înțelepți, nu ar fi fost atât de greu să găsim responsabilii. Este clar, este admis în toate tribunalele lumii, că atunci când un subordonat execută un ordin el este acoperit chiar de ordinul respectiv. Responsabilitatea lui personală nu începe decât din momentul în care *adaugă* el însuși o dispoziție agravantă. Dacă un polițist primește

ordinul să interogheze un suspect, el nu poate fi anchetat pentru că l-a interogat și l-a arestat, dar dacă îi scoate un ochi este corect să i se intenteze un proces pentru că i-a scos ochiul unui prizonier. Această metodă rezonabilă și tradițională de a interpreta legile ne permite să căutăm autorii maltratărilor și torturilor și nu protestăm deloc aici împotriva proceselor particulare care au fost intentate torționarilor dacă aceste procese au fost regulamentare și dacă judecata s-a desfășurat conform articolelor din Cod care pedepsesc maltratarea și tortura. Era chiar posibil, în aceste condiții, să căutăm ofițerii direct responsabili de represaliile pripite sau exagerate și să-i acuzăm pentru depășirea ordinelor sau pentru interpretarea consemnărilor generale cu atâta brutalitate încât era echivalentă cu depășirea ordinelor primite. Aceste procese individuale erau cu atât mai legitime cu cât în majoritatea cazurilor era vorba de încălcarea Convențiilor La Haye și, în consecință, nu avea loc nici o inovație, totul se rezuma la judecarea abuzurilor de putere criminale. Acest mod rezonabil de a face dreptate ar fi raliat toate consecințele. Nu ar fi creat o prăpastie între poporul german și cel francez. Învingătorul ar fi spus doar: „Există legi ale războiului și voi le cunoașteți, îi pedepsim atât din rândurile voastre, cât și din ale noastre pe cei care le-au nesocotit și acum vă cerem să uitați de suferințele pe care le-ați îndurat, noi vom încerca să uităm de ale noastre, hai să ne reconstruim orașele și să trăim în pace". Așa ar fi vorbit niște oameni drepți.

Dar asta nu era treaba noastră. Nu țineam să pedepsim actele criminale izolate: trebuia să afirmăm că *toată* politica germană a fost criminală, că tot acest război a fost un șir lung de crime, și că, în consecință, toți germanii erau criminali din moment ce colaboraseră, chiar și fără inițiativă, chiar și ca simple instrumente, la această politică criminală. Trebuia deci să ajungem să susținem că în țara cu cea mai strictă disciplină care există și aflată sub regimul cel mai absolutist, acest regim fiind de zece ani regimul legal, recunoscut de întreaga lume, inclusiv legile, ordonanțele, reglementările și ordinele provenite de la guvern *nu aveau nici o valoare* și nu protejau cu nimic executanții. Atunci înseamnă că nu am înțeles nimic, am călcat în picioare lucrurile cele mai evidente și elementare. Ceea ce am ajuns să susținem depășește orice imaginație. Am uitat, am refuzat să vedem că *führer-prinzip*, baza regimului legal german, făcea din fiecare persoană particulară un soldat, din fiecare executant un om care nu avea dreptul

să discute ordinele primite, indiferent de rangul pe care îl avea. Ce trebuia să facă nefericitul general german? Le era absolut interzis să-și dea demisia în timpul războiului. Atunci? „Dreptatea" noastră le dă de ales între stâlpul de execuție german pentru refuzul de a se supune și ștreangul de la Nürnberg pentru că a aplicat ordinele primite. Trebuia să protesteze? Dar *au protestat*. Dosarul Aliaților de la Nürnberg este constituit în esență din rapoartele și protestele pe care executanții de grade înalte le adresau Cartierului General al Führerului pentru a descrie excesele pe care le permitea desfășurarea războiului și pentru a cere să se revină asupra ordinelor prea severe care le fuseseră transmise. Li s-a răspuns cu regularitate că Führerul sau delegatul său, Reichsführerul SS Heinrich Himmler mențin aceste instrucțiuni și își revendică întreaga responsabilitate.

A existat un responsabil Germania, și acesta a fost unul singur: Adolf Hitler. Un ordin venit de la Adolf Hitler nu se discuta. Cei mai mari i-au spus toți, chiar și Göring: Nu eram întotdeauna de acord, chiar și atunci când era vorba de punctele esențiale, dar dacă ordinul era dat, datoria noastră era să ne supunem. Această disciplină absolută, înscrisă în jurământul de credință, le era prezentată germanilor ca bază a regimului lor, precum și ca o *garanție* în privința conștiinței lor. Noi știm bine asta, iar „judecătorii" noștri o știu și ei. Așa că iată ce au inventat. Contrar legislației statului german și contrar, de asemenea, tuturor legislațiilor naționale, nu s-au temut să declare mai întâi că nimeni nu se poate considera acoperit de ordinele primite de la superiori. Acesta era statutul lor, redactat în august 1945, care stabilea clar acest principiu: „Statutul stabilește că cel care a comis acte criminale nu poate să invoce scuza ordinelor superioare". Sir Hartley Shawcross, procurorul britanic, a găsit consecința acestei declarații: „Loialitatea politică, supunerea militară sunt lucruri excelente, dar ele nu necesită și nici nu justifică recurgerea la acte extrem de grave. Vine o vreme când un om trebuie să refuze să-și asculte șeful dacă vrea să-și asculte conștiința. Chiar și simplul soldat care mărșăluiește în rând nu este obligat să îndeplinească fapte ilegale". Această afirmație, atât de gravă din moment ce face obligatorie obiecția conștiinței, nu era totuși suficientă pentru tribunal, care a găsit metoda de a reveni asupra acestui punct chiar în verdict. „Cel care a violat legile războiului, conchide tribunalul, nu poate, pentru a se justifica, să invoce mandatul pe care l-a primit de la stat, din mo-

ment ce statul, dând acest mandat, a depășit puterile pe care i le recunoaște dreptul internațional. O idee fundamentală a statutului este că obligațiile internaționale care sunt impuse indivizilor sunt mai importante decât datoria lor de a se supune statului în care locuiesc."

Nu ne putem dori afirmații mai clare, și această filosofie politică are cel puțin meritul că este clară. Ea erijează obiecția conștiinței în datorie. Impune refuzarea supunerii. Ura sa față de statele militare este atât de mare încât distruge întregul stat. Ceea ce pentru soldat însemna onoare și dramă este negat printr-o singură frază. Această grandoare a disciplinei este ștearsă cu o trăsătură de condei. Onoarea oamenilor, care este o onoare de supunere și de credință, onoarea așa cum este ea înscrisă în conștiința noastră încă de la depunerea primului jurământ de credință față de un suveran, această onoare nu mai există, nu este înscrisă într-un manual de instrucție civică. Doar judecătorii noștri savanți nu au văzut că distrugând forma *monarhistă* de credință, distrug de fapt orice formă de patrie: căci nu există nici un regim care să nu se bazeze pe contractul de serviciu militar, nu există altfel de suveranitate decât cea monarhică, și înșeși republicile au inventat expresia de popor-suveran.

De acum înainte, această conștiință clară a datoriei, ordinea suveranului este despuiată de toată puterea sa. Indiscutabilul, certitudinea este abolită peste tot. Edictul de pe perete nu mai are autoritate, supunerea este pentru magistrat o chestiune de circumstanță. Nimeni nu mai are voie să spună: legea este lege, regele este rege. Tot ceea ce era clar, tot ceea ce ne permitea să murim liniștiți este anulat prin aceste fraze absurde. Statul nu mai are formă. Cetatea nu mai are ziduri. Un suveran nou, fără capitală și fără chip domnește de acum înainte în locul lor. Tabernacolul său este un post de radio. Aici se aude în fiecare seară vocea căreia trebuie să îi fim supuși, cea a superstatului care are întâietate în fața patriei. Căci fraza scrisă de judecători în verdictul lor este clară, ea nu lasă loc echivocului: dacă *conștiința omenirii* a condamnat o națiune, cetățenii acestei națiuni sunt eliberați de datoria lor de supunere și nu sunt doar eliberați de această datorie, ci *trebuie* să acționeze împotriva propriei țări: „obligațiile internaționale care sunt impuse indivizilor sunt mai importante decât datoria lor de a se supune statului în care locuiesc".

Astfel, în acest punct al analizei, descoperim că totul se leagă și are consistență. Nu mai suntem soldații unei țări, suntem soldații legii morale. Nu mai suntem cetățenii unei națiuni, suntem conștiințe aflate în serviciul omenirii. Atunci totul se explică. Nu este vorba de a ști dacă mareșalul Pétain este șeful legal al guvernului Franței, această Franță nu există, legalitatea nu există, este vorba de a ști dacă generalul de Gaulle încarnează mai exact morala internațională decât mareșalul Pétain: între *democrația* încarnată de un comitet improvizat la Londra și *Franța* reprezentată de un guvern care ne convoacă prin consiliile generale nu trebuie să ezităm: trebuie să preferăm democrația, pentru că morala este în mod necesar de partea democrației, în timp ce Franța nu înseamnă nimic în fața moralei. Iată-ne deci în prezența peisajului intelectual complet din creierul domnului de Menthon. De acum înainte, *democrația* înseamnă patrie, iar patria nu înseamnă nimic dacă nu este democratică. A prefera patria democrației înseamnă trădare. Atunci când democrația este amenințată, patriotismul este *întotdeauna* de partea democrației. Dacă patria se află în tabăra adversă, nu-i nimic: *rezistența* este legea supremă, *trădarea* este obligatorie, iar credința față de patrie înseamnă trădare; francTirorul este adevăratul soldat.

Și aici, noua situație definită de tribunalul internațional nu ar trebui să ne surprindă atât de tare. Căci ea are un precedent care îi fixează bine sensul: este pur și simplu o *excomunicare*. Și rezultatele așteptate, rezultatele pretinse sunt de fapt rezultatele pe care Biserica le aștepta și le pretindea de la bula de excomunicare. Statul astfel condamnat trebuie să fie imediat golit de energie și de substanță, trebuie să răspândească de pe o zi pe alta groaza și spaima, trebuie să i se refuze pâinea și sarea, adică impozitul, serviciul militar, supunerea; generalii statului trebuie să se revolte. Delegația franceză ne avertizează chiar că această excomunicare are puterea de a schimba numele și calitatea a orice. Cel ce se încăpățânează se metamorfozează ca și cum ar fi fost atins de bagheta unei zâne. Armata excomunicată nu mai este o armată, ea devine o asociație de răufăcători, actele de război nu mai sunt acte de război, ele devin crime de drept comun. Blestemul juridic transformă țara în deșert și în același timp transformă toți locuitorii în subiecți ai imperiului răului, le confiscă prerogativele de ființe umane. Dacă nu iau partea îngerului, dacă nu cheamă deasupra cetăților lor fulgerul exterminator, sunt acoperiți de blesteme,

iar țara lor este condamnată. Dacă nu își numesc patria Sodoma și nu o blestemă nu există nici un pic de milă pentru ei. O.N.U. fulminează și patria se dizolvă. Nu mai există putere temporară.

Și într-adevăr, la această dizolvare a puterii temporare ne duc, puțin câte puțin, tendințele pe care le descriam analizând partea întâi și partea a doua a actului de acuzare și a căror expresie completă o găsim aici. Trăsesem mai devreme concluzia că naționalismele și, împreună cu ele, modurile de exprimare sau de apărare a naționalismelor erau afectate de spiritul de la Nürnberg. Noua legislație avea ca scop o deposedare. Vedem acum că nu numai naționalismele sunt puse sub acuzație, ci chiar națiunile. Legislațiile interne sunt detronate de nașterea unei legislații superioare; statele suverane sunt destituite dacă nu acceptă să fie servitoarele superstatului și ale religiei acestuia. Dar asta nu e totul. Spiritul mesianic se dezvăluie la sfârșit: își spune clar noua evanghelie. Toate cetățile sunt suspecte. Ele nu sunt în realitate decât depozitarele puterii. Puterea lor temporară nu mai este decât o putere de administrare. Țările nu mai sunt decât girantele unei imense societăți anonime. Li se lasă o oarecare putere de reglementare: astfel este circumscris și definit domeniul lor, dar în problemele esențiale, sunt deposedate. Puterea spirituală, puterea de a liniști conștiințele, de a face legitim ceea ce este conform legii, nu le mai aparține. Girante ale temporarului, ele trebuie să se încline și să facă liniște îndată ce este vorba despre decizii de stat. Și nu sunt doar invitate să tacă, ci și cetățenii lor sunt invitați să nu aibă încredere în cetățile lor. Patriile nu pot da naștere decât unor erezii. Ele sunt toate suspecte de un blestem originar. Sunt declarate incapabile să formuleze dogma și suspecte chiar și atunci când o interpretează. Li se retrage orice putere asupra conștiințelor. Spiritualul este confiscat în beneficiul unei instanțe superioare internaționale. Aceasta este cea care spune ce este drept, aceasta este conștiința lumii. Patriile sunt destituite. Sunt destituite în beneficiul unui imperiu spiritual al lumii care „este mai important", spun ei, decât orice fel de patrie. Au reinventat Roma. Există de acum înainte, există oficial după procesul de la Nürnberg, o religie a omenirii, și există de asemenea un *catolicism* al omenirii. Datorăm supunere prea sfintei biserici a omenirii, care are bombardiere pentru misionari. Verdictul de la Nürnberg este bula *Unigenitus*. De acum înainte, conclavul dictează, iar sceptrele cad. Intrăm în istoria Sfântului Imperiu.

Această noțiune de stat universal care guvernează conștiințele nu este deci decât o încoronare a principiilor pe care le-am văzut apărând până acum. Fără acest rezultat nu au un sens complet: dar cu el, totul se luminează, această cupolă dă formă edificiului. Ni s-a spus mai întâi că nu trebuie să ne unim pentru a da forță și măreție cetăților noastre și că aceste uniuni ar putea fi numite în orice clipă asociații de răufăcători; în al doilea rând, ni s-a spus că trebuie să ne obișnuim să renunțăm la o parte din suveranitatea noastră, cea care este esențială, în numele cartei constituționale a superstatului care a fost *instaurată* fără a ni se cere părerea. Aceste dispoziții ne înlănțuiau de două ori, ne înlănțuiau în cetățile noastre și în raporturile noastre cu străinii, în ceea ce, în ziare, se numește politică internă și politică externă. Conștiința universală, judecând de la înălțimea tribunalului său, ne interzicea apărarea și ne interzicea izolarea. Dar asta nu era de ajuns. Trebuie să-și facă meseria sa de conștiință până la capăt: trebuie să fie ca ochiul lui Cain, instalată în mormânt. Ea reprezintă privirea lui Dumnezeu. Interzice și provoacă fiori. Este suspendată ca o sabie. Magistratul își bagă capul între umeri, polițistul tușește foarte puternic înainte de a se opri în vizuină și generalul simte funia strângându-se în jurul gâtului. Căci conștiința nu scrie nimic, ea indică doar o linie de urmat, *linia*. Nu este coerciție, nu are jandarmi, este doar o otravă în stat, o simplă infiltrare care corupe totul. Nici măcar nu sunteți amenințați, propria voce interioară vă amenință, căci conștiința universală înseamnă toată lumea, înseamnă chiar voi. Sunteți siguri că ați acționat conform moralei, acestei morale internaționale pe care o simțim cu toții instinctual, care se va trezi în ziua judecății și care va cere *spontan* pedepse? Sunteți siguri că ați urmat *linia*? Care linie? spune generalul: toți spun aceleași cuvinte, dar aceste cuvinte nu vor să spună același lucru. Nu-i nimic, nu vă faceți probleme din cauza asta: aveți o conștiință, da sau nu? Toată lumea, chiar și un general, are o conștiință. Atunci ghidați-vă după legile imprescriptibile ale conștiinței, și doar după ele, altfel sunteți pierdut. Amintiți-vă că nu există regulament de infanterie, că nu există regulament de serviciu în campanie, că nu există ordine superioare, că nimic din ceea ce este scris nu înseamnă nimic, că toate legile noastre sunt legi minore, oricum acoperite de marea voce a conștiinței universale, care cel mai adesea este transmisă prin radio, că unitatea statului și existența statului pot fi declarate dizolvate în orice moment printr-o simplă

bulă și că nu există nimic, absolut nimic, în afară de vocea care vine de sus.

Iată lumea care ne-a fost creată pur și simplu pentru că trebuia ca germanii să fi fost niște monștri și pentru că trebuia să li se dea dreptate celor care le distruseseră orașele. Pentru a justifica distrugerea s-a inventat distrugerea continuă. Pentru a justifica radioul s-a inventat radioul perpetuu. Pentru a justifica Aliații se jură că toate războaiele trebuie să se desfășoare de acum înainte ca cel precedent. Sub pretextul ajungerii la un regim autoritar, s-a distrus peste tot autoritatea și sub pretextul condamnării Germaniei a fost înlănțuită întreaga lume. Ne lăsăm purtați de numele virtuții și al unei lumi mai bune, fără a vedea că acest superstat care interzice printr-un principiu anumite forme de stat, care dictează contracte și care supraveghează politica nu este altceva decât un suzeran anonim care reglează condiția vasalilor săi. Morala internațională nu este decât instrumentul unei domnii. Aceasta nu are puterea de a proteja indivizii, dar este foarte comodă pentru a domina statele.

Este foarte puțin util să subliniez aici cât de folositoare poate fi în cele din urmă această muncă de pregătire pentru domnia universală a marxismului căruia i se dă astăzi fața Gorgonei. Căci în fine, ce altceva susține marxismul – dar cu o altă accepțiune a cuvintelor? Pentru marxiști, dreptul intern din fiecare țară este „mai puțin important", de fapt, decât datoria impusă indivizilor de a participa la lupta eliberatoare a proletariatului. Pentru ei, de fapt, există întotdeauna mai presus de obligațiile lor cetățenești o conștiință universală care nu este nimic altceva decât conștiința de clasă. Și această conștiință marxistă se încadrează în aceiași termeni, este la fel de vagă, și aici este vorba despre a respecta *linia*. Teoreticienii *conștiinței universale* nu au văzut foarte bine că această armă căreia îi acordă atâta atenție este similară cu acel bumerang al australienilor care se poate întoarce oricând împotriva celui care îl lansează. Tot ceea ce fac se poate întoarce împotriva lor. Tot ceea ce afirmă poate fi folositor pentru dușmanii lor. Și nu trebuie să fim uimiți astăzi dacă partidul comunist ne avertizează că „poporul francez" nu va accepta războiul împotriva Rusiei: este o aplicare a principiilor de la Nürnberg. Căci, în fine, verdictul de la Nürnberg distruge patriile: cine le distruge mai bine decât comunismul? Nürnberg instaurează o instanță internațională: Moscova nu este și ea același lucru? Nürnberg

creează o Biserică: mai există una, și aceasta este Internaționala a III-a. Nürnberg decretează domnia *conștiinței universale*: ar fi suficient ca bolșevismul să-și lepede această piele pentru a avea o turnură la fel de bună ca ei. Teoreticienii noștri au transformat toate războaiele viitoare în războaie civile, iar în aceste războaie civile au pregătit tot ceea ce va fi util pentru adversarul lor. Marte nu mai este zeul războiului, ci *Janus bifrons*, Ianus cu două urechi care nu știe în ce radio să aibă încredere. Ne-au dezarmat în fața străinilor. Dar care străini?

Un alt rezultat obținut este destituirea reală a *persoanei umane*, care este inseparabilă de destituirea patriei. Acest al doilea rezultat este în primul rând mai surprinzător decât primul, pentru că tribunalul de la Nürnberg a avut ca temă *apărarea persoanei umane*. Dar din nefericire nu este mai puțin cert.

Să ne înțelegem asupra unui lucru. Nu se pune problema de a nega că prescripțiile și interdicțiile precise referitoare la drepturile omului și la desfășurarea războiului pe care le găsim în verdictul de la Nürnberg și care reprezintă de acum înainte jurisprudență în acest domeniu, nu ar putea să contribuie mult la protejarea persoanelor. Convențiile La Haye au fost astfel completate prin numeroase texte pe care războiul modern le-a făcut necesare. A existat însă interesul tuturor ca acest nou cod de război să fie instituit în circumstanțe diferite, în urma unei cooperări loiale și complete între toate națiunile și mai ales să nu pară legat de o concepție politică a lumii. Ar fi avut mai multă valoare dacă ar fi fost vorba de niște texte practice și clare, mai degrabă decât de formularea unei filosofii ambițioase a drepturilor omului care riscă să fie interpretată în modurile cele mai surprinzătoare. Ar fi fost de asemenea mai util să se fi propus un examen complet al procedurilor războiului modern, mai degrabă decât să se fi lăsat în codificarea noastră lacune atât de grave cum ar fi cele privind blocada sau bombardarea civililor, pur și simplu pentru că aceste subiecte erau inoportune.

Dar nu despre asta este vorba aici. Luăm expresia *apărarea persoanei umane* în sensul cel mai general care i-a fost dat în discuțiile recente. Drepturile, libertatea omului reprezintă preocuparea celor care folosesc aceste cuvinte. Acest sens îl atribuim și noi expresiei respective.

Nu le vom reproșa reprezentanților conștiinței universale neputința lor de a asigura respectul persoanei umane, chiar și

în teritoriile pe care le controlează. Ar fi un joc prea ușor. Există evident tot felul de persoane care, la ora actuală, nu pot pretinde că sunt *persoane umane*: de exemplu indochinezii pe care îi masacrăm în Indochina, malgașii pe care îi închidem în Madagascar, balticii, sudeții, germanii de pe Volga care fac turism în centrele D.P., micii naziști, naziștii mijlocii și alți monștri pe care suntem obligați să-i închidem la Dachau și la Mathausen, polonezii și cehii, cărora nu le place guvernul sovietic, negrii din Louisiana și din Carolina, francezii care au strigat: „Trăiască mareșalul", arabii care au strigat: „Trăiască sultanul", grecii care au strigat: „Trăiască Grecia" și ucrainenii supraviețuitori care sunt trimiși în Siberia pentru că au ghinionul de a fi ucraineni supraviețuitori... Sunt de acord că toate acestea nu dovedesc nimic, deși mi se pare că această listă este cam lungă. Sunt jenat doar de faptul că făcând totalul, la sfârșit, descoperim mai multe cadavre, torturi și deportări în contul apărătorilor profesioniști ai persoanei umane decât în contul celor numiți de ei torționari și asasini.

Dar în fine, să acceptăm că toate acestea nu demonstrează nimic. Nu înțeleg prea bine cum se face că asta nu dovedește nimic, dar să credem, din moment ce spirite foarte serioase ne-o spun. Ceea ce este important, de altfel, nu este să arătăm că apărarea persoanei umane se face în prezent prin asasinate, torturi și deportări, ci să arătăm că, în realitate, ea nu poate avea ca rezultat decât destituirea persoanei umane.

Această fatalitate este totuși scrisă în termeni foarte clari și pe care i-am putut citi cu toții de mai multe ori. Apărarea persoanei umane nu este o religie nouă. Ni s-a propus deja să adorăm acest zeu. Nașterea sa are loc întotdeauna în cadrul acelorași sărbători: ghilotina și marele preot – iar în numele zeului sunt decapitați numeroși oponenți. După care, ceremonia se termină de fiecare dată printr-un regim autoritar, strălucitor, cu căști, bocanci și epoleți, ornat abundent cu gardieni. Această contradicție secretă a fost menționată de multe ori: și de dinaintea acestui război, observatorii cei mai serioși au constatat cu toții (opinie despre care nu se mai vorbește deloc) că termenul libertate este cel care instaurează cel mai voluntar lichelele. Și istoria ne conduce astfel la o primă contradicție, care se înscrie regulamentar în fapte: apărarea persoanei umane nu poate avea ca rezultat decât opresiunea în numele libertății sau regimuri ipocrite care nu salvează libertatea decât închizând ochii în fața degradării persoanelor. Geografia nu

ne consolează cu nimic. Respectul față de persoana umană constă în recunoașterea unei specificități umane egale negrului din Duala și arhiepiscopului de Paris. Suntem sâcâiți cu drepturi egale: ar fi bine să le recunoaștem într-o bună zi, altfel deviza noastră nu mai are nici un sens. Începând cu acea zi, libera exprimare a drepturilor egale ale celor două miliarde de ființe umane se va repartiza astfel: 600 de milioane de albi, restul fiind negri, asiatici sau semiți. Prin ce raționament îi veți face pe negri, pe asiatici sau pe semiți să admită că drepturile lor egale nu se pot exprima printr-o reprezentare egală și că, atunci când este vorba de lucruri serioase, părerea unui alb este echivalentă cât cea a zece negri? Nu există decât un argument care face vizibil un adevăr atât de puțin evident, acesta este prezența flotei maiestății sale la care se recurge de fapt de fiecare dată când discuția amenință să derive spre generalități. Astfel, apărarea persoanei umane are ca rezultat pe acest plan tot aceeași contradicție: se stabilește prin lovituri de tun sau constă în a asculta cu supunere ceea ce le-ar place acelor *colored gentlemen* să ordone în legătură cu noi.

Iată însă de ce facem atâta zgomot: pentru o libertate pe care nu o putem face să domnească și pentru o egalitate pe care refuzăm să o realizăm. *Verba et voces*. Suntem partizanii apărării persoanei umane cu condiția ca aceasta să nu însemne nimic. Suntem partizanii apărării persoanei umane, dar vrem să le facem negrilor ceea ce le reproșăm naziștilor că au făcut cu evreii. Și nu numai negrilor, ci și indochinezilor, malgașilor, balticilor, germanilor de pe Volga etc. Și nu numai tuturor acestor oameni, ci și proletariatului din toate națiunile cărora pretindem să le impunem această noțiune oficială a respectului față de persoana umană în care proletariatul răspunde că nu vede nimic care să se refere la respectul față de proletariat. Astfel, apărăm și respectăm persoana umană, dar o persoană umană ideală, o persoană umană *in abstracto*, o persoană umană *în sensul pe care îl înțelege Tribunalul*.

Știu bine că cititorul este nerăbdător aici să treacă peste toate aceste detalii. Așezarea lucrurilor în ordine va veni mai târziu. Conștiința universală se află deocamdată în stadiul instalării în birourile sale. Dar tocmai graficele scrijelite pe pereți, graficele dezvoltării viitoare mă îngrijorează mai mult decât rezultatele obținute. Această persoană umană complet despuiată, care nu are nici o patrie și care este indiferentă față de patrie, care nu cunoaște legile cetății și mirosul cetății, dar care percepe cu un

instinct absolut personal vocea internațională a conștiinței universale, acest om nou, acest om deshidratat, este cel pe care nu-l recunosc. Conștiința voastră universală protejează o plantă în seră: acest produs teoretic, acest produs industrial nu are mai multă legătură cu omul decât are o portocală din California înfășurată în celofan și transportată peste continente cu o portocală din pom. Ambele sunt portocale: dar una are gustul pământului și crește și există într-un pom, așa cum este în natura lucrurilor, iar cealaltă nu mai este decât un produs de larg consum. Ați făcut din persoana umană un produs de larg consum. Astea se văd în statistici (trucate, de altfel), astea se numără, astea pentru export, astea pentru transport, astea se asigură și, dacă sunt distruse, primim banii înapoi. Nu pot face nimic, așa ceva nu este pentru mine, o *persoană umană.*

Atunci când ne gândim la o *persoană umană,* noi vedem un tată înconjurat de copiii lui, cu copiii lui în jurul mesei, în bucătăria soției lui, împărțindu-le supă și pâine, sau în casa lui de la periferie, și nu este atât de bine ca în ferma lui, sau ca în apartamentul lui de la etajul trei, și nu este atât de bine ca într-o casă de la periferie, și vine de la muncă și întreabă ce s-a mai întâmplat astăzi, sau în atelierul lui, și îi arată băiețelului său cum se face o scândură, cum să-și treacă mâna peste scândură ca să vadă dacă a făcut-o bine. Aceasta este *persoana umană* pe care o apărăm și o respectăm noi, această persoană umană și nu alta, și tot ceea ce îi aparține, copiii săi, casa sa, munca sa, câmpul său. Și spunem că această persoană umană are dreptul să aibă asigurată pâinea copiilor săi, să aibă o casă inviolabilă, să aibă o muncă respectată, să aibă un câmp care să-i aparțină. Pâinea copiilor săi să fie asigurată înseamnă că un negru, un asiatic sau un semit nu-i va lua locul la care are dreptul în interiorul orașului și să nu fie obligat, într-o zi, pentru a trăi, să fie proletarul sau sclavul străinilor. Casa sa să fie inviolabilă înseamnă că va putea să gândească ce vrea și să spună ce vrea, să fie stăpân la masa sa și stăpân în casa sa, să fie protejat dacă respectă edictele prințului, și că negrul, asiaticul sau semitul nu vor apărea în fața porții sale pentru a-i explica ce trebuie să gândească și pentru a-l invita să-i urmeze la închisoare. Munca sa să fie respectată înseamnă că se va reuni cu oamenii din meseria sa, cei pe care îi numește confrații sau colegii săi, cum vrem, și să aibă dreptul să spună, dacă munca este dură, că ceea ce face el valorează atâtea pâini, că fiecare oră de muncă

valorează atâtea pâini, că are și el dreptul să *trăiască,* adică să nu poarte pantofi rupți și haine peticite, să aibă un radio dacă are chef, o casă, dacă a economisit bani pentru asta, o mașină, dacă are rezultate bune în muncă, și această parte de *lux* pe care mașinile noastre i-o asigură, iar negrul, asiaticul sau semitul nu-i vor stabili în Winnipeg sau în Pretoria salariul zilei de muncă sau meniul mesei zilnice. Și câmpul său să-i aparțină înseamnă că are dreptul să se creadă stăpân în această casă pe care bunicul său a construit-o, stăpân în acest oraș pe care bunicul său și ceilalți bărbați din oraș l-au construit, că nimeni nu are dreptul să-l alunge din locuința sa, nici din casa sfatului, și că muncitorii străini, care nu fuseseră acolo atunci când s-a construit clopotul, negrii, asiaticii sau semiții care muncesc în mină sau care vând în intersecții, nu vor avea nimic de spus în legătură cu soarta băiețelului său. Acestea sunt ceea ce numim drepturile persoanei umane, și spunem că datoria suveranului nu este de fapt nimic altceva decât să asigure respectarea acestor drepturi esențiale și să-și administreze bine țara, ca un tată de familie, cum spun contractele de închiriere, așa cum un tată își conduce familia; legile nu sunt nimic altceva decât reguli înțelepte, cunoscute de toți, înscrise în consiliu de oameni competenți, afișate pe pereți și suverane; și aceste drepturi, fără care nu există nici un fel de cetate, trebuie să fie apărate prin forță dacă este nevoie și în orice caz printr-o protecție eficientă. Așa cum se poate vedea, suntem și noi partizanii apărării persoanei umane. Dar în acești termeni. Și nu *în sensul pe care îl înțelege Tribunalul.* Nu trebuie decât să ne înțelegem.

Acest om al pământului și al cetății, acest om care este *omul* de când există oameni și cetăți, este exact cel pe care tribunalul de la Nürnberg îl condamnă și îl repudiază. Căci noua lege îi spune: „Vei fi *cetățean al lumii,* vei fi și tu împachetat și deshidratat, nu vei mai asculta foșnetul pomilor tăi și vocea clopotelor tale, ci vei învăța să asculți vocea conștiinței universale, scutură-ți pământul din pantofi, țărane, acest pământ nu mai înseamnă nimic, este murdar, este incomod, ne împiedică să facem ambalaje drăguțe. Timpurile moderne au sosit. Salahorul polonez care își schimbă munca de douăsprezece ori pe an este același om ca și tine, telalul evreu care tocmai a sosit din Korotcha sau din Jitomir, este același om ca și tine, are aceleași drepturi ca tine pe pământul tău și în orașul tău, respectă negrul, o, țărane. Au aceleași drepturi ca tine și tu le vei face loc la masa ta și vor intra în consiliu unde te

vor învăța ce spune conștiința universală pe care tu nu o auzi încă atât de bine cât ar trebui. Și fiii lor vor fi domni și vor fi judecători deasupra fiilor tăi, vor guverna orașul tău și vor cumpăra pământul tău, căci conștiința universală le dă expres toate aceste drepturi. Cât despre tine, țărane, dacă unelțești cu prietenii tăi și dacă regreți vremurile în care nu vedeai decât băieți din canton la sărbătorile orașului, să știi că vorbești împotriva conștiinței universale și legea nu te protejează în acest caz".

Căci aceasta este, într-adevăr, condiția omului după destituirea patriilor. Sunt susținute, prin presiune, regimuri care deschid larg ușa străinului. Se pretinde ca străinii să aibă aceleași drepturi ca locuitorii țării și sunt condamnate solemn toate tentativele de discriminare. Apoi nu se recunoaște, de regulă, decât o metodă de opinie pur numerică. Cu acest sistem, ce cetate nu va fi, într-un timp dat, supusă printr-o cucerire pașnică, ocupată fără uniformă și în cele din urmă oferită domniei străine?

Aici am atins punctul final. Diferențele naționale vor fi, încetîncet, uniformizate. Legea internațională se va instala cu atât mai bine cu cât legea națională nu va mai avea apărători. Administrațiile naționale pe care le descriam adineaori capătă, din această perspectivă, adevărata lor semnificație: statele nu vor mai fi decât arondismente administrative ale unui singur Imperiu. Și de la un capăt la celălalt al lumii, în orașe perfect identice, din moment ce au fost reconstruite după câteva bombardamente, va trăi sub legi asemănătoare o populație bastardă, o rasă de sclavi nedefinită și posomorâtă, fără geniu, fără instincte, fără glas. Omul deshidratat va domni într-o lume igienică. Bazare imense, în care va răsuna muzica, vor simboliza această rasă cu preț unic. Trotuare rulante vor delimita străzile. Vor transporta în fiecare dimineață la munca lor de sclavi șiruri lungi de oameni fără chip și îi vor aduce înapoi seara. Și acesta va fi pământul făgăduinței. Nu vor mai ști utilizatorii trotuarelor rulante că a existat odată o condiție umană. Nu vor ști ce erau cetățile noastre, pe vremea când erau cetățile noastre: nici noi nu ne mai putem imagina ce erau Gand sau Bruges pe vremuri. Vor fi uimiți că pământul a fost frumos și că noi îl iubeam atât de mult. Lor, conștiința universală pură, teorică, decupată în rondele, le va lumina cerul. Dar acesta va fi pământul făgăduinței.

Și deasupra va domni de fapt *Persoana Umană*, cea pentru care s-a purtat acest război, cea care a inventat această lege. Căci,

în fine, este frumos să spui că există o *Persoană Umană*. Aceasta nu este germanul de la Volga, nu este balticul, nu este chinezul, nu este malgașul, nu este vietnamezul, nu este cehul, nu este proletarul, bineînțeles. *Persoana Umană* știm foarte bine ce este. Acest termen nu își are toată semnificația, se poate spune că nu are semnificație, *în sensul pe care îl înțelege Tribunalul*, decât dacă se aplică unui individ apatrid, care s-a născut într-o suburbie din Cracovia, care a suferit sub Hitler, a fost deportat, nu este mort, a fost cumva resuscitat sub forma unui patriot francez, belgian sau din Luxemburg, căruia trebuie să-i spunem cât de mult îl respectăm și îl adorăm. *Persoana Umană* este, în plus, înzestrată de obicei cu un pașaport internațional, cu o autorizație de export, cu o dispensă de import și cu dreptul de a rechiziționa apartamente. Să adăugăm că *Persoana Umană* astfel definită este în special depozitara conștiinței universale: este, ca să spunem așa, urna electorală. Are pentru aceasta organe de o sensibilitate deosebită, care le lipsesc altor oameni: astfel, în țara în care a ajuns, desemnează cu siguranță adevărații *patrioți* și detectează de la mare distanță organismele refractare la vibrațiile conștiinței universale. De asemenea, aceste haruri prețioase sunt utilizate cum îi convine în fața opiniei publice. Toate reacțiile lor vibratile sunt înregistrate cu precizie, iar totalul acestor vibrații constituie ceea ce se numește la un moment dat indignarea sau aprobarea conștiinței universale. Aceste vibrații formulează dogma pe care am spus-o deja și al cărei nume îl poartă: *apărarea persoanei umane*.

Rezultă de aici că apărarea persoanei umane, *în sensul pe care îl înțelege Tribunalul*, este un fel de adevăr matematic, puțin asemănător cu regula de trei simplă. Îl putem exprima astfel: „Oricine este apatrid și s-a născut la Cracovia rezidă în sânul comunității universale, și orice act care îl sufocă sau îl incomodează se resimte profund în sânul conștiinței umane; în măsura în care definiția voastră specifică vă îndepărtează de caracterul apatrid și de originea cracoviană, vă îndepărtați în aceeași măsură de comunitatea universală și ceea ce vă incomodează nu mai are decât o reflectare corespunzătoare conștiinței umane; dacă sunteți hotărât ostili față de indivizii apatrizi născuți la Cracovia nu faceți deloc parte din comunitatea universală și se poate întreprinde împotriva voastră tot ce este necesar fără ca conștiința umană să se simtă vreun pic lezată".

Aceste catecumene ale noii umanități au foloasele lor sacre. Nu lucrează deloc pământul, nu produc nimic, resping sclavia. Nu se amestecă cu oamenii de pe trotuarele rulante, îi numără și îi ghidează spre sarcinile care le-au fost împărțite. Nu fac război, dar le place să se instaleze în buticuri strălucitor de luminoase, din care vând foarte scump seara omului de pe trotuarul rulant ceea ce se fabrică și se vinde foarte ieftin. Nimeni nu are dreptul să-i numească negustori de sclavi și totuși oamenii în mijlocul cărora se stabilesc nu muncesc decât pentru ei. Formează un ordin. Asta au în comun cu vechile noastre unități de cavalerie. Și nu este drept să fie altfel decât ceilalți oameni, din moment ce sunt cei mai sensibili la vocea conștiinței universale și ne furnizează modelul pe care trebuie să-l respectăm? Au și ei marii lor preoți, în capitale îndepărtate. Venerează în ei reprezentanții acelor familii ilustre care au devenit cunoscute câștigând mulți bani și făcând multă publicitate. Și se bucură să citească pe dulapurile acestor eroi cifra dividendelor lor. Dar acești oameni puternici au griji importante. Meditează asupra hărții lumii și hotărăsc că o anumită țară va produce de acum înainte portocale, iar o alta, tunuri. Îngropați în grafice, canalizează milioanele de sclavi de pe trotuarele rulante și fixează, în înțelepciunea lor, numărul de cămăși pe care vor avea voie să le cumpere pe an și numărul de calorii care le va fi atribuit pentru a trăi. Și munca celorlalți oameni circulă și se înscrie pe pereții cabinetului lor ca în acele panouri cu tubulaturi transparente prin care curg fără încetare diverse substanțe colorate. Ei sunt mașiniștii universului. Cine se revoltă împotriva lor vorbește împotriva zeilor. Ei distribuie și decid. Și servitorii lor, plasați în intersecții, le primesc ordinele cu recunoștință, și indică omului de pe trotuarul rulant direcția pe care trebuie să o urmeze. Așa funcționează lumea fără frontiere, lumea în care toată lumea e acasă, pe care au numit-o pământul făgăduinței.

* * *

Iată ce scrie în verdictul de la Nürnberg.

Și astăzi chiar cei care au redactat acest verdict se adresează tineretului german: „Germani, buni germani, îi spun ei, nu iubiți cauza libertății? Nu sunteți gata să apărați lumea, împreună cu noi, de barbaria bolșevică? Germani, tineri germani, nu veți arăta voi bine pe tancurile Sherman, semămând cu zeii întunecați ai

războaielor?" Și cu ochii fixați cu încântare asupra unei Germanii atât weimariene, cât și invincibile, pașnică și totuși armată până în dinți, mângâie visul unei trupe de șoc a democrației, al gardelor de asalt ale libertății, sentimentali și îndrăzneți, blonzi și musculoși, cuminți ca fetele tinere, logodiți pentru eternitate cu Declarația Drepturilor Omului și gata să moară pentru Congres, pentru Occident, pentru Y.M.C.A., gigantică armată de eunuci care își vor găsi în luptă, ca prin minune, vigoarea germanilor.

Trebuie să știm ce vrem. Nu ne vom bate pentru nori. Se pare că nici germanii. Antidotul bolșevismului are un nume în istorie. Să încetăm să pronunțăm acest nume cu spaimă și să privim acest drapel cu groază. Toate ideile au ceva drept în ele: să ne întrebăm pe ce se bazează puterea acesteia. În loc de a proscrie, să încercăm să înțelegem. Dacă milioane de oameni s-au lăsat uciși sub acest drapel pe care îl călcăm în picioare atât de josnic, asta nu se întâmplă cumva pentru că el le aduce un secret al vieții și al măreției pe care ar fi absurd să-l ignorăm?

Refuzul nostru de a privi cuvintele în față nu este doar absurd, ci și infinit de periculos. Ruinele ideologice nu sunt ca ruinele orașelor: nu le vedem, iar călătorii nu își pleacă capul cu seriozitate trecând pe lângă aceste resturi. Ele sunt totuși mai grave, sunt mortale. Doctrinele care au fost lovite nebunește de nenorociri sunt singurele care pot opune un baraj inundației comuniste. Am aruncat în aer barajul și ne mirăm în prezent că fluxul poartă dărâmături de care încercăm să ne indignăm. Este suficient, totuși, să privim harta. Nu este rezonabil să sperăm că zona imensă care se întinde din Asia până la Elba va respecta pentru mult timp pontonul fragil al Occidentului. Suntem condamnați la o lovitură sigură dacă o arhitectură puternică nu va face din Europa o citadelă impenetrabilă, un fel de Gibraltar al rasei albe din Occident.

Dar trebuie să abordăm astfel de sarcini cu un spirit drept și rezonabil. Trebuie să acționăm aici fără pasiune și de asemenea fără ipocrizie. Trebuie să uităm acest război și suferințele pe care ni le-a adus. Trebuie să uităm pretențiile noastre de învingători. Viitorul nu se va construi pe ură sau pe frică, nici pe umilirea altora. Trebuie să ne adresăm noii Germanii cu loialitate și onestitate. Prima noastră sarcină este să renunțăm la această falsificare a istoriei pe care pretindem că trebuie să o impunem. Nu este adevărat că Germania a fost responsabilă de acest război: responsabilitatea beligeranților din Anglia și din Franța este cel puțin la fel de mare

ca responsabilitatea lui Hitler. Nu este adevărat că partidul național-socialist a fost o asociație de răufăcători: a fost un partid militant la fel ca alte partide militante aflate la putere, a fost obligat să recurgă la forță pentru a-și apăra opera și eficacitatea, așa cum o fac în circumstanțe dramatice toate partidele care cred că au în viitor o mare misiune. Nu este adevărat că germanii au fost niște „monștri": națiunile care nu au ezitat să-și plătească victoria cu viața a 2 650 000 de civili germani, adică cu 2 650 000 de vieți ale muncitorilor, bătrânilor, femeilor și copiilor germani nu au dreptul să aducă acest reproș. O anchetă necinstită și o propagandă gigantică au putut abuza o vreme de conștiința oamenilor. Dar va veni ziua când înșiși dușmanii germanilor vor avea interesul să restabilească faptele, Fortuna cea oarbă va lua Adevărul de mână și se va așeza la masa de banchet. Vom mărturisi atunci că nu ne era permis să deducem din erorile ocazionale și, cel mai adesea, individuale, o condamnare a întregului regim, că dușmanii Germaniei au comis și ei, în desfășurarea războiului, acte care ar trebui judecate în același fel ca acelea pe care le-am condamnat, și că am adăugat unei falsificări rușinoase a istoriei cea mai sălbatică și cea mai periculoasă impostură ideologică.

Începem să ne dăm seama azi de dimensiunile greșelii noastre. Toată lumea înnebunește în fața acestui vid, în fața acestei lacune deschise din centrul Europei și privim cu groază ce am făcut noi înșine, Europa clătinându-se ca Ciclopul cel orb. Această monstruoasă mutilare geografică este ceva ce poate vedea toată lumea: nici un alt vid nu este mai grav, există un alt abis, este cel pe care l-am creat extirpând cu brutalitate de pe suprafața pământului singurul sistem revoluționar care se poate opune marxismului. Universul ideilor este un univers care are legile sale și o geografie proprie. Ștergerea brutală a unei întregi regiuni ideologice este la fel de periculoasă ca desființarea unei națiuni. Am răsturnat brusc un echilibru ideologic stabilit în timp și care nu era mai puțin necesar sfintei politici a Europei decât existența Germaniei în apărarea sa strategică.

Ceea ce am distrus și am condamnat a fost, nu trebuie să uităm, nu numai pentru germani, ci și pentru mii de oameni din Occident, singura soluție viabilă a dramei lumii moderne, singurul mod de a scăpa de sclavia capitalistă fără a accepta sclavia sovietică. Ceea ce am distrus a fost, în mintea acestor oameni, nu acea tiranie reacționară și militară pe care am încercat să o denunțăm, ci un imens efort de eliberare a muncitorilor. Drapelul lor roșu însemnat cu stema patriei lor era emblema revoluției Occidentului. Spunem că erau sclavi, iar ei aveau privirea celor care muncesc cu bucurie. Privirea muncitorilor este o mărturie: Dacă reconstruiesc Stalingradul cântând, ziarele noastre anticomuniste mint; de la Marea Baltică până la Brenner, știți prea bine că muncitorii germani erau fericiți. Și nu numai muncitorii germani: ci în tot Occidentul, această revoluție nouă era un semn și o speranță imensă. Nu s-a realizat peste tot, nu a *reușit* peste tot, dar în toate țările reprezenta o speranță pentru viitor, care era chiar șansa Occidentului, anunțarea unei vieți puternice și pline de bucurii pentru muncitori. Se înșelau, am spus noi, erau înșelați. Ce știm noi? Ceea ce e sigur este că astăzi, în Occidentul pustiu, nu se mai găsește nicăieri conținutul revoluționar pe care îl aduceau naționalismele. Această luptă a fost pentru ei măreția, fraternitatea, sângele vărsat, dreptatea: da, dreptatea era în sufletul lor, indiferent ce spun tribunalele noastre. Ne este interzis să o uităm, nouă, celor care le vorbim. Aceste cuvinte împotriva cărora ne înverșunăm, aceste blocuri gigantice de voință și de speranță pe care le-am aruncat în aer împreună cu o bucată din continent, erau chiar ieri pentru milioane de oameni apelul de nestăpânit la noblețe, la sacrificiu, ele reprezentau această dreptate găsită în fine, pentru care merită să mori. Am creat un deșert pentru inimile lor. Politica noastră în Europa a reușit să facă din entuziasmul revoluționar ceva exclusiv sovietic. După zece ani, tot tineretul din lume va fi încolonat sub steagul roșu: aceasta este opțiunea pe care i-am lăsat-o pentru a protesta împotriva nedreptății.

Să revenim deci la dreptate și la credință. Câte experiențe ne vor trebui pentru a înțelege că contractele corecte sunt singurele contracte durabile, că păcile corecte și loiale sunt singurele păci durabile? În 1918, oamenii noștri de stat au bulversat doct geografia și s-au mirat că de aici a izbucnit un război. Astăzi, aceiași pedanți se dau peste cap pentru a distruge echilibrul ideologic european: vor înțelege oare că această tentativă este la fel de gravă și că de aici va rezulta cu siguranță un alt război? Este indispensabil să existe în Europa o zonă dinamică de dreptate socială care să cristalizeze dorința de rezistență în fața anexării marxiste. Oamenii au înțeles astăzi ce greșeală imensă au făcut distrugând armata și industria germană: își spun Europa aproape transformată într-o insulă are nevoie de întăriri. Dar are nevoie și de un suflet.

Strigătul de furie pe care oamenii din vremea noastră îl îndreaptă împotriva nedreptății sociale, împotriva putreziciunii și împotriva minciunii trebuie să-și găsească un ecou în Occident. Dreptatea socială este la fel de necesară în Occident ca oțelul și cărbunele. Dacă nu avem nimic altceva de oferit muncitorilor noștri decât obișnuitele imposturi democratice, nici un raționament din lume nu-i va împiedica să privească plini de speranță către pământul care le vorbește despre eliberare și despre puterea proletariatului. Nu avem dreptul să uităm, și ar fi o prostie să uităm, că acest vis al socialismului afirmat cu mândrie de națiune a fost închipuit de milioane de oameni din Europa. Adevărul este la fel ca patria: nu se sfărâmă dintr-o lovitură de bocanc. Indiferent dacă vrem sau nu, această gândire care a fost marea speranță a zilei de ieri, această fraternitate a luptei iminente, este astăzi fundația naturală a unei comunități a Occidentului.

Pentru binele noii Europe, pentru binele nostru, voințele noastre trebuie să se unească împotriva acestui dictat ideologic de la Nürnberg care nu este mai puțin mortal pentru pacea mondială decât dictatul de la Versailles. Trebuie să-i redăm patriei coroana și sabia. Trebuie să restaurăm și să proclamăm principiile simple și naturale ale înțelepciunii politice. Trebuie să le reamintim cheflilor noștri din nori că suveranitatea cetăților și tot ceea ce ține de ea, dreptul la unire și la izolare, primordialitatea disciplinei în stat, datoria absolută de supunere a celor aflați în slujba suveranului sunt grinzile care susțin și care au susținut întotdeauna orice națiune. Trebuie să pretindem recunoașterea solemnă a acestui adevăr esențial care este baza oricărei puteri, că cel care se supune prințului și edictelor prințului nu va fi judecat, căci nu există stat fără asta, nu există guvern fără asta. Nu trebuie să ne fie frică de statele puternice. Și nu avem dreptul să pretindem ca structura statelor să fie democratică în sensul înțeles la Londra sau la Washington dacă aceste state preferă să trăiască după alte legi. Dacă unitatea Occidentului nu se poate realiza decât în jurul unui bloc de state socialiste autoritare, această soluție nu este mai bună decât războiul și ocupația?

Căci în definitiv despre asta este vorba. În Europa actuală, aceste state sunt singura garanție a păcii. Desigur, în acest moment, pacea și războiul nu depind de statele europene: dar ele pot deveni *ocazia* războiului și ceea ce le putem cere este să nu permită această ocazie. Or, doar în fața unui bloc occidental agitația comunistă

ar fi la fel de imposibilă ca agitația democratică în Estul U.R.S.S.-ului și comunismul ar fi imposibil dacă s-ar realiza național-socialismul; doar în fața unui astfel de bloc s-ar putea opri războiul. Avem nevoie de o cortină de fier *în jurul Occidentului.* Căci pericolul războiului nu constă în existența unor state puternice și în polarizarea diferențiată, ca în Statele Unite și în Rusia sovietică, ci din contra, în existența unor zone slabe sau deschise concurenței celor două mari puteri sau, altfel spus, pericolul izbucnirii războiului crește direct proporțional cu posibilitățile de ingerință; războiul va fi provocat de agenții străini care muncesc la noi. Dacă, din contra, s-ar putea constitui un bloc al Occidentului de sine stătător, închis ermetic în fața influenței americane, precum și în fața influenței comuniste, acest bloc neutru, această citadelă impermeabilă ar fi un factor de pace și, poate, de legătură. Dacă Europa occidentală ar putea deveni o insulă abruptă, care ar trăi conform legilor proprii și care nu ar putea fi abordată nici de spiritul democratic de origine americană, nici de comunismul de origine sovietică, dacă această insulă ar avea reputația că este inaccesibilă și mortală, dacă ar deveni puternică, cine ar avea interesul să o atace? Până la urmă, Europa occidentală nu prezintă un interes strategic fundamental (acesta există mult mai mult în alte zone), ci prezintă mai ales un interes politic pentru beligeranți, ea este de exemplu un *no man's land* care va aparține celui mai viclean sau celui mai rapid. Dacă facem ca această concurență să dispară, dacă reușim să ne debarasăm de aceste conștiințe, adesea interesate, care atrag bombele așa cum magnetul atrage fierul, nu ar fi aceasta, pentru noi și pentru toată lumea, cea mai bună condiție de pace?

Dacă America vrea să facă război mâine, aceste reflecții nu înseamnă nimic: dar atunci America și-a creat condiții ciudate de război. Dar dacă ni se permite să ne bazăm pe timp, de ce ar fi aceste perspective mai absurde decât altele? Această „insularizare" a Occidentului se bazează, în mare, pe o condiție fundamentală. Ar trebui ca americanii să fie suficient de inteligenți pentru a înțelege că este în interesul lor să înarmeze Europa occidentală fără a-i cere în schimb nici o obligație democratică. Ar fi mult să le spunem: dați-ne avioane și tancuri și apoi să nu vă faceți griji dacă îi dăm afară atât agenții americani, cât și agenții Moscovei. Vor înțelege că au interesul, la fel ca rușii, să se constituie o Europă occidentală antidemocratică și anticomunistă în același timp, puternică și atașată de independența ei? Vor înțelege că acesta ar

fi un mare simbol al înțelepciunii și începutul unei mari speranțe de pace prin excluderea atât a foștilor agenți englezi care astăzi caută subterfugii americane, cât și a celor care își primesc ordinele de la Kominform?

Dacă americanii vor să șteargă răul pe care l-au făcut, atunci să îl șteargă din suflete, așa cum încearcă acum să repare orașele. Dacă vor ca Occidentul să fie solid, atunci să rămână Occidentul, nu o prelungire a Americii. Doar cu această condiție se poate ajunge la o realitate politică. Căci glasul american în Europa nu poate fi decât un pământ prost apărat și, în caz de război, evacuat rapid. Dar Imperiul Occidentului poate să existe și să se apere sau cel puțin să-și impună neutralitatea.

Începem să înțelegem aceste lucruri, dar le înțelegem prost. Doamna Roosevelt se adresează elocvent femeilor germane pentru a le spune că le admiră curajul. Acestea sunt condoleanțe bune atunci când ne gândim la bombardamentele ordonate de soțul ei. Acest omagiu tardiv ne învață totuși destul de multe despre eroarea politică americană: „Omor, apoi înarmez; condamn, apoi eliberez". Germani blonzi, nu vă place banca Lazard? Mușcați pământul cu gurile voastre însângerate pronunțând numele lui Oppenheimer și al lui Kohn. Dar vă gândiți că vor fi destui voluntari pentru a forma în spatele generalului de Gaulle o nouă legiune antibolșevică sau în spatele mareșalului Montgomery ultima brigadă SS?

Rușii sunt mai puțin naivi. S-au debarasat de concurenții lor cei mai periculoși. Ne impun prin intermediul partidelor comuniste o condamnare intransigentă a doctrinelor blestemate. În același timp, convoacă generalii germani pentru ca aceștia să-și reconstituie armata națională și îl pun pe domnul Wilhelm Pieck pe un podium pentru a-l face să anunțe poporului german nașterea unui partid nou „totodată național și socialist". Nu eu am pus cuvintele în această ordine: propaganda comunistă a descoperit această formulă.

Noi trebuie să știm dacă vom combate comunismul cu propriile arme sau dacă vom fi mereu în urma unui război sau în urma unei idei. Nu am nici o părere despre un al treilea război mondial: de altfel, acesta nici nu depinde de noi. Dar cred că va exista o bătălie crâncenă pentru controlarea Occidentului. Învingătorul acestei bătălii va fi, ca pe vremuri, cel pe care francii din Germania îl vor ridica pe scut.

Cât despre noi, imaginația noastră este tot atât de strălucitoare. Săptămânalele noastre fac anchete pentru a ne întreba ce am face dacă ne-ar ocupa rușii. Suntem foarte optimiști. Nu am văzut încă încotro merg lucrurile, avem șanse la fel de mari să fim ocupați de militarii pe care îi cunoaștem deja. Să privim în față viitorul care ne așteaptă. Putem salva totul construind Occidentul. Nu mai suntem nimic dacă se constituie împotriva noastră o administrație comunistă a Occidentului. Destinul nostru se joacă în acest moment în Germania. Trebuie să ne gândim bine dacă vrem ca SS-ul să fie cu noi sau la noi.

Iată lumea care ne-a fost creată pur şi simplu pentru că trebuia ca germanii să fie nişte monştri.

Pentru a justifica distrugerea s-a inventat distrugerea continuă. Sub pretextul condamnării Germaniei a fost înlănțuită întreaga lume.

Ne lăsăm purtați de numele virtuții şi al unei lumi mai bune, fără a vedea că acest superstat care interzice printr-un principiu anumite forme de stat, care dictează contracte şi care supraveghează politica nu e altceva decât un suzeran anonim care reglează condiția vasalilor săi.

27.000 lei